

รายงานการศึกษากลุ่ม

(Group Report)

เรื่อง การให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบ
กระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2553
: ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จัดทำโดย กลุ่มว้าว

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 3
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
ประจำปี 2555

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Report)

เรื่อง การให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย
กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 : ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จัดทำโดย กลุ่มวิ้ว

1. นางปทุมรัตน์	พงศ์ภัสสร
2. นายกิตติพัฒน์	เดชะพหล
3. นายตุลยวัต	พรหมพันธ์ใจ
4. พันตำรวจเอก สุคุณ	พรหมายน
5. พลตรี กิรติพงศ์	เดชวงศ์สุทัศน์
6. นางสาวศรีประภา	ถมกระจำง
7. นายปรีชา	มงคลหัตถ์
8. ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์	เจริญวงศ์ศักดิ์
9. นายเกรียงไกร	พันธ์สายเชื้อ
10. นางสาวสุดาวรรณ	สมใจ

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 3
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
ประจำปี 2555

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(1)
สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพประกอบ	(5)
บทที่ 1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	4
บทที่ 2. กรอบแนวคิดในการวิจัยและวิธีการวิจัย	5
2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
2.2 การทบทวนวรรณกรรม	6
2.2.1 การเข้าถึงความยุติธรรม (Access to justice)	6
2.2.2 การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย	12
2.2.3 การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน	33
2.2.4 ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม	36
2.2.5 โครงสร้างและการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด	39
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
2.4 วิธีการวิจัย	45
2.4.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา	45
2.4.2 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	45
2.4.3 วิธีและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	45
2.4.4 วิธีการวิเคราะห์และการประมวลผล	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3. ผลการศึกษา	47
3.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ	47
3.2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ	54
บทที่ 4. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	64
4.1 สรุปผลการศึกษา	64
4.2 อภิปรายผล	69
4.3 ข้อเสนอแนะ	72
1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	72
2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน	73
บรรณานุกรม	74
ประวัติผู้จัดทำรายงานทางวิชาการ	76
ภาคผนวก	78
- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553	
- ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553	
- ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยการบริหารว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553	
- ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการสนับสนุนหลักทรัพย์เป็นหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว พ.ศ. 2554	
- หนังสือรับรอง	
- ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม เรื่อง การสนับสนุนเงิน	

สารบัญ (ต่อ)

หรือค่าตอบแทนนายความ หรือผู้ประกอบการอาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านเป็นพิเศษ และที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ ในการดำเนินการทางคดี พ.ศ. 2553

- ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม เรื่อง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เกี่ยวกับการพิสูจน์และค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน พ.ศ. 2553
- คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 49/2553 เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ 1/2553 เรื่อง มอบอำนาจให้เลขาธิการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาคำขอรับการสนับสนุน เงินกองทุนยุติธรรม
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ 2/2553 เรื่อง มอบอำนาจให้ประธานคณะกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีอำนาจ ยุติการพิจารณา
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ 6/2553 เรื่อง การแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่าย กองทุนยุติธรรม คณะที่ 1
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ 7/2553 เรื่อง การแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่าย กองทุนยุติธรรม คณะที่ 2
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ 8/2553 เรื่อง การแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่าย กองทุนยุติธรรม คณะที่ 3
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ 9/2553 เรื่อง แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการ วางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ 10/2553 เรื่อง การแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการ

สารบัญ (ต่อ)

- วางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (เพิ่มเติม)
- คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ 11/2553 เรื่อง การแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีปัญหาที่ดินชายฝั่งอันดามัน

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงสถิติการขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม ย้อนหลัง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 – 2555	49
3.2 แสดงสถิติการขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมแยกตาม ประเภทคำขอ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 – 2555	50
3.3 แสดงสรุปผลการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 – 30 กันยายน 2554	52
3.4 แสดงสถิติคำขอรับความช่วยเหลือตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว	53

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
3.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	6
3.2 กระบวนการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม	60

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัย ขอขอบพระคุณคณะเจ้าหน้าที่ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประกอบด้วย คุณไพฑูรย์ สว่างกมล รองอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ คุณนงภรณ์ รุ่งเพ็ชรวงศ์ ผู้อำนวยการกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ คุณพวงเพ็ญ สีมาขจร นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ คุณวัฒน์ชัย ฐิติฐานานุกิติ นิตกรกองทุนยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วย คุณฤทธา สังขศิลา รักษาการหัวหน้าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว คุณจุฑารัตน์ แสงศรี พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ คุณแววสุดา สุภาพ นักวิชาการยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว เป็นอย่างสูงในการอำนวยความสะดวกและอนุเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็นในการศึกษาครั้งนี้ และขอขอบคุณ คุณสมศักดิ์ ยุทธโอภาส นักทัศนวิทยาชำนาญการ กรมราชทัณฑ์ ที่กรุณาเป็นธุระในการเรียบเรียงและจัดพิมพ์รายงานฉบับสมบูรณ์

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ได้บัญญัติรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ในมาตรา 40 ระบุว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยง่าย สะดวก รวดเร็วและทั่วถึง ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทนาย และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านกฎหมายและการยุติธรรม กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม โดยดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนและจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ

กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นไปได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนนั้น เดิมคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมได้มีมติมอบหมายให้ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม เป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุน ซึ่งหากประชาชนไม่พอใจผลการพิจารณาของเลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม สามารถอุทธรณ์คำสั่งของเลขานุการ คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมต่อ คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมได้ และผลการพิจารณาของคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมให้ถือว่าเป็นที่สุด ต่อมาได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการฯ ขึ้นมาพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมสาเหตุหนึ่งก็เป็นเพราะคำขอรับการสนับสนุนมีเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดียังไม่มีมาตรการกฎหมายขึ้นมาให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อน ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวกและทั่วถึง เนื่องจากเป็นบริการที่มีแบบแผนพิธีการที่ซับซ้อนและเป็นทางการ ต้องใช้ความรู้ทางเทคนิคกฎหมายและที่สำคัญมีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้ประชาชนที่มีฐานะยากจนได้รับความเดือดร้อน กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้นในปี พ.ศ. 2549 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบข้อบังคับครั้งในปี พ.ศ. 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการ

บังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงผู้ที่กระทำการใดๆ เพื่อปกป้อง คุ้มครอง หรือรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้ความช่วยเหลือทางการเงินของกองทุนยุติธรรมในความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรมครอบคลุมทั้งในคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง และรวมถึงชั้นการบังคับคดีด้วย

อย่างไรก็ตาม การบริหารกองทุนยุติธรรมยังมีปัญหาหลายประการ เช่น ด้านระเบียบวิธีการและหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางการเงินของกองทุนยุติธรรม ยังไม่ครอบคลุมการดำเนินการ และยังต้องมีการปรับปรุงในด้านต่างๆ ให้เหมาะสม ขึ้นอยู่กับนโยบายและทิศทางการดำเนินการของกองทุน สภาพ ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่ายังมีปัญหาบางประการที่ยังเกิดซ้ำ บางปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข รูปแบบ วิธีการของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในต่างประเทศสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการดำเนินการและการพัฒนากองทุนยุติธรรมได้ อย่างไรก็ตาม ในด้านความพร้อมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในการรองรับภารกิจกองทุนยุติธรรม พบว่า สำนักงานยุติธรรมจังหวัดยังขาดความพร้อมในหลายๆ ด้านในการรองรับการถ่ายโอนภารกิจการดำเนินการของกองทุนแนวทางที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการถ่ายโอนภารกิจกองทุนยุติธรรมแก่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด อาจดำเนินการในสามรูปแบบ คือ การกระจายอำนาจการพิจารณาสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมทั้งหมดมาอยู่ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด การกระจายอำนาจการพิจารณาสนับสนุนเงิน หรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมบางส่วนมาอยู่ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด และมีการกำหนดกรอบอำนาจการพิจารณาสนับสนุนและการกำหนดเป็น “ค่าใช้จ่ายเบื้องต้น” ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสามารถพิจารณาให้การสนับสนุนได้ในเบื้องต้น โดยมีการกำหนดวงเงินขั้นพื้นฐานตามประเภทคดี (สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2553 : บทคัดย่อ)

เนื่องจากกองทุนยุติธรรม เป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองขึ้นใหม่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้เสียหายในคดีอาญา จึงทำให้การปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว ยังมีข้อขัดข้องซึ่งทำให้ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม ด้วยเหตุข้อจำกัดเรื่องแหล่งที่มาของเงินทุนที่อาศัยเพียงการจัดสรรผ่าน พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปี ทำให้มีคำขอรับการช่วยเหลือค้างสะสมรอการพิจารณาจำนวนมาก และคำขอที่ได้รับอนุมัติแล้วแต่ยังค้างจ่ายเงิน เนื่องจากไม่มีงบประมาณสนับสนุน ต้องรอการอนุมัติเงินประจำงวด เพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นต้องกำหนดไว้ต่ำ เนื่องจากวงเงินงบประมาณมีจำกัด และกระบวนการในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือที่มีขั้นตอนมากและใช้เวลายาวนาน ทำให้เกิดความท้อแท้ในการศึกษาหารูปแบบ วิธีการ และกระบวนการที่เหมาะสมในการพัฒนางานการให้ความช่วยเหลือทางการเงินของกองทุนยุติธรรมในความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรมให้เป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และทั่วถึงเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในกระบวนการยุติธรรมในระดับสากล และสภาพความเป็นจริงของกระบวนการยุติธรรมไทยในปัจจุบัน

1.2.2 เพื่อศึกษาขอบเขต เงื่อนไขหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติ รวมทั้งอุปสรรคข้อขัดข้องในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปรับปรุง ทบทวนหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ วิธีปฏิบัติ ในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ให้เป็นไปโดยทั่วถึง เป็นธรรมและเสมอภาค

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ระเบียบ วิธีการ และหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางการเงินของกองทุนยุติธรรม ปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินการของกองทุนยุติธรรมโดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรม โครงสร้างสำนักงานยุติธรรมจังหวัด และความพร้อมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในการรองรับและสนับสนุนภารกิจกองทุนยุติธรรม การดำเนินการ ความพร้อมในการรองรับการกระจายอำนาจการพิจารณาสนับสนุนให้ความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนยุติธรรมสู่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด และการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในต่างประเทศ

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 จำนวน 9 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล และนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ในองค์รวม

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 3 เดือน ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2555 ถึงเดือนพฤษภาคม 2555

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้ทราบพื้นฐานแนวความคิดการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในกระบวนการยุติธรรมสากล

1.4.2 ได้ทราบข้อเท็จจริงและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553

1.4.3 ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือทางการเงินของกองทุนยุติธรรมในความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรมให้เป็นไปได้โดยเหมาะสม ทัวถึง เป็นธรรมและเสมอภาค สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

1.5 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

เพื่อให้เข้าใจตรงกัน จึงได้กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการในครั้งนี ดังนี้

กองทุนยุติธรรม หมายถึง กองทุนที่จัดตั้งขึ้นในกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้การสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม

คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย หมายถึง การดำเนินการต่างๆ เพื่อให้การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อน และไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการดำเนินการช่วยเหลือทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน หมายถึง การจัดสรรเงินจากกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ให้แก่บุคคลที่มาขอรับการช่วยเหลือทางการเงินหรือค่าใช้จ่ายต่างๆ เนื่องจากได้รับความเดือดร้อนและต้องการต่อสู้ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตน

สำนักงานยุติธรรมจังหวัด หมายถึง หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ขึ้นตรงต่อสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นตัวแทนกระทรวงยุติธรรมเพื่อประสานงานและบูรณาการงานในระดับจังหวัด ทำงานร่วมกับประชาชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เพื่อสร้างความยุติธรรมให้ครอบคลุมและทั่วถึง

บทที่ 2

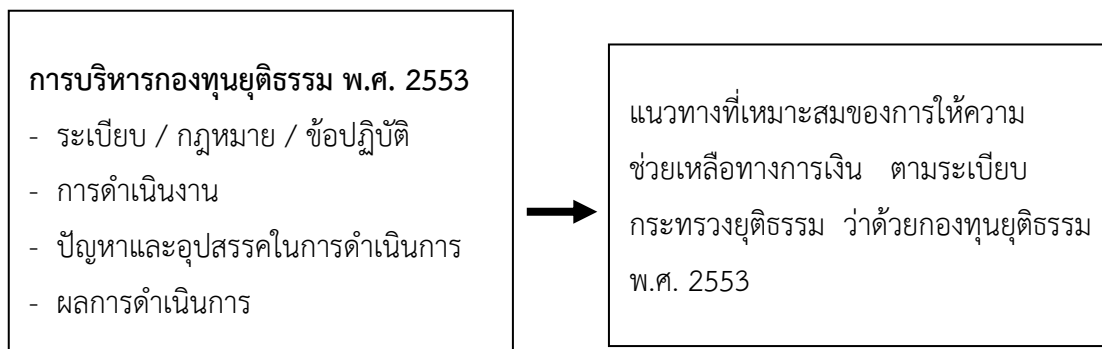
กรอบแนวคิดในการวิจัยและวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 : ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ข้อกฎหมาย ข้อปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินการ เอกสารต่างๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษา โดยแยกประเด็นการวิจัย ดังนี้

- 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 2.2 การทบทวนวรรณกรรม
 - 2.2.1 การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Access to justice)
 - 2.2.2 การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย
 - 2.2.3 การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน
 - 2.2.4 ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553
 - 2.2.5 โครงสร้างและการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.4 วิธีการวิจัย

2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือประชาชน ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม เป็นเรื่องริเริ่มใหม่ภายหลังการปฏิรูประบบราชการครั้งใหญ่ในปี 2545 และการกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมขึ้นใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง เป็นธรรม งานกองทุนยุติธรรมเคยถูกปรับเปลี่ยนหน่วยงานรับผิดชอบและปรับปรุงขอบเขต หลักเกณฑ์วิธีการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้จึงมีกรอบแนวคิดที่จะค้นหาอุปสรรค ข้อขัดข้อง และแสวงหา ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนดังกล่าวแล้ว

ภาพที่ 3.1 : แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2 การทบทวนวรรณกรรม

2.2.1 การเข้าถึงความยุติธรรม (Access to justice)

การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยทั่วไปถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเข้าถึงความยุติธรรม ซึ่งการเข้าถึงความยุติธรรม (Access to Justice) ตามความหมายในทางวิชาการหรือทางทฤษฎีมีความหมายที่กว้างขวางเป็นสากล และมีมิติในเชิงลึกสื่อความหมายถึงการเข้าถึงความยุติธรรมในระบบ (System) และความยุติธรรมในสังคม (Social Justice) ดังนั้น การยอมรับความยุติธรรมที่เกิดขึ้นจะสามารถประเมินได้จากความพึงพอใจ การอำนวยความสะดวก ความเท่าเทียมกัน (Equality) ทั้งในทางสังคมและกฎหมาย ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ การได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย (Legal Right) ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ความยุติธรรมต้องเป็นความยุติธรรมที่ไม่ใช่เพียงแต่เป็นความยุติธรรมในเชิงวิธีสบัญญัติ (Procedural Justice) แต่จะต้องมีในเชิงสารบัญญัติ (Substantive Justice) ด้วย และเป็นรูปธรรม คำว่า Access to Justice มิใช่มีความหมายเพียงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของรัฐ (Justice System) เท่านั้น แต่หมายความถึง การเข้าถึงทั้งระบบความยุติธรรมและได้รับความยุติธรรม (Fairness) ด้วย ถ้าขาดอย่างหนึ่งอย่างใดจะถือว่าความยุติธรรมที่ได้รับไม่มีความสมบูรณ์พอ ต้องขยายขอบเขตการเข้าถึงความยุติธรรม เพื่อให้มีความถูกต้องตรงกับ

เจตนาารมณัของระบบความยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางอาญา (Criminal Justice System) ที่เป็นสากล แต่ก็มีได้ละเลยความยุติธรรมในทางแพ่งแต่อย่างใด (จำเนียร จวงตระกูล และ ฐนัันตรัศัคดี บวรันนทกุล, 2554 : 62)

1) ประวัติและพัฒนาการการเข้าถึงความยุติธรรม

ประวัติและพัฒนาการการเข้าถึงความยุติธรรม หรือการเข้าถึงกระบวนการ การยุติธรรมอาจจำแนกได้ (จำเนียร จวงตระกูล และ ฐนัันตรัศัคดี บวรันนทกุล, 2554 : 62) ดังนี้

1.1 ยุคแรก การเข้าถึงความยุติธรรมได้ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงในวงวิชาการ ตั้งแต่ปี 1960 โดยคำว่า “Access to Justice” เป็นสโลแกนในทวีปยุโรป เพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปกฎหมาย สถาบันกระบวนการทางกฎหมายแพ่ง ต่อมาคำนี้มักเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิทางกฎหมายในสหรัฐอเมริกา นำเอามาใช้สนับสนุน “การใช้หลักกระบวนการอันชอบธรรมทางกฎหมาย (Due Process of Laws)” ในกฎหมายอาญาและการฟ้องร้อง เรียกร้องสิทธิในทางแพ่ง การขอให้เปิดคลินิกแนวหน้ารับเรื่องแบบ Store – Front Clinic รวมทั้งการให้การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่คนยากจน (Practicing Law for Poor People) ในการเข้าถึงความยุติธรรม ในยุคแรกๆ นี้ แนวคิดเป็นเพียงเพื่อต้องการเข้าถึงระบบศาลและนักกฎหมาย โดยเฉพาะมีประเด็นในเรื่องค่าใช้จ่ายในคดี (Cost) ความล่าช้า และความซับซ้อนในระบบกฎหมาย (Delay and complexity in the Legal System) การให้การช่วยเหลือทางกฎหมาย รวมทั้งคลินิกทางกฎหมายในท้องถิ่นด้วย (Community Clinic) การจัดหาเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือทางกฎหมายของรัฐ (Public Defender Officers) และระบบการประกันที่จะให้คนยากจนได้รับประโยชน์จากการบริการทางกฎหมาย (Certified Systems) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการตกเป็นจำเลยในคดีอาญา ก่อนที่จะได้รับการช่วยเหลือในด้านอื่นๆ จากรัฐในด้านสวัสดิการ แนวคิดในระยะแรกเหล่านี้ ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นสิ่งที่เป็นความจำเป็น และช่วยทำลายอุปสรรคขัดขวางการเข้าถึงความยุติธรรมได้

1.2 ยุคที่สอง เริ่มในปี 1970 เมื่อบรรดานักวิชาการเริ่มยอมรับว่าการช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าถึงความยุติธรรมยังไม่เพียงพอ จึงมีการสืบค้นหาแนวทางที่จะขยายขอบเขตให้มากขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งก็ขยายความรวมถึงการปฏิรูปโครงสร้างสถาบันใหม่ (Institutional Redesign) ประเด็นต่างๆ ได้ถูกหยิบยกมาวิพากษ์วิจารณ์ เช่น การดำเนินการของศาล การพิจารณาคดี องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินการต่างๆ ดังกล่าว มุ่งประเด็นไปที่กฎหมายอาญามากกว่า ซึ่งก็ได้มีการปรับปรุงกระบวนการหรือขั้นตอนในการจับกุม การไต่สวนเบื้องต้น การเร่งรัดการฟ้องคดีให้เร็วขึ้น การคำนึงถึงความเป็นอยู่และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การลงโทษ การคุมประพฤติหรือการพักการลงโทษในรูปแบบต่างๆ แม้กระนั้นก็ตาม แนวการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงกลับถูกพัฒนาไปในด้านกระบวนการสร้างความเป็นธรรมในทางแพ่งมากกว่า โดยเฉพาะการปรับกลไกและโครงสร้างการฟ้องคดี ข้อเสนอให้มีการจัดตั้งศาล

มโนสาเร่ (Small Case Count) การฟ้องหมู่ (Class Actions) การแก้ไขหลักการไต่สวน (Discovery Rules) การเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ค่าใช้จ่ายต่างๆ (Costs - Rules) การยกเว้นค่าธรรมเนียม การให้อำนาจศาลเพิ่มขึ้นในการบริหารจัดการคดี การเร่งรัดคดี การลดค่าใช้จ่าย เป็นต้น

ในยุคที่สองนี้ การเข้าถึงความยุติธรรมได้มองเห็นว่ามีผลกระทบต่อคนชั้นกลางและคนยากจน ซึ่งทางรัฐได้มีแนวทางในการที่จะดึงเอาสถาบันหรือองค์กรอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับทางกฎหมายโดยตรงเข้ามาาร่วมด้วย มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายสารบัญญัติใหม่ๆ เช่น ให้มีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนกับรถยนต์ที่ไม่ได้ก่อเหตุ การปรับปรุงการยุติธรรมเรียกค่าตอบแทนของผลงาน การจัดตั้งคณะกรรมการตริบูน (Tribunals) ในการจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้ที่ได้รับความพึงพอใจในคดีอาญา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีตัวแทนหรือองค์กรต่างๆ เช่น กรรมการสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการตริบูน ดำเนินธุรกิจ คณะกรรมการที่ดินได้เข้ามาพัฒนาการแก้ไข และวินิจฉัยการดำเนินการแก้ไขข้อขัดแย้งในคดีแพ่งให้มีการดำเนินการที่ถูกลง ปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินการให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้เร็วขึ้น นักปฏิรูปยังมองเห็นด้วยว่าปัญหาของความเป็นระบบราชการยังเป็นอุปสรรคสำคัญ ยังไม่มีกระบวนการและทรัพยากรใดๆ ที่จะเข้ามาช่วยแก้ระบบตรงนี้ ความพยายามที่จะทำได้หลักๆ ก็คือ การสนับสนุนให้การวินิจฉัยสั่งการได้เป็นไปด้วยความเป็นธรรม มีการเรียกร้องให้ศาลเข้ามามีบทบาทในการไต่สวน (Judicial Review) ให้มากที่สุด มีการจัดตั้งสำนักผู้ตรวจการแผ่นดิน (Ombudsman Office) การแก้กฎหมาย การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy and Access to Information) ซึ่งการเพิ่มเติมและปรับปรุงดังกล่าว จะทำให้กระบวนการสนับสนุนการเข้าถึงความยุติธรรมมีมากขึ้น

1.3 ยุคที่สาม ในราวปี 1980 นักนิติศาสตร์แคนาดาได้เริ่มตระหนักแม้ว่าจะมีการค้นหา และสร้างมาตรการต่างๆ ให้เกิดขึ้นแต่ก็ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากสิ่งที่เรียกว่าเป็นกฎบัตรว่าด้วยสิทธิเสรีภาพหรือ Charter of Rights and Freedom ซึ่งเป็นหลักการรับรองการเข้าถึงความยุติธรรมกลับทำให้คนส่วนใหญ่มองว่าการเข้าถึงความยุติธรรมนั้นมีเนื้อหาสาระอยู่ที่เรื่องของความเท่าเทียมกัน (Equality) เท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น ความเท่าเทียมกันดังกล่าวถูกมองว่าในเรื่องของความเท่าเทียมผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น (Equality of Outcomes) เพราะมุมมองของการดำเนินการไประบุว่าเป็นผลพวงจากการบริหารจัดการที่ไม่ดี และศาลเองในปัจจุบันก็ไปมุ่งเน้นในเรื่องของการบริหารจัดการองค์กรในแนวใหม่ เช่น การบริหารจัดการคดี (Case Management) การจัดทำรายการในเชิงพาณิชย์ (Commercial Lists) การจัดช่องทางคดีพิเศษ (Special Panel) และการจัดเส้นทางการพิจารณาคดีตามประเภทคดี (Streamlined Procedures for Certain Categories of Cases) เป็นต้น

มาตรการการพัฒนาการเข้าถึงความยุติธรรม โดยหลักการแล้วควรจะเน้นที่ระบบสารบัญญัติ (Substantive Context) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม เช่น การปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน (สินส่วนตัว - สินสมรส) ในครอบครัวด้วย กฎหมายมรดก การหย่าร้าง กฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Law) เป็นต้น นอกจากนี้

การปรับปรุงการลงโทษในทางอาญา การนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาใช้ ตลอดจนการค้นหานวัตกรรมใหม่ๆ และเทคนิคการระงับข้อพิพาทแบบทางเลือกจะเป็นแนวทางที่เหมาะสม ความเคลื่อนไหวในการนำเอาการแก้ไขข้อพิพาทแบบทางเลือก (Alternative Dispute Resolution : ADR) เช่น การนำเอาระบบไกล่เกลี่ย การเอาระบบอนุญาโตตุลาการมาใช้ หรือ การให้ผู้เชี่ยวชาญมาวินิจฉัยข้อขัดแย้งในการก่อสร้างอื่นๆ จะเป็นแนวทางในการให้มีการเข้าถึงความยุติธรรมได้เป็นอย่างดี การพัฒนาใน 2 ลักษณะควบคู่กันไป กล่าวคือ ในกระบวนการยุติธรรมได้มีการนำเอากระบวนการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทแบบทางเลือก (ADR) มาปรับใช้พร้อมๆ กับการพัฒนากลไกการเข้าสู่ข้อยุติทางแพ่งโดยไม่ผ่านศาล (Dejudicializing Civil Justice) ในขณะที่ทางวิชาการได้มีการพัฒนาโครงการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน (Program of Public Legal Information) พร้อมทั้งมีการปรับปรุงการใช้ภาษาอย่างง่ายๆ มีการจัดทำสัญญามาตรฐานเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

1.4 ยุคที่สี่ เริ่มที่ปี 1990 เป็นยุคที่เข้าสู่การเข้าถึงความคิดเกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของการตัดสินของศาล และมีแนวทางในการจำแนกความคิดออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

ประการแรก ต้องมีกลไกที่จะช่วยระงับข้อพิพาทหรือความขัดแย้ง คือ ต้องมีการบริหารจัดการกับข้อขัดแย้งก่อนที่มันจะตกผลึกกลายเป็นปัญหากฎหมาย หัวใจสำคัญของการดำเนินการอยู่ที่การมีกฎหมายในเชิงป้องกัน (Preventive Laws) แนวคิดต่างๆ ก็คือ การตั้งคลินิก แนวหน้า (Store - Front Clinics) การตั้งศูนย์ยุติธรรมเพื่อนบ้าน (Neighborhood Justice Centers) การจัดตั้งสถาบันความขัดแย้งอย่างไม่เป็นทางการหรือนอกระบบ (Informal Institutions of Dispute Alternatives) เป็นต้น

ประการที่สอง แนวคิดอย่างกว้างๆ ในการเข้าถึงความยุติธรรมต้องมีการปรับปรุงกระบวนการและกลไกในการสัมพันธ์กับประชาชนในลักษณะขององค์กร หรือสถาบันที่มีการตรากฎหมายและองค์กร หรือสถาบันที่มีการบังคับใช้กฎหมาย องค์กรที่มีบทบาทในการตรากฎหมายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร (กรณีตรากฎหมายของฝ่ายบริหาร) ต้องส่งเสริม หรือสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการยกร่างกฎหมาย หรือการเป็นกรรมาธิการ รวมทั้งมีกฎเกณฑ์ในการทำประชาพิจารณ์ด้วย นอกจากนี้ ในการจัดทำนโยบายสาธารณะควรจะให้ผู้แทนของประชาชนหรือองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ (NGO) เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

ประการที่สาม นักกฎหมายเริ่มตระหนักว่าการมีกฎหมายมาก สามารถนำเอาไปปรับใช้กับองค์กรเอกชนได้มากหรือน้อยเพียงใด และจะสามารถสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้ง่ายขึ้น เช่น การตั้งตำรวจเอกชน (Private Police) ตามศูนย์การค้า มหาวิทยาลัย หมู่บ้านพักอาศัย ศูนย์ประชุม เป็นต้น ฉะนั้น การมีกฎหมายเป็นจำนวนมากและฟุ่มเฟือย อาจไม่ใช่หลักประกันการเข้าถึงความยุติธรรมได้

1.5 ยุคที่ห้า เป็นยุคปัจจุบัน เป็นยุคที่ยอมรับว่าการดำเนินการ เช่น การระงับข้อพิพาทแบบทางเลือก (ADR) หรือการออกกฎหมายในเชิงป้องกัน หรือการให้ข้อมูลข่าวสารทางกฎหมายแก่ประชาชนมากขึ้น ต้องทำในเชิงรุกและให้องค์กรหน่วยงานของรัฐเข้าถึงชีวิตทางสังคมของประชาชนมากที่สุด และต้องพยายามสกัดกั้นการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว และพลังของกลุ่มผลประโยชน์ที่จะมากดดัน ต้องมีการพัฒนาสร้างความเป็นธรรมในเชิงสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติรวมทั้งช่องทางในการเข้าถึงองค์กร หรือสถาบันทางกฎหมายอย่างเป็นธรรม การเข้าถึงความยุติธรรมในปัจจุบันต้องเป็นการเปิดโอกาสที่เท่าเทียมกันเสียก่อน ในการที่จะได้รับสิทธิอย่างเต็มที่ตามที่ระบบกฎหมายรับรอง มีการปรับปรุงการเข้าถึงการศึกษากฎหมายการศาลและการให้บริการทางกฎหมายของรัฐ การเลือกตั้ง การเป็นสมาคมทางกฎหมาย เป็นต้น เป็นการแน่นอนว่าการมียุทธศาสตร์เฉพาะทางกฎหมายไม่เป็นการเพียงพอที่จะเข้าถึงราก (Root) หรือการพัฒนาการเข้าถึงการให้บริการทางสังคม การชดเชยเหยื่อหรือผู้เสียหาย โดยเฉพาะคนยากจนในการฟ้องร้องคดีแพ่งเป็นสิ่งที่มองข้ามไม่ได้เช่นเดียวกัน

2) หลักการเข้าถึงความยุติธรรม

จำเนียร จวงตระกูล และ ฐนันตร์ศักดิ์ บวรนนท์กุล, 2554 : 64) กล่าวว่า หลักการของการเข้าถึงความยุติธรรมนั้น มีรากฐานมาจากการยอมรับว่าสังคมเสรีประชาธิปไตยนั้น ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทุกคน ไม่ว่าในแง่ของภาคเอกชน หรือในภาครัฐในขณะที่กฎหมายแพ่งที่ยอมรับหลักเหตุผลเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงเจตนา (Freedom of Contract) สิทธิการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน (Private Property Rights) ซึ่งทุกคนในสังคมมีเท่าเทียมกัน ต่อมาได้พัฒนากลายมาเป็นการยอมรับว่า บุคคลทุกคนควรมีสิทธิที่เท่าเทียมกันในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกสถาบันทางสังคมไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์ การก่อตั้ง การให้การสนับสนุน การจัดองค์กร การบริหารจัดการ การเข้าใช้ประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งหมายความว่าบุคคลในสังคมมีสิทธิได้รับบริการจากสถาบันของสังคมทุกสถาบันอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย สถาบัน หรือองค์กรทางกฎหมายจะต้องยอมรับ และช่วยปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย (Legal Right) ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ คำว่า “การเข้าถึงความยุติธรรม” หรือ “การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม” (Access to Justice) ถูกนำมาใช้ในยุโรปเป็นครั้งแรกราว 40 ปี โดยปรากฏเป็นถ้อยคำที่ใช้ในวงการกฎหมาย สำหรับประเทศไทยมีการกล่าวถึงถ้อยคำแนวความคิดนี้เพียงเล็กน้อยในระยะเวลาประมาณ 10 ปี ก่อนหน้านี้ แต่มีถ้อยคำและแนวความคิดอื่นๆ ที่มีลักษณะ วิธีการการสื่อความหมายใกล้เคียงกัน เช่น สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ประชาสังคม (Civil Society) ประนีประนอมยอมความ (Compromise) ประนอมข้อพิพาท (Conciliation) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การไกล่เกลี่ย (Mediation) การมีส่วนร่วม (Public Participation) เป็นต้น ถ้อยคำเหล่านี้ทำให้เกิดความสับสนในความหมายที่แท้จริงของคำว่า Access to Justice เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในความจำเป็นที่ต้องเข้าถึง Access to Justice มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแส โลกาภิวัตน์ ปัจจัย

ด้านประชากร สังคม และความสัมพันธ์ส่วนบุคคล นักกฎหมายจำนวนไม่น้อยได้เรียกร้องให้มีการตรา กฎหมาย และเพิ่มจำนวนของหน่วยงานด้านยุติธรรมให้มากขึ้น เพื่อแก้ไขเยียวยาการขาดการเข้าถึง กระบวนการทางกฎหมายหรือการเข้าถึงความยุติธรรม ทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่าความหมายที่แท้จริงของการ เข้าถึงความยุติธรรมคืออะไร

หลักเกณฑ์พื้นฐานในการเข้าถึงความยุติธรรม ประกอบด้วยแนวทางต่างๆ 10 ประการ คือ (Cappelletti Mauro; Garth Bryant, 1978, อ้างถึงใน จำเนียร จวงตระกูล และ ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล, 2554 : 65)

ประการที่ 1 การเข้าถึงความยุติธรรมถือเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ (Constitutional Right) ของพลเมือง หมายความว่าในรัฐธรรมนูญจะต้องมีบทบัญญัติ ซึ่งระบุงการให้สิทธิและเสรีภาพแก่ ประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรมได้สะดวก รวดเร็ว ง่าย และประหยัด ในขณะที่เดียวกันใน แนวนโยบายแห่งรัฐ (State Policy) ต่างๆ ก็มีความจำเป็นจะต้องกำหนดให้รัฐต้องดำเนินมาตรการต่างๆ ในอันที่จะให้ประชาชนสร้างหลักประกันว่ารัฐมีหน้าที่ต้องจัดการเข้าถึงความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้ อย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง

ประการที่ 2 การกำหนดนโยบายการเข้าถึงความยุติธรรม จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ ของประชาชน (Interest of Citizens) ไม่ใช่เป็นผลประโยชน์ของผู้ให้บริการ (Interests of Providers of Services) เนื่องจากการจัดบริการเข้าถึงความยุติธรรมนั้นรัฐมักจะประสบปัญหาในด้านของทนาย อาสาหรือทนายขอแรง ซึ่งในการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่าบางครั้งทนายความเหล่านั้นไม่ได้ใส่ใจในการ ช่วยเหลือมากเท่าที่ควรหรือมีการละทิ้งการดำเนินการอยู่บ่อยครั้ง รัฐจึงได้เพิ่มเติมสิทธิประโยชน์ให้มาก ขึ้นโดยหวังว่าจะเป็นแรงจูงใจให้มีการทุ่มเทการช่วยเหลือแก่ประชาชน จนบางครั้งดูเหมือนว่าสิ่งที่รัฐได้ ดำเนินการไป กลับเป็นการให้ผลประโยชน์แก่ผู้ให้บริการมากกว่าการไปทุ่มเทให้บรรลุผลสุดท้ายคือ ประชาชน ดังนั้น ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงความยุติธรรมนั้น รัฐจำเป็นต้องคำนึงถึงเป้าหมายสุดท้ายคือ ประชาชนเป็นหลักใหญ่ และต้องมีขั้นตอนหรือกระบวนการใน การตรวจสอบว่าการดำเนินการจะต้องเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง

ประการที่ 3 จุดมุ่งหมายของการเข้าถึงความยุติธรรมไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องความยุติธรรม ในเชิงวิธีสบัญญัติ (Procedural Justice) เท่านั้น จะต้องมิในเชิงสารบัญญัติ (Substantive Justice) ด้วย

ประการที่ 4 ความต้องการของประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรมนั้น ต้องการความ ช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย (Legal Assistance) ทั้งในส่วนของการทางแพ่งและในส่วนของการทางอาญา

ประการที่ 5 การเข้าถึงความยุติธรรมต้องการนโยบายที่มีความเป็นไปได้ในด้านวิธีการ (Every Possible Means) เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งการปฏิรูปกฎหมายเชิงสารบัญญัติ กระบวนการทางศาล การให้การศึกษาทางกฎหมาย การให้ข้อมูลทางกฎหมายและการให้บริการทาง กฎหมาย

ประการที่ 6 นโยบายการให้บริการทางกฎหมายต้องการการศึกษาให้มีการดำเนินการและบทบัญญัติที่กว้างขวาง หลากหลาย (A Wide Range of Provisions and Arrangements) ซึ่งบางนโยบายจำเป็นต้องอาศัยเงินทุน บางนโยบายไม่ต้องการใช้เงินทุน บางนโยบายต้องอาศัยนักกฎหมาย และบางนโยบายไม่ต้องอาศัยนักกฎหมาย

ประการที่ 7 โครงการและการปฏิรูปต่างๆ จะต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความจริง ในด้านระดับของทรัพยากรที่มีอยู่ (Level of Resources) แต่ไม่ใช่เป็นการจำกัดนโยบาย

ประการที่ 8 ในด้านคดีแพ่ง การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอาจจะต้องกระทำ ในรูปอื่น ๆ มากกว่าการที่จะไปให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid)

ประการที่ 9 ต้องมีการใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technological Advances) ให้เกิดประโยชน์และเต็มตามศักยภาพมากที่สุด การดำเนินการดังกล่าวอาจเป็นในรูปของการเปิดเว็บไซต์ หรือการให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและร้องเรียนผ่านทาง Internet ได้ เป็นต้น

ประการที่ 10 สิทธิตามรัฐธรรมนูญในกรณีการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็น ผู้บริสุทธิ์ (The constitutional Rights to be Regarded as Innocent until Proved Quietly) จะต้องเป็นหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานในทางกฎหมายอาญา

2.2.2 การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย

1) แนวคิดการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid System)

แนวคิดและอุดมการณ์ของบรรดานักนิติศาสตร์ ผู้คิดค้นและสนับสนุนระบบการช่วยเหลือทางกฎหมาย (the legal aid system) นี้ เนื่องจากหลักแห่งความเสมอภาคในการดำเนินคดีระหว่างผู้มั่งมีและผู้ยากจน (ฮานินท์ กรัยวิเชียร, 2502, น. 1012 - 1013)

คณะกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมายของประเทศอังกฤษและเวลส์ ได้ให้คำนิยามว่า การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นระบบที่รัฐอุดหนุน เพื่อให้บุคคลที่ไม่สามารถจ่ายค่าบริการในการแนะนำทางด้านกฎหมาย (Legal Advice) การช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย (Assistance) และการเป็นตัวแทน (Representation) ในเรื่องดังต่อไปนี้ (Sweet & Maxell, 1995, P.3)

1. การให้การแนะนำทางกฎหมายและการช่วยเหลือทางกฎหมาย
2. การช่วยเหลือในคดีแพ่ง รวมทั้งการเป็นตัวแทนในกระบวนการพิจารณาทุกขั้นตอน
3. การช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา
4. การช่วยเหลือให้คำปรึกษา ช่วยเหลือในขณะที่อยู่ที่ศาลและในขณะที่อยู่ที่สถานีตำรวจ ตลอดจนการให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายโดยไม่คิดมูลค่า
5. การเป็นตัวแทนในชั้นพิจารณาหากศาลอนุญาต

การพัฒนาการช่วยเหลือทางกฎหมายนั้นรัฐจะต้องยื่นมือเข้ามาช่วย เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนอย่างเป็นธรรมทุกขั้นตอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบหรือวิธีการที่รัฐให้การช่วยเหลือหรือจัดหาทุนความให้ ซึ่งพอจะกล่าวได้เป็นระบบใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

1. ระบบที่รัฐจ่ายเงินจ้างทนายความที่จำเลยเลือกมาเองในอังกฤษ (อนัญญา งามสิริพร 2530, น. 38 – 41) รูปแบบนี้รัฐเป็นผู้จ่ายค่าทนายให้ทนาย ซึ่งจำเลยเป็นผู้เลือกด้วยตัวเองภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับตัวจำเลย ซึ่งพิเคราะห์จากสภาพจำเลยและความยากง่ายของแต่ละคดี ตลอดจนระยะเวลาที่ทนายนั้นได้ใช้ไป ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ในประเทศอังกฤษ ทำให้จำเลยได้รับความช่วยเหลือได้ทันทีในทุกขั้นตอนแห่งคดี เงินค่าจ้างทนายนั้นมาจากภาษีของรัฐซึ่งประชาชนที่มีรายได้ มีหน้าที่ต้องจ่ายเป็นเงินสะสมเพื่อประกันความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐ รัฐจะพิจารณาว่าคดีนั้นน่าจะช่วยเหลือเพียงใด โดยพิจารณาภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับตัวจำเลย เช่น จำเลยขาดความสามารถในการจ้างทนายจริงหรือไม่ และจำเลยนั้นเคยจ่ายเงินสะสมเพื่อประกันความช่วยเหลือทางกฎหมายให้กับรัฐหรือไม่เพียงใด

ในปี 1973 รัฐได้เริ่มโครงการ “Green Form” โดยจำเลยจะต้องกรอกข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อหาความผิด รายได้ ฯลฯ ลงใน “Green Form” เพื่อประกอบการพิจารณาว่าเหมาะสมจะจ่ายเงินค่าทนายให้มากน้อยเพียงไร ซึ่งรัฐจะจ่ายให้สำหรับการปรึกษาและเตรียมคดีครั้งหนึ่งๆ เป็นเงิน 25 ปอนด์ (ประมาณ 1,625 บาท) แต่อาจจะมากกว่านี้ถ้ามีเหตุผลอื่นประกอบ ผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือจะต้องมีรายได้ไม่เกินสัปดาห์ละ 16 ปอนด์ (ประมาณ 1,040 บาท) ถ้าเกินกว่านี้จะต้องเคยจ่ายเงินประกันความช่วยเหลือทางกฎหมายบ้างพอสมควร ใบคำร้อง “Green Form” จะถูกส่งไปยังสำนักงานช่วยเหลือทางกฎหมายในท้องถิ่น (The Local Law Society Legal Aid Office) พร้อมด้วยใบเสร็จจ่ายค่าทนาย นอกจากนี้ อัตราค่าทนายสำหรับผู้มีรายได้ไม่เกินปีละ 570 ปอนด์ (ประมาณ 37,050 บาท) และไม่เกิน 1,790 ปอนด์ (ประมาณ 116,350 บาท) จำเลยจะต้องบริจาคเงินเป็นค่าภาษีแก่รัฐในการประกันความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐด้วย สิทธิการได้รับความช่วยเหลือจ่ายค่าจ้างทนายความให้จากรัฐนี้ถือว่าเป็นสิทธิที่จำเลยจะต้องการหรือไม่ก็ได้

ในปัจจุบันอัตราโดยเฉลี่ยของอัตราค่าจ้างทนายไต่สวนที่รัฐจ่ายแทนให้คือ 44.58 ปอนด์ต่อครั้ง ส่วนค่าทนายที่ปรึกษาในการเตรียมคดีให้ไม่มากนักจึงเป็นที่วิจารณ์ว่าจะทำให้ทนายขาดความเอาใจใส่ในการเตรียมคดี และถกเถียงกันว่าควรนำระบบทนายจำเลยของรัฐมาประยุกต์ใช้ในการขยายความช่วยเหลือด้านกฎหมายต่อไปหรือไม่ ผลดีของทนายความรูปแบบนี้ถือว่าค่าจ้างทนายเป็นการกระจายรายได้ให้แก่ทนายความอย่างเป็นธรรมทุกคน และจำเลยสามารถมีทนายความได้ทันที ขั้นตอนสำคัญในการดำเนินคดี ทำให้การดำเนินคดีไม่เกิดความล่าช้า ผลเสียที่สำคัญของระบบนี้ก็คือนักกฎหมายบางคนพยายามรับคดีเป็นจำนวนมาก เพื่อหวังเงินค่าจ้างทนายของรัฐ แต่ไม่เอาใจใส่ดำเนินคดี นอกจากนี้ ยังพบว่ารัฐมักจะต้องจ่ายเงินค่าจ้างทนายในอัตราที่สูงเกินความเป็นจริง และเมื่อนักกฎหมายที่ไม่นิยมวิธีการนี้กล่าวว่า วิธีการนี้ไม่สามารถประกันว่าจำเลยจะได้รับทนายที่มีความสามารถดี เพราะการเลือกทนายขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณ อีกทั้งไม่สามารถประกันได้ว่าจำเลยทุกคนจะได้

พบนายในทุกระดับชั้นตอนแห่งคดี และวิธีการฝึกทนายใหม่ก็ยังไม่ดีไม่เคร่งครัดพอ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่นิยมวิธีการนี้เห็นว่าดีกว่าระบบทนายจำเลยของรัฐ เพราะสำนักงานทนายจำเลยของรัฐต้องปิดไป เพราะขาดงบประมาณในการว่าจ้างและใช้เจ้าหน้าที่เป็นจำนวนมาก

กล่าวโดยสรุป ในประเทศอังกฤษ เมื่อคนยากจนต้องการความช่วยเหลือกฎหมายก็จะไปติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้วก็จะได้รับใบประเมินว่าบุคคลนั้นจะได้รับความช่วยเหลือ เมื่อประเมินแล้วก็จะถือใบรับรองไปที่สำนักงานทนายความเอกชน แล้วสำนักงานทนายความก็จะดำเนินคดีให้ แต่การกำหนดค่าทนายเป็นหน้าที่ของศาลเป็นผู้กำหนด

2. ระบบการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา (ชาติชาย กริชชาญชัย, 2529, น. 49 – 55) พอจำแนกออกได้เป็นหัวข้อดังนี้

2.1 The Assigned Counsel System ระบบนี้เป็นระบบที่ศาลแต่งตั้งทนายความเข้าแก้ต่างให้แก่จำเลย วิวัฒนาการของระบบนี้ได้เริ่มใช้ตามเมืองเล็กๆ หรือตามชนบทในแรกเริ่มของการตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งขยายเข้ามาตามเมืองใหญ่ๆ ทุกเมืองในปัจจุบันนี้ การแต่งตั้งทนายความของศาลในระบบนี้ ถูกจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ กล่าวคือ

2.1.1 The Typical Assigned Counsel System ระบบนี้มีที่มาจากเมือง Tompkins มลรัฐ New York ทนายความที่ทำหน้าที่แก้ต่างแก่จำเลยจะถูกแต่งตั้งเพื่อสู้คดีในเรื่องหนึ่งเรื่องใดเฉพาะเจาะจงเท่านั้น ซึ่งผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะแต่งตั้งทนายความจากเนติบัณฑิตยสภาให้แก่จำเลย เมื่อเห็นว่าจำเลยไม่มีทนายความในการต่อสู้คดี การแต่งตั้งนี้มีได้มีระบบแบบแผน แต่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้พิพากษาแต่ละคนว่าทนายความคนใดเหมาะสมที่จะว่าต่างแก้ต่างให้กับจำเลยคนใด การที่ทำเช่นนี้ เพราะผู้พิพากษาในแต่ละเมืองย่อมทราบว่าทนายคนใดมีความเก่งกาจสามารถในเรื่องใด เนื่องจากผู้พิพากษาและทนายความเหล่านั้นได้ดำเนินกระบวนการพิจารณายู่ด้วยกันเป็นประจำระบบนี้มีปัญหาตรงที่ว่าทนายความหนุ่มๆ ผู้มีความกระตือรือร้นอยากต่อสู้เพื่ออิสรภาพเสรีภาพมักได้รับการแต่งตั้งอยู่เสมอๆ ซึ่งก็เป็นเรื่องดีอยู่ แต่เมื่อมาคำนึงถึงในด้านคดีแล้วจะเห็นว่าทนายความหนุ่มๆ พวกนี้ยังขาดประสบการณ์อยู่มากทั้งในเชิงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ส่วนทนายความอาวุโสที่ผ่านประสบการณ์มามากๆ มักไม่ค่อยได้รับการแต่งตั้งจากศาลเท่าที่ควร เพราะเห็นว่าไม่ค่อยกระตือรือร้น ระบบนี้จึงทำให้ทนายความแต่ละคนเข้ารับผิดชอบต่อคดีได้ไม่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ในคดีที่มีใช้ความผิดร้ายแรง (Non Capital Case) ทนายความผู้รับแต่งตั้งจะไม่ได้รับเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นเกี่ยวกับการสืบสวนและเตรียมคดี แต่จะเป็นหน้าที่ของทนายผู้ฟ้องที่จะต้องออกค่าใช้จ่ายในส่วนเหล่านี้ ดังนั้น เมื่อคดีเสร็จสิ้นในศาลชั้นต้นแล้ว ทนายที่ได้รับแต่งตั้งไว้มักจะขอถอนตัวและไม่รับผิดชอบต่อในชั้นอุทธรณ์ เพราะเป็นที่แน่นอนว่าตนเองจะต้องเสียค่าใช้จ่ายชั้นอุทธรณ์เพิ่มมากขึ้นอีก จึงเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาที่จะต้องแต่งตั้งทนายความขึ้นใหม่ในชั้นอุทธรณ์ต่อไป ส่วนในคดีความผิดที่ร้ายแรง (Capital Case) ทนายความจะต้องถูกแต่งตั้งขึ้นเพื่อแก้คดีให้จำเลย ไม่ว่าจะคดีจะถูกพิจารณาในศาลของมลรัฐหรือศาลของรัฐบาลกลางก็ตาม การแต่งตั้งทนายความในคดีความผิดร้ายแรง

เช่นนี้ ผู้พิพากษามักจะเลือกนายความที่มีความสามารถสูงในเชิงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายให้แก่จำเลยอยู่เสมอๆ มลรัฐส่วนมากจะจ่ายเฉพาะค่าตอบแทนในการว่าความ บางมลรัฐจะจ่ายทั้งค่าว่าความและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ด้วย โดยคำนึงถึงผลงานที่ทนายคนนั้นๆ ทำขึ้นภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย แต่ลรัฐที่กำหนดเรื่องค่าตอบแทนไว้ ส่วนในชั้นอุทธรณ์ทนายความจะได้รับค่าทนายความเป็นบางครั้งเท่านั้น แต่ใน 2 – 3 มลรัฐ เช่น California และ New York ทนายความเหล่านี้จะได้รับค่าทนายความในชั้นอุทธรณ์เกี่ยวกับคดีความผิดร้ายแรงด้วย

2.1.2 The New Jersey Assigned Counsel System ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1940 ในมลรัฐ New Jersey ระบบนี้เป็นระบบที่พยายามปรับปรุงระบบเดิมให้ดีขึ้น โดยใช้วิธีหมุนเวียนทนายความในเนติบัณฑิตยสภาให้ทำหน้าที่ให้ครบทุกคน และเป็นแบบฉบับตัวอย่างในการแต่งตั้งทนายความโดยการหมุนเวียน ซึ่งแตกต่างจากระบบอื่นๆ หลักของระบบ New Jersey มีบัญญัติอยู่ในข้อ 1 : 12 - 9 (a) และ (d) ของระเบียบการบริการงานศาล มลรัฐ New Jersey มีความว่า :

1) บุคคลใดถูกฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลโดยปราศจากทนายความ ถ้าบุคคลนั้นยากจน ศาลจะแนะนำว่าเขามีสิทธิได้รับทนายความแก้ต่างและศาลจะแต่งตั้งทนายความให้เว้นแต่ว่าเขาจะต่อสู้คดีด้วยตัวเองโดยไม่ต้องทนายความหรือสามารถตั้งทนายความได้เอง

2) วิธีการแต่งตั้งนั้น ทนายความจะถูกคัดเลือกจากเนติบัณฑิตยสภา โดยวิธีการหมุนเวียนตามอักษรชื่อจากบัญชีทนายความ (alphabetical rotation from master list) ยกเว้นในคดีฆาตกรรมและคดีที่ศาลเห็นว่าเป็นคดีมหันตโทษ ศาลก็จะตั้งทนายความให้เองโดยไม่ใช้ระบบหมุนเวียนดังกล่าว

ดังนั้น ข้อแตกต่างใหญ่ๆ ของระบบ The New Jersey Assigned Counsel System กับระบบ The Typical Assigned Counsel System ก็อยู่ที่วิธีการแต่งตั้งทนายความแก้ต่างเลย โดยใช้ระบบหมุนเวียนตามบัญชีอักษรชื่อจากบัญชีทนายความ หรือโดยใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาเป็นหลัก ระบบ New Jersey ไม่ทำให้ทนายความคนใดคนหนึ่งถูกแต่งตั้งบ่อยครั้งนัก ทนายความทุกคนไม่ว่าจะเป็นทนายความหน้าใหม่หรือหน้าเก่าก็จะได้รับการแต่งตั้งทำหน้าที่เท่าเทียมกันทุกคนไป โดยเฉลี่ยแล้วทนายความคนหนึ่งๆ จะได้รับแต่งตั้งทุกๆ 3 ปี ต่อ 1 ครั้ง ดังนั้น ทนายความที่ได้รับแต่งตั้งทุกคนจะมีเวลาศึกษาให้ความสนใจแก่คดี เพื่อทำการต่อสู้ได้อย่างเต็มที่และเต็มภาคภูมิสมกับที่ได้รับแต่งตั้งจากศาล อันทำให้เป็นประโยชน์แก่จำเลยได้มากกว่าระบบ The Typical Assigned Counsel System

2.2 The Voluntary Defender System ระบบนี้ เป็นระบบที่ทนายความประจำอยู่ในแต่ละสำนักงานอาสาสมัครใจเข้าช่วยเหลือคดีความที่จำเลยผู้ยากจนถูกฟ้องร้อง ทนายความซึ่งประจำอยู่ในสำนักงานเอกชนจะยื่นความจำนงต่อศาลในท้องที่ว่า ถ้าศาลจะแต่งตั้งทนายความแก้ต่างแก่จำเลยผู้ยากจนก็สามารถแต่งตั้งพวกตนเองคนหนึ่งคนใดในสำนักงานได้รูปแบบของสำนักงานทนายความนี้ก็เหมือนกับสำนักงานทั่วไป สำนักงานจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับปริมาณของงานและความ

ต้องการของจำเป็น ผู้ยากจนในแต่ละมลรัฐ เช่น ในมลรัฐ New York และมลรัฐ Philadelphia เป็นสำนักงานทนายความที่มีขอบข่ายงานกว้างใหญ่มาก ส่วนในเมือง New Orleans มลรัฐ Louisiana มีสำนักงานทนายความขนาดเล็ก เป็นต้น ในเรื่องการเงินที่เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยเหลือให้ระบบนี้อยู่รอดก็ได้มาจากการอุดหนุนจุนเจือจากองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน รวมทั้งได้รับการบริจาคจากสมาคมต่างๆด้วย สำนักงานเหล่านี้จะมีคณะบุคคลชุดหนึ่งทำหน้าที่บริหารด้านการเงินที่ได้รับอุดหนุนหรือบริจาคมา เพื่อจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่เข้ารับอาสาว่าความ

นอกจากทนายความอาสาสมัครจากสำนักงานต่างๆ แล้ว ยังมีนักเรียนกฎหมายที่เรียนเป็นปีสุดท้ายใกล้จะจบ ได้อาสาสมัครทำหน้าที่เป็นทนายความแก่ต่างให้ด้วย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับข้อบังคับของแต่ละมลรัฐว่า ให้มีที่เลี้ยงคอยดูแลนักเรียนกฎหมายเหล่านี้ในขณะที่ยังทำหน้าที่ทนายความ ส่วนเงินค่าตอบแทนในการอาสาสมัครนี้ นักเรียนกฎหมายจะได้รับเช่นกัน แต่ได้รับน้อยกว่าเงินค่าทนายความที่จำเป็นจ่ายไปเพื่อจ้างทนายความเอง

2.3 The Public Defender System ระบบนี้มีความคล้ายคลึงกับระบบอัยการอย่างมาก เพราะทนายจำเป็นผู้ยากจนนี้เป็นเจ้าพนักงานของรัฐเช่นเดียวกับพนักงานอัยการ ในครั้งแรกที่ริเริ่มระบบนี้ รัฐบาลคำนึงถึงหลักสิทธิการได้รับความคุ้มครองโดยเท่าเทียมกันของกฎหมาย (Equal Protection of Laws) เป็นหลักใหญ่ เพราะเห็นว่าโจทก์ซึ่งเป็นรัฐบาลมีอัยการว่าต่างแก่ต่างให้อยู่แล้ว จำเลยก็ควรที่จะมีทนายความของรัฐช่วยว่าความแก่ต่างให้เช่นกัน ต่อมาหลักการให้ความคุ้มครองต่อประชาชนเช่นนี้ก็กลายมาเป็นการบริการที่รัฐจำต้องให้แก่ประชาชน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและประเทศชาติ ดังนั้น ไม่ว่าในศาลชั้นใดของประเทศสหรัฐฯ ถ้าท้องที่ใดมี Public Defender Office ในศาลท้องที่นี้ก็จะมีทนายความของรัฐ (Public Defender) เข้าแก่ต่างให้จำเลยผู้ยากจนปรากฏตัวขึ้น ตัวอย่างของระบบนี้สามารถศึกษาได้ เช่น ที่เมือง Boston เมือง Springfield และในมลรัฐ Massachusetts และ Philadelphia สำนักงาน Public Defender มีขนาดและรูปร่างของสำนักงานแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมในท้องที่นั้นๆ สำนักงานขนาดเล็ก เช่นที่ Los Angeles County และ Alameda County ในมลรัฐ California นี้มีเฉพาะหน่วยงานในการว่าความเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ส่วนสำนักงานขนาดกลางและขนาดใหญ่ เช่นที่เมือง New Orleans มลรัฐ Louisiana จะประกอบด้วยหน่วยงานหลายหน่วย เช่น หน่วยงานการว่าความ แยกออกเป็นในชั้นศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกา ซึ่งแต่ละชั้นศาลนี้ก็แบ่งแยกออกเป็นงานคดีความผิดร้ายแรงไม่ร้ายแรง ความผิดเล็กน้อย และคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ ในสำนักงานยังประกอบด้วยหน่วยงานสืบสวน สอบสวน หน่วยงานการคลัง และหน่วยงานการบริหารงาน เป็นต้น หน่วยงานการบริหารงานนี้จะมีผู้อำนวยการสำนักงาน (Director) เป็นผู้บริหารงานและมีบุคคลคณะหนึ่ง คือ คณะกรรมการอำนวยการ (Board of Director) ทำหน้าที่คอยดูแลสอดส่องการบริหารงานของผู้บริหาร คณะกรรมการชุดนี้อาจถูกคัดเลือก (select) โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องถูกแต่งตั้ง (appoint) โดยฝ่ายตุลาการหรือโดยเจ้าพนักงานในท้องถิ่นนั้นๆ หรือถูกเลือกตั้ง (elect) เข้ามาโดยประชาชน ไม่ว่าสำนักงาน Public Defender

จะมีขนาดเล็ก กลาง หรือใหญ่ ก็ตาม ล้วนแต่ต้องได้รับเงินสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ จากรัฐบาลทั้งสิ้น ในบางท้องที่ที่ไม่มีการตั้งสำนักงาน Public Defender รัฐบาลมักจะใช้สำนักงาน ทนายความเอกชนเป็นที่ทำงานและให้ทนายความในสำนักงานนั้นเป็นทนายของรัฐ (Public Defender) โดยได้รับค่าตอบแทนจากรัฐบาล ทั้งนี้ ก็ต้องขึ้นอยู่กับว่าทนายความในสำนักงานเอกชนนั้นยินดีและเต็มใจจะเป็นทนายความของรัฐอีกฐานะหนึ่งด้วย เงินค่าตอบแทนนี้ถูกจัดสรรให้เป็นรายปีตามกำหนด กฎเกณฑ์ของกฎหมายในแต่ละมลรัฐที่บัญญัติเอาไว้

สำหรับการให้ความช่วยเหลือด้านคดีแพ่ง รัฐบาลกลางได้จัดตั้งองค์กรให้ความช่วยเหลือ ประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐ สำนักงานจัดตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน มีสำนักงานสาขา ในที่ต่างๆ สำนักงานนี้มีคณะกรรมการบริหาร สำนักงานซึ่งอยู่ในที่ต่างๆ ก็จะมีคณะกรรมการของตนเองเช่นกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การให้ความช่วยเหลือกฎหมายก็ส่งผ่านไปยังองค์กรเอกชน N.G.O. เพราะฉะนั้น การให้ความช่วยเหลือในระดับทางแพ่งก็จะเป็นระบบของสหรัฐ (ระบบของ รัฐบาลกลาง)

องค์กรสาขาในท้องถิ่น จะมีทนายความประจำให้ความช่วยเหลือ หลักเกณฑ์ในการให้ ความช่วยเหลือดูที่ความยากจนอย่างเดียว ไม่ดูว่าจะเป็นคนคืออะไร การให้เงินช่วยเหลือจะมาจากคณะ กรรมการบริหาร ซึ่งอยู่ส่วนกลางลงไปที่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นระบบที่ถูกโจมตีมาก เพราะไม่มีการแข่งขันกัน ภายหลังมีการหาทุนเองในระดับท้องถิ่น

2.4 The Mixed Private Public System ระบบผสมระหว่างเอกชนกับรัฐบาลนี้ จัดตั้งขึ้นในรูปของสมาคมช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal aid Society) และมีใช้อยู่ไม่มากนักใน สหรัฐอเมริกา ที่เห็นได้ว่าเป็นแบบฉบับในการใช้จริงๆ ก็มีเพียง 2 เมือง คือ เมือง Rochester และ เมือง Buffalo ในมลรัฐ New York เท่านั้น สมาคมนี้ได้จัดตั้งขึ้นในรูปแบบของการบริหารงานแบบ เอกชน แต่ได้รับเงินสนับสนุนระบบงานโดยงบประมาณของรัฐบาล สมาคมนี้บางครั้งก็ให้ความช่วยเหลือ แก่ประชาชนในคดีแพ่งอีกด้วย

แม้ว่าเมือง Rochester และ Buffalo จะเป็นแบบฉบับของระบบนี้บนพื้นทวีปอเมริกา ก็ตาม แต่เมื่อมองออกไปนอกพื้นทวีปก็จะพบเกาะ Puerto Rico ซึ่งอยู่ในเครือจักรภพของสหรัฐฯ มีการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยระบบผสมเอกชน-รัฐบาลเดียวกัน ทั้งให้ความ ช่วยเหลือในคดีแพ่งและคดีอาญาพร้อมกันไปด้วย ปี 1952 สมาชิกสภานิติบัญญัติของ Puerto Rico ได้สนับสนุน และผลักดันให้มีการร่างกฎหมายจัดตั้งองค์กรเกี่ยวกับการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ ประชาชนขึ้น โดยกำหนดไว้ว่าสำนักงานบริหารงานศาล (The Office of Court Administration) จะต้องให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในการจัดตั้งองค์กรเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ร่วมกับเนติบัณฑิตยสภา และคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย Puerto Rico เริ่มแรกของการจัดตั้ง หน่วยงานนี้ก็เริ่มจากการตั้งสำนักงานเล็กๆ ที่มีทนายความของรัฐ (Public Defender) เพียง 5 คน ทำการว่าความให้แก่จำเลยผู้ยากจนเฉพาะคดีอาญาที่ร้ายแรง ซึ่งเกิดขึ้นในเมืองใหญ่ๆ เท่านั้น และ ทนายความเหล่านี้ได้รับค่าตอบแทนจากรัฐบาล ต่อมาเมื่อหน่วยงานนี้ได้จัดตั้งขึ้นมาในรูปของสมาคม

แล้ว สำนักงานนี้ก็ถูกยุบไปโดยปริยาย ส่วนทนายความของรัฐและพนักงานเหล่านั้น ก็โอนเข้าทำงานในสมาคมที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ และได้รับค่าจ้างการทำงานจากสมาคมโดยตรง

2) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในต่างประเทศ

2.1) ประเทศอังกฤษ

การช่วยเหลือทางกฎหมายในประเทศอังกฤษ เริ่มมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าเฮนรี่ที่ 7 (ค.ศ. 1483 - 1509) โดยผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือจะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลและไม่ต้องเสียค่าทนายความ ต่อมาในปี ค.ศ. 1914 ได้ขยายสิทธิการช่วยเหลือทางกฎหมายไม่เฉพาะแต่คนอนาถา ยังรวมไปถึงคู่ความที่มีรายได้น้อย และในปี ค.ศ. 1926 ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยสภาโซลิซิเตอร์ (The Law Society) เป็นผู้ดำเนินการด้านการช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐเป็นรายปี (Encyclopaedia Britannica, 1957, Vol.13, P.871 อ้างถึงใน ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2502, น. 1013 - 1022)

การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในสมัยนั้น นอกจากรัฐจะขยายสิทธิให้ทุกคนสามารถเรียกร้องหรือป้องกันสิทธิตามกฎหมายทั้งในทางแพ่งและทางอาญาได้อย่างเท่าเทียมกันแล้ว ในภาคเอกชนยังมีการเคลื่อนไหวเพื่อให้การช่วยเหลือทางกฎหมายตามสิทธิข้างต้นเช่นกัน โดยมีลักษณะการช่วยเหลือ ดังนี้ (Britain, 1958, P. 83)

1. การช่วยเหลือในคดีแพ่ง (Legal Aid) กฎหมายแม่บทในการช่วยเหลือในคดีแพ่งคือ The Legal Aid and Advice Act 1949 ซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 1950 และมีการแก้ไขกฎหมายหลายครั้งจนปัจจุบันมี The Legal Aid Act 1988 โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1.1 ผู้ร้องขอต้องเป็นผู้มีรายได้น้อย (persons of small and moderate means) กล่าวคือต้องเป็นบุคคลซึ่งมีรายได้ไม่เกิน 420 ปอนด์ต่อปี และเป็นผู้ที่มีเงินทุนไม่เกิน 500 ปอนด์ (ซึ่งการคำนวณนี้ต้องคำนวณตามหลักเกณฑ์ที่ The National Assistance Board เป็นผู้วางไว้) ส่วนผู้ที่มีเงินทุนเกินกว่า 500 ปอนด์ คณะกรรมการท้องถิ่น (Local committee) อาจสั่งไม่ให้ช่วยเหลือก็ได้

1.2 คดีของผู้ร้องขอมีมูลที่จะฟ้อง หรือมีเหตุผลเพียงพอที่จะต่อสู้คดีเมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์เฉพาะกรณีแล้ว ผู้ร้องขอเป็นบุคคลผู้สมควรจะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย

อย่างไรก็ดี ถ้าหากผู้ร้องขอความช่วยเหลือมีรายได้เพียงพอที่จะช่วยกองทุนช่วยเหลือทางกฎหมาย (The Legal Aid Fund) ออกค่าฤชาธรรมเนียมได้ ก็จำเป็นต้องช่วยออกตามส่วนแห่งรายได้ของตนและการช่วยออกค่าฤชาธรรมเนียมนี้ คณะกรรมการท้องถิ่น (Local committee) อาจวินิจฉัยให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือจ่ายเงินดังกล่าวให้แก่กองทุนช่วยเหลือทางกฎหมาย (The Legal Aid Fund) โดยผ่อนชำระเป็นคราวๆ หรือให้ชำระครั้งเดียวก็ได้ และถ้าหากผู้รับการช่วยเหลือขณะคดีก็ยอมได้รับเงินซึ่งคนได้จ่ายให้แก่กองทุนการช่วยเหลือทางกฎหมายคืน แต่ถ้าแพ้คดี ผู้รับ

การช่วยเหลือก็มีหน้าที่รับผิดชอบเพียงเท่าที่คณะกรรมการท้องถิ่นกำหนดให้ตนชำระเท่านั้น อนึ่ง หากผู้รับความช่วยเหลือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับหรือแจ้งความเท็จก็อาจจะถูกถอนการช่วยเหลือได้

ในประเทศอังกฤษขณะนี้ การช่วยเหลือทางกฎหมายเมื่อมีคดีความถึงศาลมีทั้งคดีในศาลจังหวัด (County Courts) ศาลสูง (High Court) ศาลอุทธรณ์ (The Court of Appeal) และศาลอื่น ซึ่งอยู่ในระดับเดียวกับศาลจังหวัด เกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไปในภายหน้าจะได้มีการขยายขอบเขตแห่งการช่วยเหลือให้คลุมถึงการดำเนินคดีในศาลยุติธรรมทุกชั้น กล่าวคือ ตั้งแต่ศาลแขวง (Magistrates Courts) ไปจนถึงศาลสูงสุด (House of Lords) โดยการออก Regulations (เทียบได้กับกฎหมายของไทย)

โครงการช่วยเหลือทางกฎหมายนี้ ดำเนินโครงการโดยสภาโซลิซิเตอร์ (The Law Society) และอยู่ภายใต้การควบคุมของประมุขตุลาการ (The Lord Chancellor) โครงการนี้จะจัดตั้งกองทุนการช่วยเหลือทางกฎหมาย (The Legal Aid Fund) ซึ่งมาจาก

1. เงินซึ่งผู้ร้องขอความช่วยเหลือชำระตามส่วนแห่งรายได้ตน
2. ค่าฤชาธรรมเนียมซึ่งคู่ความฝ่ายปรปักษ์ ชำระตามคำสั่งศาล
3. เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน

สำหรับด้านการดำเนินคดีในศาลนั้น โดยปกติโซลิซิเตอร์เป็นผู้ดำเนินคดี แต่ถ้าเป็นกรณีที่ต้องใช้เนติบัณฑิต ผู้ต้องขอความช่วยเหลือก็มีสิทธิเลือกทนายจากบัญชีเนติบัณฑิตของคณะกรรมการท้องถิ่นได้ ค่าทนายความซึ่งโซลิซิเตอร์หรือเนติบัณฑิตได้รับยอมเป็นไปตามอัตราซึ่ง The Legal Aid and Advice Act 1949 กำหนดไว้ อัตราเหล่านี้เป็นอัตราซึ่งต่ำกว่าอัตราที่ทนายความเรียกจากลูกค้าโดยทั่วไป

2. การให้การแนะนำทางกฎหมาย (Legal Advice) นอกจากการช่วยเหลือด้านคดีความในศาลแล้ว ยังมีบริการให้คำแนะนำด้วยปากเปล่าในปัญหาข้อกฎหมายซึ่งไม่เกี่ยวกับคดีในศาลโดยโซลิซิเตอร์ด้วย ในการนี้ผู้รับคำแนะนำจะเสียค่าบริการเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ในปัจจุบันการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย ทั้งในคดีแพ่งและขอคำแนะนำด้านกฎหมาย ผู้ขอรับการช่วยเหลือสามารถสอบถามข้อมูลได้ที่หน่วยงานที่มี Quality Mark ของ Legal Service Commission (LSC) ว่าตนเองมีคุณสมบัติที่จะได้รับการช่วยเหลือหรือไม่ สำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีนั้น หากมีคุณสมบัติตามที่กำหนดแล้วจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรืออาจมีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องเสีย เช่น ค่าถ่ายเอกสาร หรือถ้าหากต้องเสียค่าใช้จ่ายก็เฉพาะกรณีที่ชนะคดีเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรณีพิจารณาในระดับรายได้และลักษณะของคดีของผู้ที่ขอรับความช่วยเหลือ (<http://www.legal services.gov.uk>)

3. การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีอาญา การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของอังกฤษนั้น มีพัฒนาการมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งแต่เดิมให้ความช่วยเหลือเฉพาะจำเลยในคดีที่มีโทษร้ายแรง แต่ต่อมาได้ขยายความช่วยเหลือโดยตราพระราชบัญญัติ

ออกมาโดยเฉพาะ เช่น The Poor Prisoners' Defence Act 1930 ในกรณีอุทธรณ์มีบัญญัติไว้ใน The Criminal Appeal Act 1907 และ The Summary Jurisdiction (Appeals) Act 1933. และได้มีการแก้ไขหลายครั้ง (ณรงค์ ใจหาญ, 2540, น. 51)

จนกระทั่งมีกฎหมายที่บัญญัติให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายที่สำคัญ คือ The Legal Aid Act 1988 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวให้ความช่วยเหลือด้านทนายความแก่ประชาชน ในการดำเนินคดีในทุกชั้นตอนของกระบวนการพิจารณาภายใต้การดูแล โดย Legal Aid Board จนในปัจจุบันมีการเปลี่ยนเป็น Legal Service Commission (LSC) เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นแทน Legal Aid Board ภายใต้กฎหมาย The Access to Justice Act 1999 LSC จะให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา โดย LSC จะจ่ายให้กับทนาย (Solicitor) หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ถ้าหน่วยงานเหล่านั้นมีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการกำหนดเท่านั้น ถ้ามีหน่วยงานใดเข้าร่วมก็จะมีสัญลักษณ์ CLS Logo (Community Legal Service Quality Mark) แสดงอยู่ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะให้ความช่วยเหลือขั้นต้นทางด้านกฎหมายแก่ผู้มาขอรับการช่วยเหลือ โดยจะให้ความช่วยเหลือในด้านให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายหรือการเป็นทนายในศาล ซึ่ง LSC จะเป็นผู้กำกับดูแลหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือให้มีมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาส ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยรัฐได้อย่างเต็มที่ LSC ยังกำหนดเกณฑ์การค่าเดินทางให้กับหน่วยงานที่ต้องเดินทางไปพบลูกค้าและออกค่าใช้จ่ายให้ลูกค้าเดินทางมาพบทนายได้ด้วย ในอนาคตการช่วยเหลือในคดีอาญานั้น จะมี Criminal Defence Service จะเข้ามาแทนการช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีอาญาแบบเก่า โดยการช่วยเหลือนั้นจะเริ่มในเดือนเมษายน ค.ศ. 2001 ซึ่งจะมีหลักเกณฑ์คล้ายกัน คือ LSC จะมีสัญญาเกี่ยวกับหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายอาญา โดยให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ขั้นตอนที่สถานีตำรวจจนถึงการดำเนินคดีในศาล ซึ่ง LSC จะจ่ายให้หน่วยงานที่เข้าร่วมเป็นรายเดือนขึ้นอยู่กับจำนวนคดี และค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายไปโดยยังไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์ของคดี และจำนวนค่าใช้จ่ายไว้ (<http://www.legal services.gov.uk>, 21 มกราคม 2555)

2.2) ประเทศสหรัฐอเมริกา

การช่วยเหลือทางกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1876 โดยเอกชนชาวเยอรมัน ซึ่งอพยพมาตั้งรกรากในนครนิวยอร์กเป็นผู้ริเริ่มขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในอันที่จะป้องกันสิทธิตามกฎหมายของชาวเยอรมันด้วยกัน โดยมีการเปิดสำนักทนายจำเลยเป็นครั้งแรกใช้ชื่อว่า "Deuthcher Rechts Schultz Verein" (สำนักงานทนายจำเลยของชาวเยอรมัน) ในปี 1840 ซึ่งมีทนายอยู่บางเวลา 1 คน ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มิใช่ชาติเยอรมันที่ยากจน และในปีเดียวกันนั้นเอง สมาคมชาวไอริชต่างด้าวในเมือง New York ก็ได้จัดตั้งสำนักงานเช่นเดียวกับชาวเยอรมันขึ้นเรียกว่า The Irish Emigrant Society of New York มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข่าวสาร ให้คำชี้แจง ให้ความรู้ความช่วยเหลือและความคุ้มครองป้องกันทางกฎหมายแก่ชาวไอริชต่างด้าว นอกจากนี้ ก็ยังให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการความเป็นอยู่โดยทั่วไปอีกด้วย ต่อมาได้ให้ความช่วยเหลือบุคคลทุกคนในสังคมโดยไม่

คำนึงถึง เชื้อชาติ เพศหรืออื่นๆ จะเห็นว่าแต่เดิมการให้ความช่วยเหลือมิได้เกิดจากการดำเนินงานโดยรัฐ แต่ศาลบางคดีได้แต่งตั้งทนายความให้แก่จำเลยในกรณีที่เห็นว่าจำเลยไม่มีทนายความช่วยเหลือ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ต่อมาได้พัฒนาการให้ความช่วยเหลือเป็นโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายโดยตรงขึ้นเป็นกฎหมายของแต่ละรัฐ ทั้งนี้ โดยเห็นความจำเป็นของการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องมีทนายความในการต่อสู้คดี มิฉะนั้นอาจไม่ได้รับความเป็นธรรม ในการพิจารณาคดีได้ โดยการช่วยเหลือจะมีทั้งในศาลและการให้คำแนะนำปรึกษาในปัญหากฎหมาย การประนีประนอม ข้อพิพาทและการร่างสัญญา ซึ่งจะช่วยเหลือทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง ในปัจจุบันการช่วยเหลือจะมีระบบการให้ความช่วยเหลือ ขอบเขตของการให้ความช่วยเหลือแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ แต่โดยภาพรวม ทนายความที่ช่วยเหลือทางกฎหมายจะเป็นทนายความของรัฐ (Public Defender) ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน และอยู่ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากมลรัฐหรือองค์กรท้องถิ่นนั้นๆ ในที่นี้จึงขอกล่าว เฉพาะประวัติของสำนักงานจำเลยคดีอาญาของรัฐที่เริ่มต้นขึ้นและประสบผลสำเร็จที่ Los Angeles เมื่อปี ค.ศ.1913 และได้ขยายการช่วยเหลือไปจนครอบคลุมในทุกมลรัฐ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2502, น. 1023 - 1025)

สำนักงานจำเลยคดีอาญาของรัฐ ได้เริ่มที่ Los Angeles ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1913) โดยรัฐบาลแห่งเมือง Los Angeles จัดตั้งและให้งบประมาณ ลักษณะเมือง Los Angeles มลรัฐ California เป็นเมืองที่มีพลเมืองมากเป็นอันดับ 2 ของอเมริกา มีเนื้อที่ 4,069 ตารางไมล์ และมีพลเมือง 7 ล้านคน (13% เป็นคนผิวดำ , 18% เป็นชาวสเปนรวมกับชาวเอเชียจำนวนหนึ่ง) การประกอบอาชญากรรมมีเป็นจำนวนมาก เช่น ค.ศ. 1975 มีจำนวนอาชญากรรมประมาณ 503,656 คดี 13 % ของคดีเหล่านี้เป็นคดีที่รุนแรง Los Angeles ก็เหมือนเมืองใหญ่ๆ ทั่วไปที่ใช้วิธี Plea Bargaining (เป็นวิธีการต่อรองเพื่อลดโทษประกอบคำรับสารภาพของจำเลยระหว่างทนายจำเลยกับอัยการ) ได้รับความนิยมเป็นกุญแจสำคัญในการลดความยุติธรรมในศาล มีเพียง 15% ของจำนวนคดีกว่า 2,200 คดี ที่ขึ้นสู่การไต่สวนของศาล

ทนายที่รัฐจัดหาให้จำเลยใน Los Angeles มีทั้งทนายของรัฐและทนายศาลตั้ง เพราะเมืองนี้ใช้ทนายทั้ง 2 วิธีนี้ควบคู่กันไปแล้วแต่กรณี ในระยะหลังต่อมาสำนักงานจำเลยของรัฐได้เข้ามาว่าคดีแทนจำเลยที่ยากจนเป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่ง ค.ศ. 1972 ประมาณ 55 % ของคดีทั้งหมดใน Superior Court ได้รับการแก้ต่างโดยสำนักงานจำเลยของรัฐ และ 45 % โดยทนายศาลตั้งหรือทนายศาลขอแรง

รูปองค์กรสำนักงานจำเลยของรัฐ Los Angeles เป็นสำนักงานแห่งแรกในอเมริกา องค์กรนี้ได้จัดตั้งขึ้นโดยการปกครองระดับท้องถิ่นในปี ค.ศ. 1914 มีคณะบุคคลดำเนินการ 4 คน หัวหน้า Public Defender 1 คน นักกฎหมายมีชื่อเสียง 2 คน และเลขานุการ 1 คน ทำงานช่วยแก้ข้อหาแก่ผู้ถูกกล่าวหาใน Superior Court กรณีจำเลยร้องขอหรือศาลเรียกมา ใน ค.ศ. 1915 สภาท้องถิ่นของ Los Angeles ได้ก่อตั้งที่ทำการทนายจำเลยของรัฐ (The office of Public Court Defender) ต่อมาเปลี่ยนเป็น Public Defender ต่อมา ค.ศ. 1926 ได้มีการก่อตั้ง The Los Angeles

Municipal Court ขึ้น สำนักทนายจำเลยของรัฐเป็นสำนักงานช่วยเหลือของพลเรือน หัวหน้าสำนักงานได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการของเมือง (The County Board of Supervisors) ซึ่งคัดเลือกจากบุคคล 3 คน ที่ได้รับสถิติสูงสุดในการเลือกตั้ง (The civil service examination) เข้าเป็นทนายจำเลยของรัฐ การเสริมสร้างและการว่าจ้างเจ้าหน้าที่และการบริหารงานต่างๆ ได้รับการควบคุมจากกฎของท้องถิ่น (Civil service rules) ทนายความมากกว่า 60 คน เป็นที่ปรึกษาสำนักทนายจำเลยของรัฐ เงินเดือนขั้นแรกสำหรับทนายที่พอมือชื่อเสียงคือ 18,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี และสำหรับทนายที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ 40,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี

ทนายความประจำสำนักงาน 95% เป็นนักกฎหมายที่จบจากมหาวิทยาลัย มีความสามารถว่าความ ได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติมจากทนายความอาวุโสที่มีชื่อเสียง และมีประสบการณ์ด้านการว่าความมาก เพื่อที่จะส่งเสริมให้สามารถว่าความคดีที่ซับซ้อนได้ต่อไป ก่อนการแต่งตั้งทนายจำเลยของรัฐให้จำเลยสำนักงานสามารถตรวจสอบฐานะที่แท้จริงของจำเลยได้ โดยให้กรอกแบบสอบถามอย่างละเอียดและสอบสวนโดยส่งคนออกไปสำรวจสภาพฐานะความเป็นจริงของจำเลย ทนายที่สำนักงานตั้งให้ในแต่ละคดีนี้อาจเป็นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ เช่น อาจตั้งทนาย 3 คน ช่วยว่าคดีเดียว กล่าวคือ คนหนึ่งรับผิดชอบเมื่ออยู่ใน Municipal Court คนหนึ่งในชั้นพิจารณาของศาลนั้นและคนหนึ่งดำเนินการต่อสู้คดีในกรณีขึ้นสู่ศาลสูงสุด Superior Court เป็นต้น

แม้ว่าการแต่งตั้งทนายเป็นกิจวัตรประจำวันของ Public Defender ถ้าหากจำเลยร้องเรียนว่าตนยากจน แต่บางครั้งสำนักทนายจำเลยของรัฐก็ไม่สามารถเป็นตัวแทนจำเลยทนายขอแรงที่ตั้งใจเข้ามาแทนที่ โดยทั่วไปเกิดในกรณีที่คดีมีจำเลยหลายคน ตัวอย่างเช่น จำเลยคนหนึ่งอาจจะได้รับโอกาสพ้นจากข้อหาหนัก โดยการรับสารภาพและกันตัวไว้เป็นพยาน แต่ต้องให้การขัดทอดจำเลยคนอื่น ทำให้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการขัดผลประโยชน์ระหว่างจำเลย 2 คน ดังนั้น 1 ใน 2 คนจะต้องแยกออกมาหาทนายที่ปรึกษาใหม่ นอกจากนี้ หากจำเลยขาดแคลนเงินจ้างทนายต่อไประหว่างคดีกำลังดำเนินอยู่ ศาลจะตั้งทนายจำเลยของรัฐหรือทนายขอแรงให้ เพื่อที่จะได้ดำเนินคดีต่อไปจากจุดนั้น สำนักทนายจำเลยของรัฐจะรับผิดชอบคดีอาญาร้ายแรงระดับกลาง (Misdemeanor) ที่จำเลยที่ถูกคุมขังอยู่ในคุกและได้เรียกร้องขึ้นมา หรือในกรณีที่ศาลจะเรียกให้ช่วยเหลือจำเลย ซึ่งไม่ได้ถูกคุมขังอยู่ในคุกและได้เรียกร้องขึ้นมา หรือในกรณีที่ศาลจะเรียกให้ช่วยเหลือจำเลยซึ่งไม่ได้ถูกคุมขัง จากจุดเริ่มต้นนี้ทำให้ในปี ค.ศ.1921 รัฐสภาแคลิฟอร์เนียบัญญัติให้ทุกท้องถิ่นในมลรัฐต้องตั้ง Public Defender ของตนเองขึ้น

วิวัฒนาการหลังจากการเริ่มตั้ง The Los Angeles แล้ว 60 ปี The Angeles Public Defender ได้ขยายใหญ่ขึ้นอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งงบประมาณของรัฐที่ใช้ในการนี้มีจำนวนถึง 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี การพัฒนาเติบโตขึ้นนี้เกี่ยวพันกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนอาชญากรรมและจำนวนประชาชน ทำให้ความรับผิดชอบของ Public defender เพิ่มขึ้นมากมาย ต่อมา Public defender ระดับท้องถิ่นได้ถูกยกเลิก Public defender ระดับเมืองจึงต้องขยายความรับผิดชอบถึงคดี Misdemeanor ด้วย

ในปี ค.ศ. 1964 ประเทศสหรัฐอเมริกา มีสำนักงานแก้คดีให้แก่จำเลยที่ยากจน 136 แห่ง ในจำนวนนี้ 111 แห่ง เป็นสำนักงานนายจำเลยของรัฐ ตั้งขึ้นโดยรัฐบาลของแต่ละมลรัฐหรือรัฐบาลท้องถิ่นโดยงบประมาณของรัฐอีก 13 แห่ง เป็นงบประมาณสนับสนุนทั้งเอกชนและจากมลรัฐร่วมกัน Defender Organizations ทั้งหมดนี้ตั้งอยู่ใน Washington D.C. และอีกใน 19 มลรัฐ แต่มีเพียง 4 มลรัฐเท่านั้น ได้แก่ Massachusetts, Rhode Ireland, Florida, Connecticut มีระบบ Public Defender System แบบรวมศูนย์กลาง (Centralization) มีอำนาจครอบคลุมพื้นที่ตลอดในทุกท้องถิ่น สำนักงานกลางตั้งอยู่ในเขตเมืองหลวงของแต่ละมลรัฐเพียงแห่งเดียว

ปี ค.ศ. 1965 สมาคมให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการต่อสู้คดีแห่งชาติ (The National Legal Aid and Defender Association) ได้กำหนดมาตรฐานของสำนักงานนายจำเลย คดีอาญาของรัฐขึ้น และในปี ค.ศ. 1966 เนติบัณฑิตยสภาแห่งสหรัฐอเมริกาได้ยืนยันมาตรฐานนี้ ความว่า “แต่ละเขตอำนาจศาลแห่งท้องถิ่น ควรจะมีระบบที่เหมาะสมที่จะจัดหาทนายความแก่จำเลยใน คดีอาญาที่ไม่สามารถว่าจ้างทนายความที่มีความสามารถ ทั้งนี้ ระบบใดจะเหมาะสมขึ้นอยู่กับความต้องการและประเพณีของท้องถิ่น”

ในปี ค.ศ. 1967 ศาลสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ตัดสินว่าเยาวชนก็มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือให้มีที่ปรึกษาด้วย การขยายความรับผิดชอบนี้ ทำให้สำนักงานนายจำเลยของรัฐมีคดีถึง 232,132 คดี ใน ค.ศ. 1974 เป็นคดีอาญาร้ายแรงระดับกลาง (Misdemeanor) 63 % คดีเด็ก 11 % และคดีอาญาร้ายแรงที่สุด 7 % จำนวนเจ้าหน้าที่และงบประมาณได้เพิ่มขึ้นอย่างสูงสุดในปี ค.ศ. 1960 และในปี ค.ศ. 1961 มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 71 คน เป็นทนายไต่สวน 49 คน ได้เพิ่มเป็น 227 คน ในปี ค.ศ. 1967 ปี 1977 มีทนายความจำนวน 589 คน นักสืบ 58 คน เสมียนมากกว่า 100 คน และคนงานอื่นๆ อีก งบประมาณเพิ่มจากงบประมาณ 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในต้นปี 1960 เป็น 1.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 1965 และเป็น 12.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 1974

โครงการองค์กรให้บริการด้านกฎหมาย จัดตั้งตั้งแต่ปี 1974 พอถึงปี 1980 ก็ถูกโจมตีใน สมัยรัฐบาลเรแกน องค์กรซึ่งออกมาปกป้องคือกลุ่มที่ประกอบวิชาชีพกฎหมาย ได้แก่ เนติบัณฑิตยสภาใน รัฐต่างๆ เหตุที่ปกป้องเพราะเนติบัณฑิตยสภาก็มีหน่วยงานซึ่งให้ความช่วยเหลือประชาชน คือ บิบบให้ ทนายความเข้ามาทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือกฎหมายกับประชาชน การให้ความช่วยเหลือในลักษณะนี้ ค่อนข้างประสบความสำเร็จ ทนายความในสหรัฐฯ มีทั้งหมด 700,000 คน ที่เข้ามาช่วยโครงการได้รับ เงินในการให้ความช่วยเหลือประชาชนถึง 100,000 คน

2.3) ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

การช่วยเหลือทางกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนั้น มีเฉพาะในเรื่อง การช่วยเหลือผู้ยากจนดำเนินคดีในศาล ศาลที่หนึ่งพิจารณาคดีดังกล่าวจะเป็นผู้วินิจฉัยว่า คู่ความฝ่ายใด สมควรจะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย หลักเกณฑ์ในการวินิจฉัย คือ (ฮานินท์ กรัยวิเชียร, 2502, น. 1027 - 1028) คือ

1. ผู้ยื่นคำขอไม่สามารถเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้ หรือสามารถจะเสียค่าฤชาธรรมเนียมดังกล่าวได้ แต่อาจเป็นผลกระทบกระเทือนถึงความเป็นอยู่และการเลี้ยงดูครอบครัวของตน
2. คดีของผู้ยื่นคำขอมิมีมูล
3. การฟ้องคดีหรือการต่อสู้คดีของผู้ยื่นคำขอมิมีเหตุผลสมควร

เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนที่เห็นสมควรแล้ว จะมีคำสั่งอนุญาตหรือยกคำขอนั้นเสียก็ได้ ถ้าศาลอนุญาตตามคำขอคำสั่งอนุญาตนั้นเป็นที่สุด ถ้าศาลสั่งไม่อนุญาตให้ผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลอุทธรณ์ได้ คำสั่งของศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้เป็นที่สุด ถ้าหากศาลอนุญาตให้คู่ความฝ่ายใดได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย (Armenrecht) คู่ความฝ่ายนั้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ค่าป่วยการพยาน ค่าป่วยการผู้เชี่ยวชาญและเงินวางศาลที่จะต้องเสีย สำหรับในศาลจังหวัด (Landgericht) ศาลนคร (Oberlandesgericht) และศาลสูงสุดนั้นมีการแต่งตั้งทนายให้แก่คู่ความผู้ยากจนด้วย ทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งเหล่านี้ได้รับค่าทนายความและค่าใช้จ่ายจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งแพ้คดี มิฉะนั้นทนายความเหล่านี้จะได้รับค่าทนายความ และค่าใช้จ่ายดังกล่าวจากเงินงบประมาณแผ่นดิน อนึ่ง สำหรับอัตราค่าทนายความช่วยเหลือผู้ยากจนนี้มีกฎหมายบัญญัติไว้ แต่อัตราที่กำหนดนั้นอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำกว่าอัตราทั่วไป

การช่วยเหลือทางกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี้ คลุมถึงการช่วยเหลือคนสัญชาติอื่นด้วย แต่ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าประเทศซึ่งคนนั้นมีสัญชาติจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่คนสัญชาติเยอรมันผู้อยู่ในฐานะเดียวกับคนสัญชาติอื่นๆ ด้วย และตามข้อเท็จจริงปรากฏว่าศาลเยอรมันเคยสั่งอนุญาตให้ช่วยเหลือคู่ความสัญชาติอังกฤษผู้ยากจนในเยอรมันด้วย ทั้งนี้ เพราะเห็นว่าศาลอังกฤษก็ย่อมจะช่วยเหลือคู่ความซึ่งมีสัญชาติเยอรมันในประเทศอังกฤษเช่นเดียวกัน สำหรับกรณีคนไร้สัญชาติ ก็อาจได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายเช่นเดียวกันกับคนสัญชาติเยอรมัน แต่คนไร้สัญชาติไม่มีสิทธิเรียกร้องการช่วยเหลือดังกล่าว ศาลเท่านั้นที่จะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจให้ความช่วยเหลือหรือไม่

อนึ่ง นอกจากการช่วยเหลือคู่กรณีโดยรัฐด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินดังกล่าวนี้แล้ว ในเยอรมันยังมีองค์การกุศลของเอกชนตั้งขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือทางกฎหมายแก่คนทั่วไปด้วย องค์การกุศลเอกชนดังกล่าวนี้ มีบทบาทสำคัญไม่แพ้การช่วยเหลือของรัฐในเรื่องการสงเคราะห์ทางกฎหมาย องค์การกุศลเอกชนในเยอรมันเหล่านี้ได้ตั้งมาแล้วเป็นเวลานาน ชาวเยอรมันผู้อพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในอเมริกา จึงได้นำเอาวิธีปฏิบัติเช่นนี้ไปใช้ในอเมริกาด้วย เกี่ยวกับเรื่ององค์การสงเคราะห์ทางกฎหมายในสหรัฐอเมริกานี้ อาจกล่าวได้ว่ามีกำเนิดจากชาวเยอรมัน

ประเทศเยอรมัน ไม่มีโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ จะกระทำโดยผ่านเนติบัณฑิตยสภา เนติบัณฑิตยสภาจะเป็นผู้รับเงินสนับสนุนจากรัฐเป็นส่วนใหญ่ และองค์กรเอกชนจะทำเป็นส่วนน้อย (Trubek , 2540, P.76)

ในปัจจุบัน กฎหมายเยอรมันมีการแยกชัดเจน ระหว่างชนิดของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย 3 ชนิด

1. การช่วยเหลือสำหรับคำแนะนำทางด้านกฎหมาย โดยไม่มีการดำเนินคดีในศาล (Aid for legal service outside of court proceeding) ซึ่งมีมาตั้งแต่ปี 1981 จากสถิติมีผู้ขอรับการช่วยเหลือสูงขึ้นจาก 60,000 คน เป็น 240,000 คน มีเพียง 6% ที่ได้รับการปฏิเสธการช่วยเหลือตามกฎหมายกำหนดให้ผู้เป็นทนายฝึกหัด (Practising lawyer) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเท่านั้น

2. การช่วยเหลือที่ให้แก่จำเลยในการดำเนินคดีอาญา (Legal Aid given to defendant in criminal proceeding) ศาลจะเป็นผู้กำหนดว่าจำเลยจะต้องมีทนายหรือไม่ หากต้องมีทนายและจำเลยไม่มีค่าใช้จ่ายรัฐจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายค่าทนายให้ และศาลมักจะเป็นผู้เลือกทนายให้ ถึงแม้ว่าจะต้องคำนึงถึงความต้องการของจำเลยด้วยก็ตาม แต่การให้ความช่วยเหลือที่ให้กับจำเลยไม่ค่อยประสบความสำเร็จทางคดีเท่าที่ควร เนื่องจากทนายที่ต้องให้ความช่วยเหลือมักจะมีคดีมาก งานหนัก และได้รับค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อย

3. การช่วยเหลือในการดำเนินคดีให้กับบุคคลที่สาม (Legal Aid given to other parties to court proceeding)

2.4) ประเทศญี่ปุ่น

ระบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในประเทศญี่ปุ่น เริ่มต้นมีขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การให้ความช่วยเหลือดังกล่าว ดำเนินการโดยนักกฎหมาย ซึ่งถือเป็นเรื่องการสงเคราะห์ การกุศลของแต่ละบุคคล โดยที่รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นซึ่งจัดร่างขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้บัญญัติเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งว่า “ถ้าหากจำเลยไม่สามารถจะจัดหาทนายความช่วยเหลือตนเองได้ด้วยตนเอง รัฐย่อมมีหน้าที่จัดหาให้” ระบบที่รัฐช่วยจัดหาทนายความให้คนยากจนที่ไม่มีความสามารถหาทนายความเองนี้ ได้วิวัฒนาการมาอย่างรวดเร็วจนถึงปัจจุบัน ส่วนในคดีแพ่ง สมาคมให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid Association) ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเนติบัณฑิตยสภาคล้ายกับของสหรัฐอเมริกา ได้ดำเนินการในเรื่องนี้อย่างมีประสิทธิภาพตามกรอบของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของญี่ปุ่น การหาเงินทุนสนับสนุนการดำเนินการนั้น ใช้วิธีจัดตั้งมูลนิธิภายใต้การสนับสนุนของรัฐ ดังนี้ (ศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ, 2534)

1. การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีอาญา

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่กล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือแก่จำเลยผู้ยากไร้โดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น ปี 1890 ได้บัญญัติว่า “ในคดีอาญาซึ่งมีโทษถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือมีโทษจำคุกขั้นต่ำ ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ศาลจะพิจารณาคดีได้ก็ต่อเมื่อจำเลยมีทนายความ ถ้าจำเลยไม่มีทนายความศาลจะต้องจัดตั้งให้” นอกจากนี้ บทบัญญัติของกฎหมายตั้งแต่ปี 1899 เป็นต้นมา ได้กำหนดให้ศาลแต่งตั้งทนายจำเลย เมื่อได้ฟังคำแถลงของอัยการในคดีอาญาซึ่งจำเลยไม่มีทนายความในกรณีต่อไปนี้

1.1 เมื่อจำเลยมีอายุไม่ถึง 20 ปี หรือมากกว่า 70 ปี

1.2 เมื่อจำเลยเป็นหญิง

1.3 เมื่อจำเลยเป็นบุคคลหูหนวกหรือเป็นใบ้

1.4 เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยวิกลจริตหรือปัญญาอ่อน

1.5 เมื่อมีเหตุจำเป็นสมควรอื่นๆ

แม้ว่าระบบการจัดหาทนายความในคดีอาญาจะมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการค้นหาคำความจริงและให้ความเป็นธรรมแก่จำเลย แต่ก็สามารถพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายได้ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 1947 ของญี่ปุ่น มีบทบัญญัติซึ่งปกป้องคุ้มครองเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนพื้นฐานของประชาชนไว้อย่างชัดเจน โดยมาตรา 37 กำหนดให้เป็นสิทธิประการหนึ่งของพลเมืองว่า “จำเลยย่อมจะต้องได้รับการช่วยเหลือจากทนายความเสมอ หากจำเลยไม่สามารถจัดหาทนายความด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง ให้รัฐเป็นผู้จัดหา” ในทางปฏิบัติเมื่อจำเลยถูกฟ้องศาลจะต้องถามจำเลยก่อนว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็สามารถร้องขอต่อศาลภายในกำหนดเพื่อให้จัดหาให้ ทนายจำเลยซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งให้นั้นจะต้องเป็นทนายความที่มีความสามารถ จำเลยไม่มีสิทธิเลือกตัวทนาย แต่บัณฑิตยสภาจะเป็นผู้เลือกให้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 38 ทนายจำเลยดังกล่าวมีสิทธิเบิกค่าเดินทาง เบี้ยเลี้ยง และค่าที่พักนอกเหนือไปจากค่าธรรมเนียม ซึ่งตนจะได้รับตามกฎหมาย กล่าวโดยสรุปก็คือ ตามระบบการจัดหาทนายความให้จำเลยของญี่ปุ่นนั้นเป็นระบบจ่ายค่าตอบแทนให้ทนายความ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของผู้ต้องหาซึ่งยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล รัฐก็ไม่แต่งตั้งทนายให้ เป็นหน้าที่ของผู้ต้องหาที่ต้องจัดหาทนายความโดยค่าใช้จ่ายของตนเอง

2. การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีแพ่ง

การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีแพ่งของญี่ปุ่น บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งญี่ปุ่นตั้งแต่ปี 1890 โดยบัญญัติไว้เป็นหลักว่า “เมื่อมีการร้องขอ ศาลอาจสั่งอนุญาตให้มีการให้ความช่วยเหลือแก่คู่ความซึ่งเป็นผู้ยากไร้ ที่ไม่มีความสามารถชำระค่าฤชาธรรมเนียมในคดีความ แต่การช่วยเหลือดังกล่าวจะกระทำได้เฉพาะกรณีที่เกิดจากความจำเป็น มีโอกาสชนะ” (มาตรา 118) และตามมาตรา 119 กำหนดว่า “การให้ความช่วยเหลือเช่นนั้นให้พิจารณาในศาลแต่ละชั้นเป็นคราวๆ ไป” ซึ่งการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวมีผล ดังนี้

2.1 การยกเว้นค่าธรรมเนียมเป็นการชั่วคราว

2.2 การยกเว้นค่าทนายความ ซึ่งศาลเป็นผู้แต่งตั้งให้

2.3 การยกเว้นการวางหลักประกันค่าฤชาธรรมเนียม

การให้ความช่วยเหลือในลักษณะนี้ ถือเป็นกรให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างหนึ่ง แต่ก็ไม่มีประสิทธิภาพมากนัก เนื่องจากความยุ่งยากทางขั้นตอนและการช่วยเหลือที่ให้ก็เป็นเพียงเรื่องค่าธรรมเนียมโดยตรง มิใช่เรื่องการให้คำปรึกษาหรือหารือ หรือแนะนำในเชิงกฎหมายซึ่งสำคัญกว่า การเรียกร้องในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างจริงจังนั้น เริ่มขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่สองเสียอีก

ในปี 1924 ศาสตราจารย์ Kenzo Takayanaki แห่งมหาวิทยาลัย Tokyo Imperial ได้เป็นผู้แทนของรัฐบาลญี่ปุ่นเข้าประชุมองค์การสันนิบาตชาติ เกี่ยวกับเรื่องการให้ความช่วยเหลือทาง

กฎหมาย และได้้นำเอกสารซึ่งเกี่ยวข้องกับการประชุมกลับมาจำนวนมาก ต่อมาในปี 1932 Mr. Shigeru Noma ผู้พิพากษาศาลประจำเขตในกรุง Tokyo ได้ทำการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลการศึกษาในเรื่องนี้เป็นครั้งแรก อย่างไรก็ตาม สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ทำให้การศึกษาพัฒนาในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายชะงักไปชั่วคราว

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นปี 1947 ได้บัญญัติเป็นใจความว่า “บุคคลทุกคนมีฐานะเสมอกันภายใต้กฎหมาย และจะไม่ถูกกีดกันโดยการทางการเมือง เศรษฐกิจสังคม เชื้อชาติ ศาสนา เพศ สถานะทางสังคม หรือครอบครัวซึ่งตนถือกำเนิด” (มาตรา 14) และ “บุคคลย่อมไม่ถูกกีดกันจากการได้รับการพิจารณาคดีที่เที่ยงธรรม” (มาตรา 32)

โดยผลของการปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการจัดตั้ง สำนักงานคุ้มครองเสรีภาพประชาชน (Civil Liberties Bureau) ขึ้นในสถาบันอัยการ (Attorney-General's office) สถาบันอัยการนี้ได้กลายมาเป็นกระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice) ในปี 1948 เพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ยากไร้และในปี 1949 ได้มีการบัญญัติกฎหมายคณะกรรมการเสรีภาพของประชาชน (Law for Civil Liberties Commissioners) ขึ้น ตามกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้หามาตรการช่วยเหลือผู้ยากไร้ เช่น การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นหน้าที่ประการหนึ่งของคณะกรรมการครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกที่คำว่า “การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ยากไร้” ปรากฏขึ้นในดับทกฎหมาย ต่อมาในปีเดียวกันนั่นเอง ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับทนายความ (Lawyers Law) ซึ่งกำหนดให้เนติบัณฑิตสภาวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ยากไร้ในส่วนของทนายความ

สำนักงานคุ้มครองเสรีภาพประชาชน (Civil Liberties Bureau) ของกระทรวงยุติธรรม ได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องขอความร่วมมือจากทนายความ ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ยากไร้ ดังนั้น จึงได้ดำเนินการยกร่าง “แผนทั่วไปในการจัดตั้งสมาคมให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ยากไร้ (General Plan for Establishment of Legal Aid Association) โดยสำนักงานคุ้มครองเสรีภาพประชาชนได้จัดประชุมร่วมกับ “สหพันธ์เนติบัณฑิตยสภาญี่ปุ่น (Japan Federation of Bar Associations)” ในการยกร่างแผนตามแผนนี้ สหพันธ์เนติบัณฑิตยสภาได้จัดตั้งกรรมการพิเศษขึ้นดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ในฐานะองค์กรเอกชนตั้งแต่วันที่ 24 มกราคม 1952 ซึ่งได้วิวัฒนาการมาเป็นสมาคมให้การช่วยเหลือทางกฎหมาย (The Legal Aid Association) ในที่สุด

สมาคมให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (The Legal Aid Association) เป็นหน่วยงานหนึ่งของสหพันธ์เนติบัณฑิตยสภา (Federal Bar Associations) ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยเงินทุนของสหพันธ์ ประมาณ 1 ล้านเยน ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการดำเนินการมาจากเงินบริจาคของเนติบัณฑิตยสภาต่างๆ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการบริหารของสมาคมให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย คือ ประธานสหพันธ์เนติบัณฑิตยสภา ส่วนเลขาธิการสมาคมต้องเป็นทนายความ ที่ทำการใหญ่ของสมาคม

อยู่ในกรุงโตเกียว และมีสำนักงานสาขาอยู่ตามที่ทำการของเนติบัณฑิตยสภาในกรุงโตเกียว ฮอกไกโด และอื่นๆ ในปี 1958 รัฐบาลเริ่มให้เงินอุดหนุนแก่สมาคมนี้ จำนวน 10 ล้านเยน ในปี 1959 และ 1960 จำนวน 8 ล้านเยน ในปี 1961 10 ล้านเยน และเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

2.5) ประเทศนอร์เวย์

ในคดีอาญาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแห่งนอร์เวย์ ค.ศ. 1887 บัญญัติว่าบุคคลใดก็ตามที่เป็นจำเลยในคดี อาญามีสิทธิมีทนายความแก้ต่างได้ ถ้าหากไม่สามารถจะว่าจ้างทนายความได้ศาลจะเป็นผู้จัดหาให้ และโดยปกติแล้วทนายความที่ศาลจัดหาเหล่านี้เป็นทนายความที่มีชื่อเสียงและรับว่าความให้แก่จำเลย ผู้ยากจนโดยไม่คิดมูลค่า ในคดีแพ่งคู่ความผู้ซึ่งไม่สามารถจะเสียค่าฤชาธรรมเนียมตามปกติได้อาจได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐ โดยกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาสั่งคำร้องเมื่อกระทรวงยุติธรรมสั่งอนุญาตให้ความช่วยเหลือแล้ว รัฐจะเป็นผู้ออกค่าทนายความแทนผู้ร้องขอ

การให้คำปรึกษาและแนะนำในปัญหากฎหมายในเมืองใหญ่ๆ เทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบ จ่ายเงินค่าป่วยการในการให้คำปรึกษาและแนะนำในปัญหากฎหมายให้แก่ผู้ยากจน และในกรณีที่เทศบาลไม่มีเงินงบประมาณเพียงพอ มีบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คือ Den Norske Sakførerforening บัญญัติว่าเมื่อบุคคลใดไม่สามารถเสียค่าป่วยการทนายความได้ ให้เป็นหน้าที่ของทนายความที่จะต้องให้ความช่วยเหลือโดยไม่คิดมูลค่า (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2502, น. 1029 - 1030)

2.6) ประเทศสวีเดน

ประเทศสวีเดนมีกฎหมายบัญญัติให้ความช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยในการดำเนินคดีในศาลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายซึ่งไม่เกี่ยวกับคดีความในศาลด้วยการช่วยเหลือทางกฎหมายในสวีเดนอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2502, น.1030 - 1031)

1. การช่วยเหลือโดยผลแห่ง The Free Legal Proceedings Act 1919 ซึ่งศาลมีอำนาจที่จะยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้แก่คู่ความได้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา ส่วนค่าทนายความนั้น ศาลมีอำนาจสั่งให้จ่ายจากงบประมาณแผ่นดินได้และคู่ความมีสิทธิที่จะเลือกทนายความได้ด้วยตนเอง ในกรณีนี้มีข้อนำสังเกต คือ The Free Legal Proceedings Act 1919 ต่างกับกฎหมายของประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปและแตกต่างกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย กล่าวคือศาลไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวนพยานหลักฐานของผู้ร้องขอความช่วยเหลือจากศาลก่อนศาลสั่งอนุญาตตามคำขอ

2. การช่วยเหลือโดยสำนักประชาสงเคราะห์ทางกฎหมาย (The Public Institutes for Legal Assistance) สำนักประชาสงเคราะห์ทางกฎหมายเป็นองค์การของรัฐ ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น รัฐบาลและเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบและอยู่ภายใต้การควบคุมโดยตรงของกระทรวง

ยุติธรรม สำนักประชาสงเคราะห์แต่ละแห่งมีคณะกรรมการประกอบด้วยประธาน รองประธานและบุคคลอื่นในเทศบาล แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งดังกล่าวมีอำนาจแต่งตั้งผู้บริหารงานอีกทอดหนึ่งได้ ผู้บริหารงานนี้เป็นหนายความที่ชัดเจนในงานด้านว่าความและเป็นผู้เลือกคณะบริหารงานทางกฎหมายของตนเอง ในปี พ.ศ. 2481 ในเมืองใหญ่ๆ ของสวีเดนมีสำนักประชาสงเคราะห์ทางกฎหมายรวม 5 แห่ง

ข้อที่พียงสังเกตก็คือ ไม่เฉพาะแต่ผู้ที่ยากจนเท่านั้นจึงจะมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากสำนักประชาสงเคราะห์เหล่านี้ แต่ผู้ที่มีรายได้น้อยก็มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือด้วยเช่นเดียวกัน หากแต่การช่วยเหลือบุคคลทั้งสองจำพวกนี้แบ่งออกเป็นจำพวกละประเภท อนึ่ง ได้มีการเปรียบเทียบสมาคมช่วยเหลือทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและสำนักประชาสงเคราะห์ทางกฎหมายของสวีเดนว่าสำนักประชาสงเคราะห์ของสวีเดนมีเจ้าหน้าที่ประจำมากกว่าและได้รับเงินเดือนสูงกว่า นอกจากนั้น ยังมีคดีความที่จะต้องดำเนินการในศาลเป็นจำนวนมากกว่าของอเมริกาด้วย ไม่แต่เท่านั้น ประเภทคดีก็มีต่างๆ มากมาย ลูกความก็มีมากและลูกความเหล่านี้ รวมทั้งบุคคลชั้นกลางด้วย เมื่อเปรียบเทียบกรุงสต็อกโฮล์มกับนครมิลวอร์ก็ ในมลรัฐวิสคอนซินของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีจำนวนพลเมืองเท่ากันแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า สำนักประชาสงเคราะห์ทางกฎหมายของสวีเดนรับปรึกษาปัญหากฎหมายมากกว่าสมาคมช่วยเหลือทางกฎหมายของอเมริกาถึง 6 เท่าตัว และดำเนินคดีกับประนีประนอมข้อพิพาทมากกว่าสมาคมของอเมริกันถึง 21 และ 20 เท่าตัวตามลำดับ

กล่าวกันว่า สำนักประชาสงเคราะห์ทางกฎหมายของสวีเดน มักจะเป็นตัวแทนฝ่ายโจทก์ ส่วนสมาคมช่วยเหลือทางกฎหมายของอเมริกามักจะเป็นตัวแทนฝ่ายจำเลย สำนักประชาสงเคราะห์ทางกฎหมายของสวีเดน จัดดำเนินคดีในชั้นอุทธรณ์ฎีกาด้วย นอกจากนั้น ยังดำเนินคดีนอกเขตนครหรือนอกเขตที่สำนักประชาสงเคราะห์ตั้งอยู่ด้วย ซึ่งสมาคมช่วยเหลือทางกฎหมายของอเมริกาหาได้ดำเนินการดังกล่าวด้วยไม่

ข้อสังเกตเกี่ยวกับค่าฤชาธรรมเนียมมีอยู่ว่า ในประเทศสวีเดนและประเทศอื่นๆ เช่น ออสเตรีย เช็กโกสโลวาเกียและฮังการี มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้จ่ายเงินตรอง ค่าทนายความ ค่าป่วยการพยานและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่นๆ จากงบประมาณแผ่นดินก่อน เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วจึงให้เรียกเก็บจากคู่ความฝ่ายที่จำต้องเสีย กล่าวคือ จากคู่ความฝ่ายที่แพ้คดีผู้ซึ่งมิได้รับผลประโยชน์จากการช่วยเหลือทางกฎหมาย ส่วนประเทศเบลเยียมนั้นใช้วิธีการหนึ่ง คือ งดเก็บค่าฤชาธรรมเนียมไว้พลางก่อน ถ้าหากคู่ความฝ่ายที่ยากจนชนะคดี คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็จำต้องชำระค่าฤชาธรรมเนียมให้ฝ่ายที่ยากจน แต่ถ้าฝ่ายที่ยากจนแพ้คดี ค่าฤชาธรรมเนียมก็เป็นอันพับไป

2.7) ประเทศเดนมาร์ก

สำหรับคดีอาญาผู้ต้องหาทุกคนจะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่ประการใดไม่ว่าจะเป็นผู้ร่ำรวย หรือยากจน อนึ่ง สำหรับในกรณีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวบางเรื่องก็ได้รับการช่วยเหลือโดยมีหนายความว่าความให้เช่นเดียวกัน ประเทศเดนมาร์กเริ่ม

ระบบการช่วยเหลือทางกฎหมายดังกล่าวมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2428 โดยเนติบัณฑิตยสภาเป็นผู้จัด (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2502, น. 1032)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2431 (ค.ศ. 1888) เป็นต้นมา เดนมาร์กมีกฎหมายบัญญัติให้รัฐเป็นผู้ออกเงินทดแทนผู้บริสุทธิ์ซึ่งถูกลงโทษโดยหลงผิด กล่าวกันว่า กฎหมายนี้เป็นกฎหมายที่ก้าวหน้าในทางให้เสรีภาพแก่ราษฎรมากที่สุดฉบับหนึ่งในยุโรป นอกจากการช่วยเหลือทางกฎหมายของประเทศต่างๆ ซึ่งกล่าวมาแล้วนี้ มีบางประเทศ เช่น บราซิล ก็มีหลักการช่วยเหลือเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ที่กล่าวถึงแล้วข้างต้น และมีได้มีหลักการหรือวิธีการพิเศษหรือผิดแผกไปแต่ประการใด สำหรับประเทศซึ่งยังไม่มีกรช่วยเหลือทางกฎหมายดังกล่าว เช่น กรีซ ก็ได้มีการชวนขวยต่อสูเพื่อให้ได้มาซึ่งสถาบันนี้อยู่อย่างเต็มที่

3) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในประเทศไทย

การดำเนินคดีอาญา ถือเป็นกระบวนการที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิส่วนบุคคลซึ่งจะกระทำได้อีกเฉพาะที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจเอาไว้ บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาอยู่ในการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานต้องตกอยู่ในฐานะที่เป็นอันตรายต่อสิทธิเสรีภาพ จึงจำเป็นจะต้องมีทนายเป็นผู้ช่วยดำเนินคดีอาญา เพราะการดำเนินคดีเป็นขั้นตอนที่มีความยุ่งยากซับซ้อนเกินกว่าคนธรรมดาจะดำเนินการได้ ดังนั้น ในกรณีที่จำเลยไม่สามารถจัดหาทนายสำหรับตนเองได้จึงถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดหาทนายให้เพื่อให้คนยากไร้ที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความคุ้มครองเรื่องสิทธิการมีทนายช่วยในการต่อสู้คดีอาญาได้ เช่น บุคคลที่สามารถจัดหาทนายเองได้ ตามความในมาตราที่ 29 แห่งรัฐธรรมนูญ 2521 ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้ยากไร้ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายสำหรับตนเองได้บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้ความช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา เพื่อให้ผู้ยากไร้ได้รับความเสมอภาคในการแสวงหาความยุติธรรม ซึ่งในปัจจุบันนี้มีหน่วยงานของรัฐและเอกชนหลายหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือ ซึ่งพอจะนำมากล่าวเป็นตัวอย่างได้ ดังนี้

1. บทบาทของศาลในการสอบถามจำเลยเรื่องทนาย ความในมาตรา 173 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นการให้ความช่วยเหลือจำเลยเฉพาะในชั้นพิจารณาของศาล คือ ก่อนที่ศาลจะเริ่มพิจารณาคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ในวันถูกฟ้องต่อศาล ให้ศาลถามเรื่องทนายของจำเลย หากไม่มีก็ให้ศาลตั้งให้ โดยศาลจะแต่งตั้งทนายความให้จำเลยจากบัญชีรายชื่อที่ทนายความลงชื่อไว้ในบัญชีของศาล ซึ่งเรียกว่าทนายศาลตั้งหรือทนายขอแรงและศาลก็จะจ่ายค่าตอบแทนให้

เดิมศาลอาญาและศาลต่างจังหวัด มีหนังสือขอแรงจากสภาทนายความตามบัญชีรายชื่อที่ขอจดทะเบียนว่าความไว้กับเนติบัณฑิตยสภา โดยศาลขอสำเนารายชื่อทนายความที่ขอต่อใบอนุญาตว่าความประจำปีจากเนติบัณฑิตยสภา เมื่อมีคดีที่จำเลยต้องการทนายความ ศาลเรียกขอแรงจากทนายความตามลำดับในบัญชีรายชื่อ ต่อมามีปัญหาเกิดขึ้นคือทนายความที่ศาลขอแรงไปไม่สามารถรับว่าความได้โดยอ้างเหตุขัดข้องบ้าง ทนายความอายุมากเลิกประกอบอาชีพบ้าง หรือทนายความย้าย

สำนักงานไปประกอบวิชาชีพต่างจังหวัดบ้าง นายความจึงคืนคดีกลับมาทำให้ศาลขอแรงนายความลำดับถัดไป

ปัจจุบันศาลอาญาทำบัญชีรายชื่อนายความขึ้นเอง ให้นายความที่ต้องการว่าความในคดีที่ศาลขอแรงลงชื่อแสดงความจำนงไว้ โดยนายความอาจขอว่าความคราวละกว่า 1 คดีขึ้นไปก็ได้ และนายความที่ว่าคดีขอแรงเสร็จแล้วสามารถมาลงชื่อแสดงความจำนงขอรับคดีใหม่อีกได้ ศาลเรียกขอแรงนายความเรียงตามลำดับในบัญชีดังกล่าว โดยวิธีแสดงความจำนงก่อนได้คดีก่อนการเรียกขอแรงนายความนี้สามารถแก้ปัญหาทนายความไม่รับคดีและคืนศาลได้ ทนายขอแรงนี้ศาลไทยตั้งให้จำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173

2. การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของรัฐบาล การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยทั่วไป ของหน่วยงานภาครัฐบาลมีอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะให้คำแนะนำหรือ ว่าความให้ในกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือมีความเดือดร้อนในปัญหาต่างๆ ที่ไม่ได้เน้นในเรื่องการให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดีอาญา เช่น สำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือชาวไร่ชาวนา โครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนของกระทรวงมหาดไทย กองบริการประชาชนสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี แต่จะกล่าวเฉพาะที่เห็นว่ามีสำคัญต่อการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาเท่านั้น คือบริการของสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งได้กำหนดแนวทางการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนที่ยากไร้และไม่สามารถจัดหาทนายสำหรับตนเองได้ โดยการจัดหาทนายอาสาสมัครทำหน้าที่ฟ้องคดีและแนะนำกฎหมาย โดยไม่คิดมูลค่าเพื่อให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและรัฐธรรมนูญ ในรูปสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (ส.ค.ช.) ในความรับผิดชอบของสำนักงานอัยการสูงสุด โดยมีการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. ให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดี โดยการจัดหาอาสาสมัครดำเนินการทั้งกรณีว่าต่าง และแก้ต่างให้แก่ประชาชนที่ยากจน
2. ให้ความคุ้มครองสิทธิ ในกรณีที่ประชาชนมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิดำเนินการทางศาล
3. จัดบริการให้คำปรึกษาด้านกฎหมายแก่ประชาชน
4. เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย
5. ช่วยเหลือประណอมข้อพิพาทให้แก่ประชาชน
6. ฝึกอบรมผู้นำหมู่บ้านให้มีความรู้ทางกฎหมาย เพื่อที่จะนำไปเผยแพร่ แนะนำแก่ประชาชนในหน้าที่ของตน
7. เป็นวิทยากรเคลื่อนที่สนับสนุนโครงการของส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ที่จะให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

หลักเกณฑ์ที่จะมีสิทธิขอรับความช่วยเหลือนั้น ในด้านการให้คำแนะนำปรึกษาจะให้บริการแก่ประชาชนโดยไม่จำกัดคุณสมบัติ ส่วนให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดีและการช่วยเหลือจัดทำนิติกรรมรวมถึงคำร้องต่างๆ นั้นให้จำกัดขอบเขตดังนี้

1. ต้องเป็นผู้ยากจน
2. ต้องมีถิ่นที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น
3. ต้องเป็นกรณีสอบสวนแล้วเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม รูปคดีนั้นไม่มีทางที่จะเป็นไปได้ที่จะดำเนินการทางศาล คือมีโอกาสสู้คดีได้นั่นเอง

3. คณะนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งจะกล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

3.1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้บริการความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายและประชาชนทั่วไป โดยไม่คิดค่าบริการเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลและสาธารณะ ต่อมาเปลี่ยนเป็นสำนักงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เพื่อจะเพิ่มงานในด้านการให้ความช่วยเหลือ ถึงขั้นดำเนินคดีและความในศาลให้แก่ประชาชนผู้ยากไร้ที่ประสบปัญหาด้านคดีความทั้งทางแพ่งและทางอาญา

3.2 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้มีโครงการเผยแพร่วิชานิติศาสตร์ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของคณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพ ซึ่งเป็นกรรมการที่ปรึกษาคนบดีคณะนิติศาสตร์ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย โดยให้คำแนะนำปรึกษาข้อกฎหมายตามข้อเท็จจริงของประชาชน ผู้ใช้บริการโดยไม่จำกัด ส่วนการให้ความช่วยเหลือขั้นดำเนินคดีในศาล โดยการจัดหาทนายให้โดยไม่คิดมูลค่านั้น ทางโครงการมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอยู่ 4 ประการ คือ

- 3.2.1 ผู้ร้องไม่ได้รับความเป็นธรรม
- 3.2.2 ผู้ร้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด
- 3.2.3 สภาพคดีมีการดำเนินการต่อไปได้
- 3.2.4 ผู้ร้องมีฐานะยากจน

3.3 มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นมหาวิทยาลัยเปิด ซึ่งจำเป็นจะต้องมีโครงการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่นักศึกษาโดยผ่านสื่อมวลชน ซึ่งมีผลสะท้อนในการให้ความรู้พื้นฐานทางกฎหมายไปสู่ประชาชนโดยปริยาย ส่วนโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่ทำอยู่ในขณะนี้ ได้แก่ โครงการอบรมกฎหมายชาวบ้านเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป โครงการอบรมกฎหมายทางธุรกิจ และโครงการตอบปัญหาเบื้องต้นแก่ประชาชน

3.4 สำนักงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

เพื่อให้คำปรึกษา และแนะนำข้อกฎหมายทั้งในทางแพ่งและทางอาญาแก่ประชาชนที่ยากจนหรือมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะว่าจ้างทนายความให้ความหรือให้คำปรึกษาได้ และ

เป็นบุคคลที่สมควรได้รับความช่วยเหลือ และกรณีอื่นอันมีเหตุสมควรที่จะได้รับความช่วยเหลือได้ การให้ความช่วยเหลือมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

3.4.1 ให้คำแนะนำประชาชนทั่วไป

3.4.2 การช่วยดำเนินคดีในชั้นศาล ซึ่งจะต้องเป็นคนยากจนเดือดร้อนและไม่ได้
รับความเป็นธรรม

4. การให้ความช่วยเหลือโดยภาคเอกชน สภานายความแห่งประเทศไทยก่อตั้งเมื่อปี 2500 และได้เริ่มให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างจริงจังเมื่อปี 2508 โดยให้ความช่วยเหลือทั้ง การให้คำปรึกษาและการดำเนินคดีในชั้นศาลซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาอยู่ 3 ประการ คือ

4.1 ผู้ที่มาขอความช่วยเหลือต้องเป็นคนยากไร้ไม่สามารถดำเนินคดีด้วยตนเองได้

4.2 ไม่ได้รับความเป็นธรรมมีเหตุอันควรช่วยเหลือ ซึ่งจะอยู่ในดุลยพินิจของ
คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จัดตั้งขึ้นเป็นผู้พิจารณา

2.2.3 การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน (Criminal justice financial fund)

การให้ความช่วยเหลือทางการเงินมีหลายลักษณะ คือ

1. การให้เงินเพื่อการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal aid grant) เป็นรูปแบบและวิธีการที่นิยมกันในประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเป็นกลไกหนึ่งที่ตั้งใจว่าสามารถช่วยให้บุคคลที่ประสบปัญหาทางการเงิน หรือยากจนที่ถูกละเมิดสิทธิสามารถที่จะต่อสู้คดี หรือสามารถจะเข้าถึงความยุติธรรมได้ ทั้งนี้ จากข้อเท็จจริงที่พบกันทั่วไป พบว่า บุคคลต่างๆ ที่ประสบปัญหาข้อโต้แย้งสิทธิหรือมีข้อพิพาทต่างๆ มักจะประสบปัญหาหลัก 2 ประการ คือ การขาดความรู้ทางกฎหมาย และการขาดเงินหรืองบประมาณในการต่อสู้คดีหรือมีฐานะยากจน จึงทำให้บุคคลที่ประสบปัญหาเหล่านั้นไม่สามารถต่อสู้ได้อย่างเท่าเทียม หรือต้องปล่อยไปตามยถากรรม

ผู้ที่ประสบปัญหาซึ่งอาจจะเป็นทั้งผู้ถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งจะต้องฟ้องร้องเพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือหรือคุ้มครองตามสิทธิหรือเรียกค่าเสียหาย ค่าชดเชยต่างๆ กับผู้ที่ตกเป็นจำเลยถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งจะต้องต่อสู้เพื่อให้พ้นจากข้อกล่าวหา หากขาดงบประมาณก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ การดำเนินการช่วยเหลืออาจเป็นเพียงแค่การให้คำปรึกษาทางกฎหมายโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แต่การให้เพียงแต่คำปรึกษาทางกฎหมายนั้นไม่เพียงพอ เพราะแม้ผู้ที่ปรึกษาจะรับรู้สิทธิขั้นตอนในการต่อสู้คดีหรือรับรู้แนวทางในการดำเนินการ แต่ไม่สามารถจ้างทนายความหรือผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายเข้ามาช่วยต่อสู้คดีก็ไม่มีประโยชน์ใด ดังนั้น แนวทางในการดำเนินการจึงจะต้องมีการจัดสรรเงินเพื่อให้การ

ช่วยเหลือในทางกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งจะต้องมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรม การให้เงินช่วยเหลือเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายนั้นอาจกระทำกันในหลายรูปแบบ อาทิ ค่าประกันตัว ค่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดี เป็นต้น

2. การให้เงินเพื่อการให้ความช่วยเหลือเหยื่อ (Legal assistance for Victims Grants) การให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่เหยื่อหรือผู้เสียหาย ในคดีอาญาก็เป็นรูปแบบและวิธีการในการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้บุคคลเข้าถึงความยุติธรรมได้ที่ดำเนินการกันอยู่ในหลายประเทศ เช่น แคนาดา สหรัฐอเมริกา (บางมลรัฐ) เนื่องจากการพิจารณาเห็นว่าเหยื่อหรือผู้เสียหายไม่ได้เป็นผู้ก่อเหตุหรือกระทำผิดเลย แต่ต้องมารับเคราะห์จากการกระทำ บ่อยครั้งที่เหยื่อหรือผู้เสียหายเหล่านั้น มีฐานะไม่ดีอยู่แล้ว เมื่อมาประสบเหตุตกเป็นเหยื่อยิ่งจะประสบปัญหามากขึ้น ทั้งการใช้ชีวิตและหน้าที่การงานจะยิ่งทำให้ประสบกับความยุ่งยากในชีวิตมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในอดีตที่ผ่านมากระบวนการยุติธรรมทางอาญามุ่งดำเนินการจัดการกับผู้กระทำผิดเป็นหลัก ไม่ได้ให้ความสนใจดูแลหรือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำเท่าที่ควร ผู้เสียหายหรือเหยื่อมักถูกทอดทิ้งหรือก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายไปดำเนินการฟ้องคดีเรียกค่าทดแทนเองตามลำพัง โดยไม่มีองค์กรของรัฐหรือหน่วยงานใดเข้าไปดูแลช่วยเหลือแต่อย่างใด

เมื่อประมาณปี ค.ศ. 1980 ความเคลื่อนไหวในการศึกษาถึงมิติเกี่ยวกับเหยื่อหรือผู้เสียหายเริ่มมีมากขึ้น ทั้งในด้านการให้การสงเคราะห์ การฟื้นฟูทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ ต่อมาก็มีการขยายไปถึงการให้เงินเพื่อให้ความช่วยเหลือเหยื่อ เพื่อเป็นการช่วยเหลือในด้านค่าใช้จ่ายต่างๆ ด้วย การให้เงินเพื่อการให้ความช่วยเหลือเหยื่อหรือผู้เสียหายเดิมในหลายๆ ประเทศเป็นการจ่ายจากเงินงบประมาณที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ขอไปในแต่ละปี แต่ต่อมาได้มีการจัดตั้งเป็นกองทุนโดยให้เป็นการเรียกเก็บ และจัดสรรจากค่าปรับในการกระทำความผิดต่างๆ เมื่อมีการปรับปรุงและมีการนำเอาหลักเรื่องค่าเสียหายในเชิงลงโทษจากการกระทำผิด (Punitive Damages) มาใช้ก็มีการจัดสรรจากเงินดังกล่าวมาให้ความช่วยเหลือ รวมไปถึงบางประเทศมีการเรียกเก็บจากค่าทนายความมาจัดสรร เป็นต้น

3. หลัก The Purchaser-Supplier Approach in Legal Aid หลักการนี้ได้รับการยอมรับในการให้การช่วยเหลือทางการเงินโดยรู้จักกันในนาม PS Model หรือ PS Mechanism เป็นหลักการที่พัฒนาที่มีระบบกฎหมายรองรับการให้ทุนในการให้บริการช่วยเหลือทางกฎหมาย ซึ่งประเทศที่ริเริ่มคือ ประเทศอังกฤษ ต่อมาได้รับความนิยมทั้งในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และออสเตรเลีย (Bourke 2001 : 34, อ้างถึงใน จำเนียร จวงตระกูล และฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. 2554, 58 - 59)

หลักการนี้ มุ่งช่วยเหลือทางกฎหมาย เพื่อช่วยให้การที่บุคคลต้องไปพึ่งพาความช่วยเหลือทางกฎหมาย และภาระด้านอื่นๆ ลดลงให้ต่ำที่สุดนั้น หมายความว่า การที่บุคคลที่ประสบปัญหาทางกฎหมาย โดยปกติต้องจัดหาทนายความหรือต้องมีค่าใช้จ่ายต่างๆ ทางกฎหมายโดยปกติต้องจัดหาทนายความ หรือต้องมีค่าใช้จ่ายต่างๆ ทางกฎหมาย กลไกหรือรูปแบบด้าน PS Model นี้ ก็จะจัดหา

ความช่วยเหลือทางกฎหมายเพื่อให้บุคคลนั้นๆ ลดค่าใช้จ่ายลงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น การให้คำปรึกษาทางกฎหมายที่ปกติบุคคลที่ประสบปัญหาเมื่อไปปรึกษาทนายความ หรือนักกฎหมายจะต้องเสียค่าใช้จ่ายทางคดี แต่หากเข้ามาในโครงการ PS Model โดยอาจดำเนินการติดต่อปรึกษาผ่าน Call Center ที่จัดตั้งขึ้น ก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในด้านค่าที่ปรึกษา ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าเดินทางในแคนาดา หรือออสเตรเลีย จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการ Legal Aid Commission เพื่อพิจารณาร่วมกันว่า จะจัดสรรบริการทางกฎหมายเหล่านี้ให้ผู้ยากจนได้อย่างไร ตั้งแต่การวางโครงสร้าง รูปแบบ และลักษณะของการให้บริการ การจัดหาผู้เชี่ยวชาญ การใช้จ่ายเงินกองทุน การกำหนดเป้าหมายการดำเนินการในแต่ละปี การตั้งกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติในการดำเนินการในบางประเทศ เช่น แคนาดา หรือออสเตรเลีย จะทำความตกลงร่วมมือดำเนินการในลักษณะที่เรียกว่า “ลูกผสม” (Hybrid หรือ two-dimensional relationship between the parties) อาทิเช่น หากรัฐบาลกลางจัดหาทนายความผู้เชี่ยวชาญมาว่าคดีให้ และรัฐบาลกลางเป็นผู้จัดหาค่าใช้จ่ายในการจัดจ้างทนายความ มลรัฐก็จะช่วยเหลือทางอ้อมให้ เช่น ในด้านการจัดหาที่พัก และพาหนะให้ทนายความ นอกจากนี้ตาม PS Mechanism คณะกรรมาธิการด้านการช่วยเหลือทางกฎหมายจะดำเนินการเสมือนเป็นผู้ซื้อบริการจากนักกฎหมายเอกชน เพื่อช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal aid Commissions will also act as purchasers of services from private practicing lawyers for the purposes of providing legal aid in commonwealth /Federal matters อย่างไรก็ตาม การดำเนินการไม่ได้มีผลลัพธ์ทางการค้า แต่เป็นการให้นักกฎหมายเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการดำเนินการใดๆ กับรัฐ (Bourke 2001 : 9, Hodgins 1999, อ้างถึงใน จำเนียร จวงตระกูล และฐนันตร์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. 2554, 58 - 59)

4. กองทุนการให้เงินเพื่อการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal aid fund) ในระบบ Inter-American System กองทุนการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในระบบ Inter-American System นี้ได้เสนอโดย CEJIL (The Center for Justice and International Law) ซึ่งเป็นองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนที่มีบทบาทหน้าที่ในการปกป้องและส่งเสริมด้านสิทธิมนุษยชนในทวีปอเมริกา ซึ่งได้มองเห็นว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนจำนวนมากเกิดขึ้น และผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมักได้รับความทุกข์ทรมานและความเสียหาย ซึ่งบ่อยครั้งที่ผู้เสียหายเหล่านั้นนอกจากจะไม่ได้เป็นผู้ ก่อเหตุ ไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือแล้วบ่อยครั้งยังถูกทอดทิ้งในการเผชิญชะตากรรมไม่สามารถต่อสู้คดีได้

กองทุนดังกล่าวนี้ มีคณะกรรมการของกองทุนเป็นผู้พิจารณา ทั้งนี้ การให้เงินช่วยเหลือจะอยู่ในกรอบทางการปกป้องและละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นหลัก ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือจึงมักจะเป็นคดีทางอาญาเป็นหลัก และยังเน้นไปที่ผู้เสียหายหรือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในการจัดตั้งกองทุนประเทศภาคีสมาชิกได้จ่ายเงินสมทบเข้ามาและมีการบริจาคจากองค์กรต่างๆ แต่การให้การช่วยเหลือทางกฎหมายไม่ได้มีการจำกัดอยู่เพียงแต่ประเทศในกลุ่มสมาชิกเท่านั้น ประเทศยากจน

ทั้งหลายก็สามารถขอรับการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยกองทุนสามารถให้การอนุมัติเงินช่วยเหลือทางกฎหมายได้

5. กองทุนการให้เงินเพื่อการให้ความช่วยเหลือการฟ้องคดี (Litigation funding) ใน Australia กองทุนนี้ เป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นมาโดยมีความมุ่งหมายในทางการค้า โดยรู้จักกันในนาม LFC (Litigation – Funding Company) กองทุนนี้จะจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินการฟ้องร้องคดี และยอมรับความเสี่ยงในการยอมชำระค่าเสียหายหากเกิดกรณีการแพ้คดี ในทางตรงกันข้ามในการจ่ายเงินของกองทุนนี้มีการทำสัญญากันกับผู้มาขอรับการช่วยเหลือว่า หากผลสุดท้ายผู้มาขอรับการช่วยเหลือชนะคดี จะต้องตัดส่วนแบ่ง 1 ใน 3 หรือ 2 ใน 3 ของส่วนที่จะได้รับมาเข้ากองทุน กองทุนนี้ได้รับการต่อต้านจากวงการตุลาการ โดยเห็นว่าเป็นการส่งเสริมให้มีการค้าคดีความ การต่อต้านยืดเยื้อมาถึง 8 ปี แต่ในที่สุดกองทุนนี้ก็สามารถดำเนินการได้โดยถือว่าเป็นอิสระ และความสมัครใจของผู้ที่มาขอรับเงินจากกองทุนเอง แต่ก็มีกรอกกฎหมายบังคับว่ากองทุนจะต้องให้ข้อมูลแก่ผู้มาขอรับบริการอย่างละเอียดเพียงพอ การให้ข้อมูลและการได้รับความยินยอมจะต้องเป็นไปในลักษณะของ “ความยินยอมที่ได้รับคำบอกกล่าวที่ครบถ้วนสมบูรณ์ (Informed consent)” กล่าวคือ ผู้มาขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนจะต้องได้รับคำอธิบายให้เข้าใจถึงการดำเนินคดี การต่อสู้คดี ผลดี ผลเสีย สิ่งนี้อาจจะได้รับ สิ่งนี้อาจต้องสูญเสีย (ความเสี่ยง) และข้อมูลอื่นอย่างครบถ้วน ตรงไปตรงมา ไม่มีการ ชักจูง หรือโน้มน้าว เมื่อได้รับข้อมูลครบถ้วนเพียงพอแล้วมีอิสระโดยตรง ไม่มีอิทธิพลใดๆ มาครอบงำหรือชักจูง จึงสามารถตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะขอรับการช่วยเหลือในการฟ้องร้องคดีหรือไม่ กองทุนนี้ยังเป็นกองทุนที่ได้รับความนิยมนโดยเฉพาะในคดีที่ถูกฟ้องล้มละลาย ซึ่งแต่ละแห่งก็มีเงื่อนไขบางประการแตกต่างกันออกไป

2.2.4 ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม

1) ความเป็นมาของกองทุนยุติธรรม

กองทุนยุติธรรม เป็นกองทุนที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาในกระทรวงยุติธรรมเมื่อปี พ.ศ. 2549 ในสมัย นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม โดยให้การสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการต่อสู้คดีให้เกิดความเป็นธรรม ถือเป็นภารกิจคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มีความเสมอภาคและเป็นธรรมอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชน ผู้ยากไร้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมมีเป็นจำนวนมาก และนับวันจะเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ (เตือนใจ เจริญพงษ์, <http://www.bloggang.com/>, 22 กุมภาพันธ์ 2555)

ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2549 มีหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมมีในกรณีต่างๆ ดังนี้

1. ให้ความช่วยเหลือเงินชำระค่าธรรมเนียมศาลกรณีการฟ้องร้องในคดีแพ่ง

2. ให้ความช่วยเหลือเงินกรณีถูกฟ้องคดี แต่ไม่มีเงินจ้างทนายความว่าความ
3. ให้ความช่วยเหลือเงินกรณีถูกจับ แต่ไม่มีเงินที่จะใช้ในการประกันตัว
4. ให้ความช่วยเหลือเงินกรณีต้องการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ตรวจลายมือ ตรวจลายเซ็น ตรวจดีเอ็นเอ เป็นต้น แต่ไม่มีเงินที่จะตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

ในปีงบประมาณ 2552 กระทรวงยุติธรรมได้ออ้อนภารกิจกองทุนยุติธรรมให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรับผิดชอบดำเนินการต่อไป โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ได้ดำเนินการตามภารกิจมาระยะหนึ่งพบปัญหาและอุปสรรค คือ ตั้งแต่มีกองทุนยุติธรรมมาเป็นเวลา 5 ปี พบว่า มีการใช้เงินในกองทุนเพียง 6 - 7 ล้านบาท ซึ่งเป็นการนำมาใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ เพราะติดขัดระเบียบ จึงได้มีการเสนอยกเลิก ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2549 และมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2553 ทั้งนี้ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง

2) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้มีการเพื่อให้มีการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงผู้ที่กระทำการใดๆ เพื่อปกป้อง คุ้มครอง หรือรักษาทรัพยากร ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

ระเบียบดังกล่าวได้ขยายการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมจากเดิมเป็น 8 กรณี คือ

1. สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราว
2. สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความว่าความในคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง หรือการบังคับคดี
3. สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการชำระค่าธรรมเนียมขึ้นศาลและค่า ธรรมเนียมอื่นๆ ในคดีแพ่ง และคดีปกครอง
4. สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการพิสูจน์ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมเอกสาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินเผชิญสืบของศาล ค่าใช้จ่ายในการสอบแนวเขตรังวัดที่ดิน หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศหรือทางดาวเทียม และการอ่าน แปล ตีความ และวิเคราะห์ภาพถ่ายดังกล่าว

5. สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นของผู้ขอรับการสนับสนุน ได้แก่ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์กองทุน

6. สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่น เพื่อคุ้มครองช่วยเหลือให้ได้รับความปลอดภัยจากการก่ออาชญากรรมหรือการป้องกันการถูกฟ้องร้องเพราะได้เข้าช่วยเหลือภารกิจของเจ้าหน้าที่รัฐหรือประชาชน

7. สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่าย อันเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา การกระทำโดยมิชอบทางปกครอง หรือการกระทำละเมิดในลักษณะที่มีผลกระทบต่อประชาชนหรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่สิบรายขึ้นไป หรือที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

8. สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม

โดยมีรายรับของกองทุนยุติธรรม จากแหล่งที่มาต่างๆดังนี้

1. เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณแผ่นดิน
2. เงินอุดหนุนและเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ โดยไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขของกองทุน

ในกรณีที่มีผู้บริจาคหรือผู้มอบได้กำหนดวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขในการบริจาคหรือมอบเงินหรือทรัพย์สิน ให้คณะกรรมการพิจารณาว่าวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขดังกล่าวอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่สามารถดำเนินการได้ตามระเบียบนี้หรือไม่

หากคณะกรรมการเห็นว่าสามารถดำเนินการได้ ให้รับเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวไว้และต้องจ่ายเงินหรือทรัพย์สินนั้นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขดังกล่าว ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่าไม่สามารถดำเนินการได้ ให้งดรับเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว

3. เงินอื่นที่กองทุนได้รับโดยชอบไม่ว่ากรณีใดๆ
4. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากกองทุนนี้

การบริหารกองทุนยุติธรรมจะมีคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแต่งตั้งจำนวนสามคน เป็นกรรมการโดยมีอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและผู้อำนวยการกองคลังสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ โดยมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย แนวทาง มาตรการ ในด้านการบริหารและการจัดการของกองทุน
2. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้การสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายของกองทุน

3. กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน
4. พิจารณาเกี่ยวกับการจ่ายเงิน สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่าย ในกรณีที่เห็นสมควรให้ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาด
5. พิจารณาวินิจฉัยคำขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม รวมถึงคำร้องขอความเป็นธรรมหรือคำร้องทุกข์
6. อนุมัติค่าใช้จ่ายในการดำเนินการหรือบริหารกองทุนยุติธรรม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
7. ติดตามประเมินผลการดำเนินการของกองทุนยุติธรรม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
8. กำหนดระเบียบปฏิบัติหรือดำเนินการอื่นใด เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้
9. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลเพื่อพิจารณาวินิจฉัยคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม หรือการดำเนินการใดๆ ตามความจำเป็น โดยกำหนดให้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม

2.2.5 โครงสร้างและการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด

กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งองค์กรศูนย์กลางการบริหาร และการให้บริการประชาชนขึ้นในระดับภูมิภาคทุกจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและบูรณาการงานของหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดในลักษณะเป็นศูนย์รวมในการบริหารจัดการ และการให้บริการที่มีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน รวมทั้งการประสานงานบูรณาการ กับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดตามระบบการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการและตามกระบวนการยุติธรรมในระดับจังหวัด กระทรวงยุติธรรมมีส่วนราชการในสังกัดที่ปฏิบัติงานอยู่ในภูมิภาคหลายหน่วยงาน ซึ่งในอดีตต่างหน่วยต่างปฏิบัติงานตามภารกิจของตน โดยขาดการประสานงานและบูรณาการซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับส่วนราชการ/หน่วยงานอื่นๆ อันเป็นธรรมชาติของระบบราชการไทยที่ผ่านมา ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเอกภาพ เกิดประสิทธิภาพและมีความคุ้มค่าในการปฏิบัติภารกิจภาครัฐมากที่สุด กระทรวงยุติธรรมจึงได้มีการจัดตั้ง “สำนักงานยุติธรรมจังหวัด” ขึ้นเป็นหน่วยงานภายในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม โดยมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้แทนกระทรวงยุติธรรมในการบริหารงานยุติธรรมประจำจังหวัดบนพื้นฐานหลักการ ดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมในการบริหารจัดการที่เป็นเอกภาพ โดยนำแนวทางการบริหารงานแบบบูรณาการ (Integration) ใช้เหมาะสม ด้วยการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานของทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ให้มีการทำงานในลักษณะเป็นกลุ่มเดียวกัน โดยนำภารกิจของทุกหน่วยงานมา

บริหารร่วมกันภายใต้คณะกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ซึ่งประธานคณะกรรมการฯ จะเป็นผู้รับผิดชอบ (เจ้าภาพ) ในทุกภารกิจ ทำนองเดียวกับระบบการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ

2. มีการกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานที่มีผลผูกพันทุกส่วนราชการในสังกัดที่จะต้องสนับสนุนบุคลากร และทรัพยากรร่วมกัน (Corporate Core) เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าประหยัดและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3. เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการแปลงยุทธศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรม และกรมในสังกัดไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และความต้องการของประชาชน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการเป็นหน่วยบริการประชาชนตาม แนวทางการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

4. การจัดโครงสร้างและระบบงาน จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามนโยบายของรัฐบาลที่จะไม่มีการเพิ่มอัตรากำลังตั้งใหม่ แต่จะใช้วิธีการเกลี้ยอัตรากำลังจากหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่หมุนเวียนมาปฏิบัติงานตามความเหมาะสม ซึ่งจะถือเป็นการพัฒนาบุคลากรของกระทรวงยุติธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง ที่จะทำให้บุคลากรมีความรู้ในภารกิจของหน่วยงานอื่น นอกเหนือจากงานประจำของตนเอง และสามารถปฏิบัติงานแทนกันได้

5. ส่วนกลางจะต้องมีระบบกลไกสนับสนุนการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (Back Office) อย่างจริงจัง เช่น ระบบงบประมาณ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบการวางแผน ระบบการติดตามและประเมินผล ระบบการจูงใจ หรือการให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงานและระบบการพัฒนาบุคลากร เป็นต้น

ในการเปิดดำเนินการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดนั้น ได้มีการดำเนินการเปิดนำร่อง 5 แห่ง เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2548 ได้แก่ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุบลราชธานี และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดภูเก็ต ต่อมามีการขยายผลพร้อมกัน 70 จังหวัด 70 แห่ง เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2548 และเปิดสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสาขา 3 แห่ง คือ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่ สาขาฝาง และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดตาก สาขาแม่สอด เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2549 สำนักงานยุติธรรมจังหวัดยะลา สาขาเบตง เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2550 นอกจากนี้ กระทรวงยุติธรรมยังมีแผนดำเนินการเปิดสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสาขาเพิ่ม 2 แห่ง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ได้แก่ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี สาขาเกาะสมุย และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสุรินทร์ สาขา รัตนบุรี

เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ กระทรวงยุติธรรมจึงได้วางระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด พ.ศ. 2548 รองรับการทำงานโดยมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 21 กันยายน 2548 (ภายหลังได้รับแก้ไขเป็นระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด พ.ศ. 2550 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2550) กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการแต่งตั้งประธาน และรองประธานกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดพร้อมกันทุกแห่ง เพื่อทำ

หน้าที่ตามระเบียบฯ แล้ว และได้มอบหมายให้เป็นประธานกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ทุกแห่ง ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดให้ครบองค์ประกอบ และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ตามโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามที่ ระเบียบฯ กำหนด

6. การบริหารจัดการสำนักงานยุติธรรมจังหวัด เพื่อให้การดำเนินงานสำนักงานยุติธรรม จังหวัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ กระทรวงยุติธรรมจึงได้กำหนด โครงสร้าง และระบบการบริหารจัดการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขึ้น โดยมีเนื้อหาสาระสรุปพอสังเขป ดังนี้

6.1 โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด สำนักงานยุติธรรม จังหวัดเป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม โดยมีการจัดโครงสร้างออกเป็น 3 กลุ่ม งาน ได้แก่

- (1) กลุ่มงานบริหารทั่วไป
- (2) กลุ่มงานนโยบายและยุทธศาสตร์
- (3) กลุ่มงานบริการประชาชน ประกอบด้วยงาน 2 ศูนย์ คือ

(3.1) ศูนย์บริการร่วมกระทรวงยุติธรรม

(3.2) ศูนย์ประสานงานยุติธรรมชุมชน โดยกลุ่มงานบริการประชาชนถือเป็น หัวใจหรือส่วนสำคัญที่สุดของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ที่ตอบสนองต่อนโยบายการปฏิรูประบบราชการ ของรัฐบาล ตามหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ กล่าวคือ

ศูนย์บริการร่วมกระทรวงยุติธรรม (Justice Service Link) เป็นวิธีการบริการ ประชาชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen Centered) ด้วยการรวมงานการให้บริการของ บรรดาส่วนราชการต่างๆ ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมไว้ ณ สถานที่แห่งเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับความ สะดวกในการติดต่อไม่ต้องเดินทางไปติดต่อส่วนราชการหลายแห่ง และถือเป็นการลดกำลังคนและ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานของภาคราชการด้วย อย่างไรก็ตาม ศูนย์บริการร่วมมีขอบเขตอำนาจหน้าที่เพียง การให้ข้อมูล/คำปรึกษา การรับคำร้องหรือคำขอของประชาชนในงานบริการต่างๆ และรับเรื่อง ร้องเรียน/ร้องทุกข์/รับแจ้งเบาะแสของส่วนราชการต่างๆ แล้วแต่กรณี และดำเนินการติดต่อส่วน ราชการเจ้าของเรื่องเพื่อดำเนินการต่อไปให้แล้วเสร็จตามกระบวนการของงานนั้น

ศูนย์ประสานงานยุติธรรมชุมชน เป็นกลไกเชื่อมการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับ ประชาชนด้วยการเสริมสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนขึ้นในพื้นที่ ตามแนวทางยุทธศาสตร์ยุติธรรมถ้วน หน้า ประชาชนมีส่วนร่วม (Justice for All, All for Justice) ของกระทรวงยุติธรรม โดยการประสานงาน กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในการเสริมสร้างให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและ ศูนย์ยุติธรรมชุมชน จากนั้นจึงดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม และระเบียบกฎหมาย ที่ประชาชนควรรู้แก่เครือข่ายยุติธรรมชุมชน ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานโดยเน้นทักษะการ ปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

สำหรับเครือข่ายยุติธรรมชุมชน มีหน้าที่ให้ความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ เช่น การเฝ้าระวังและการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การรับเรื่องราวร้องทุกข์ และการดูแลฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน เป็นต้น ศูนย์ประสานงานยุติธรรมชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีหน้าที่ในการพัฒนา และจัดตั้งกลไกการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชน การวางระบบฐานข้อมูล และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกลไกในชุมชนกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัด และกระทรวงยุติธรรม ตลอดจนการติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ

6.2 แนวทางการบริหารจัดการสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ใช้วิธีการปฏิบัติงานร่วมกันของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ตั้งอยู่ในจังหวัด ในรูปแบบการบริหารงานแบบบูรณาการ โดยมีการจัดองค์กรที่สำคัญ ดังนี้

(1) คณะกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (กยจ.) มีหน้าที่กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ และกำกับติดตามการบริหารงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด

(2) การจัดโครงสร้างอัตรากำลัง เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านการเพิ่มอัตรากำลังข้าราชการ จึงได้จัดโครงสร้างองค์กรแบบเมตริกซ์ (Matrix Organization) โดยผู้มาปฏิบัติงานยังคงสังกัดหน่วยงานเดิม แต่ได้รับมอบหมายงานเพิ่มขึ้นอีกหน้าที่หนึ่ง นอกเหนือจากงานประจำของตนสังกัด และสามารถหมุนเวียนเปลี่ยนกันทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา โดยในการมอบหมายงานจะเป็นแบบ Task Force หรือ Cross-Functional Team เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงและประสานงานได้ตามกระบวนการที่ออกแบบไว้ รวมทั้งบุคลากรจะได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีความรอบรู้” (Knowledge Worker) เพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับภารกิจงานในด้านต่างๆ ของกระทรวงยุติธรรม นอกจากนี้ ขนาดขององค์กรจะมีความยืดหยุ่นสูง สามารถเปลี่ยนแปลงปรับตัวเองได้ตามสถานการณ์แวดล้อมและภารกิจที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงต่อไปในอนาคต

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานกิจการยุติธรรม (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายจากกองทุนยุติธรรม ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2549 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรม ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2549 และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการขอรับการสนับสนุนเงิน หรือค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรม ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2549 ตลอดจนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงรูปแบบ

แนวทาง และวิธีการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม วิธีการศึกษาใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรม ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2549 ตั้งแต่กองทุนยุติธรรมเริ่มดำเนินการในเดือนสิงหาคม 2549 ถึงเดือนกรกฎาคม 2550 จำนวนทั้งสิ้น 74 ราย สามารถเก็บแบบสอบถามนำมาเป็นหน่วยวิเคราะห์ จำนวนทั้งสิ้น 42 ราย

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้รับการสนับสนุนเงิน หรือค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.61 (ระดับปานกลาง) โดยประเด็นที่มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ การให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในการขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรม และเอกสารประกอบการขอรับความช่วยเหลือ เอกสารคำร้องและเอกสารประกอบอื่นเป็นผู้ที่ขอรับความช่วยเหลือเป็นเอกสารที่มีอยู่แล้ว และไม่มี ความยุ่งยากหากต้องจัดหาเพื่อยื่นประกอบเพิ่มเติมหากได้รับการร้องขอ และสำหรับประเด็นที่มีระดับความพึงพอใจน้อย ได้แก่ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไม่สามารถเข้าถึงผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเท่าที่ควร และความเหมาะสมของการกำหนดเกณฑ์รายได้ของผู้ขอรับการสนับสนุนเงิน พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้สำรวจปัญหาอุปสรรคของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดในการดำเนินการของกองทุนของยุติธรรม พบว่า สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการรองรับภารกิจกองทุนยุติธรรม รวมทั้งบุคลากรยังไม่มี ความเข้าใจตามระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเท่าที่ควร ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการดำเนินการของกองทุนยุติธรรม จำนวน 4 ข้อ ดังนี้

1. ควรมีการฝึกอบรมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของกองทุนยุติธรรม เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติงานของกองทุนยุติธรรม และระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องให้มากยิ่งขึ้น
2. ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินการของกองทุนยุติธรรมทุกๆ ปี เพื่อนำข้อเท็จจริงมาพิจารณาปรับปรุงระเบียบ วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินการให้มีความเหมาะสม
3. ควรจัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินการของกองทุนยุติธรรมให้ประชาชนรับทราบโดยผ่านช่องทางต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น
4. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการกระจายอำนาจการพิจารณาสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรมสู่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เช่น การกำหนดรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ขอบเขต และอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาของคณะกรรมการระดับจังหวัด และความพร้อมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกับภารกิจของกองทุนยุติธรรม ฯลฯ

จำเนียร จวงตระกูล และ ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบและแนวทางการกระจายอำนาจการพิจารณาสนับสนุนเงิน หรือค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรมสู่

สำนักงานยุติธรรมจังหวัด การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระเบียบ วิธีการและหลักเกณฑ์ การพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางการเงินของกองทุนยุติธรรม และสภาพปัญหาและอุปสรรค ของ การดำเนินการที่ผ่านมา ศึกษารูปแบบ วิธีการของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการให้ความ ช่วยเหลือทางการเงินในต่างประเทศ ศึกษาความพร้อมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในการรองรับ ภารกิจกองทุนยุติธรรมและเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการถ่ายโอนภารกิจ กองทุนยุติธรรมแก่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ประชากรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ยุติธรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด และประชาชนที่ขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนจาก ทั่วประเทศ และผู้บริหารกองทุนรวมทั้งสิ้นจำนวน 120 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาพบว่า ด้านระเบียบ วิธีการและหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ทางด้านการเงินของกองทุนยุติธรรมยังไม่ครอบคลุมการดำเนินการ และยังต้องมีการปรับปรุงในด้าน ต่างๆ ให้เหมาะสม ขึ้นอยู่กับนโยบายและทิศทางการดำเนินการของกองทุน สภาพปัญหาและอุปสรรค ของการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่า ยังมีปัญหาบางประการที่ยังเกิดซ้ำ บางปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข รูปแบบ วิธีการของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือทางการเงินใน ต่างประเทศสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการดำเนินการและการพัฒนากองทุนยุติธรรมได้ อย่างไรก็ตาม ในด้านความพร้อมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในการรองรับภารกิจกองทุนยุติธรรม พบว่า สำนักงานยุติธรรมจังหวัดยังขาดความพร้อมในหลายๆ ด้านในการรองรับการถ่ายโอนภารกิจ การ ดำเนินการของกองทุน แนวทางที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการถ่ายโอนภารกิจกองทุนยุติธรรมแก่ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด อาจดำเนินการในสามรูปแบบ คือ การกระจายอำนาจการพิจารณาสนับสนุน เงิน หรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมทั้งหมดมาอยู่ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด การกระจายอำนาจการ พิจารณาสนับสนุนเงิน หรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมบางส่วนมาอยู่ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดและมีการ กำหนดกรอบอำนาจการพิจารณาสนับสนุนและการกำหนดเป็นค่าใช้จ่ายเบื้องต้นที่สำนักงานยุติธรรม จังหวัดสามารถพิจารณาให้การสนับสนุนได้ในเบื้องต้น โดยมีการกำหนดวงเงินขั้นพื้นฐานตามประเภทคดี

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ได้แก่ การจัดทำระบบการประกันคุณภาพ (quality assurance standard) ในการดำเนินการของกองทุนยุติธรรม จัดทำ Inventory สำหรับการให้ความ ช่วยเหลือและการดำเนินการทางคดี ทบทวนขอบเขตของอำนาจการดำเนินการของกองทุนตาม กฎหมาย จัดศูนย์โทรด่วนให้คำปรึกษา ทั้งเพื่อการให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน ยุติธรรมจังหวัดต่างๆ และจัดศูนย์โทรด่วนให้คำปรึกษา (Hot - Line Legal Service) สำหรับ ประชาชนด้วย จัดทำเว็บไซต์เพื่อการช่วยเหลือทางกฎหมาย จัดทำคู่มือแนะนำให้ความช่วยเหลือทาง กฎหมายแก่ประชาชนด้านกองทุนยุติธรรมให้ประชาชนสามารถยื่นคำขอและรายละเอียดต่างๆ ลง ใน web และทาง online ได้ นอกจากนี้ยังมีศูนย์ hotline และรายละเอียดเบื้องต้นต่างๆ ที่ผู้จะ ขอรับการช่วยเหลือสามารถศึกษาเงื่อนไขต่างๆ ได้ จัดทำคู่มือในการเตรียมความพร้อมสำหรับสำนักงาน ยุติธรรมจังหวัด นอกจากนี้ ต้องศึกษาความต้องการทางกฎหมาย (Legal Needs Assessment) การ

พัฒนาระบบฐานข้อมูล (Data Base) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องขัง ศึกษาในการพัฒนาระบบการตรวจสอบ (Test) การจัด Legal Aid Open House

2.4 วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 : ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary study) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความวารสาร กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และจากผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและประกอบารวิเคราะห์ของการวิจัย และศึกษาภาคสนาม (Field study)

2.4.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 จำนวน 9 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วมาผลการศึกษามาทำการวิเคราะห์สรุปเป็นองค์รวม

2.4.2 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

แหล่งข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรในแต่ละระดับ ดังนี้

- 1) ผู้รับผิดชอบในระดับนโยบาย ได้แก่ รองอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้รับผิดชอบ
- 2) ผู้รับผิดชอบในระดับบริหารจัดการ ได้แก่ ผู้อำนวยการกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และ หัวหน้าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว
- 3) ผู้รับผิดชอบในระดับปฏิบัติการ คือ นิติกร กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวน 2 ราย และ นักวิชาการยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว จำนวน 2 ราย
- 4) ผู้ขอรับบริการจากกองทุนยุติธรรม ณ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว จำนวน 2 ราย

2.4.3 วิธีและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ ได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (Structural Interviewing Guideline) ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจากพื้นฐานของวัตถุประสงค์การศึกษา กรอบแนวคิด และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.4 วิธีการวิเคราะห์และการประมวลผล

คณะผู้วิจัย จะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการดำเนินการมาประมวล สังเคราะห์ และวิเคราะห์การให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ในรูปของการพรรณนา (Descriptive Approach) ตามกรอบเป้าหมายการวิจัย พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดรูปแบบการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน โดยมุ่งเน้นเพื่อให้การดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 : ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คณะวิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ โดยศึกษาจากระเบียบ คำสั่ง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ คำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว และวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม

3.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ

3.1.1 ระเบียบ ประกาศ คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม

การดำเนินงานตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 มีระเบียบ ประกาศ คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม ดังนี้

1. ระเบียบ

1.1 ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553

1.2 ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553

1.3 ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสนับสนุนหลักทรัพย์เป็นหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว พ.ศ. 2554

2. ประกาศ

2.1 ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม เรื่อง การสนับสนุนเงินหรือค่าตอบแทนทนายความ หรือผู้ประกอบการวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษและที่ปรึกษา หรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือในการดำเนินการทางคดี พ.ศ. 2553

2.2 ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม เรื่อง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการพิสูจน์และคำวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน พ.ศ. 2553

3. คำสั่ง

3.1 คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 49/2553 ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2553 เรื่อง แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

3.2 คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 3/2554 ลงวันที่ 6 มกราคม 2554 เรื่อง แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

3.3 คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ 1/2553 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2553 เรื่อง มอบอำนาจให้เลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม

3.4 คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมที่ 2/2553 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2553 เรื่อง มอบอำนาจให้ประธานกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีอำนาจอนุมัติพิจารณาให้ดำเนินงานกองทุนยุติธรรม

3.5 คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมที่ 6/2553 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2553 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ 1

3.6 คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมที่ 7/2553 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2553 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ 2

3.7 คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมที่ 8/2553 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2553 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ 3

3.8 คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมที่ 9/2553 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2553 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.9 คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมที่ 10/2553 ลงวันที่ 6 สิงหาคม 2553 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (เพิ่มเติม)

3.10 คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมที่ 11/2553 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2553 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีปัญหาที่ดินชายฝั่งอันดามัน

3.1.2 คำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ในแต่ละปีงบประมาณมีการขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมจำนวนมาก โดยนับจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ถึงปัจจุบันมีอัตราการเติบโตอย่างก้าวกระโดด จาก

177 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2550 เป็น 1,402 เรื่องในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นปีแรกของการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 และเพียงหนึ่งปีหลังจากนั้นก็เพิ่มเป็น 3,225 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2554 สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 นับเพียงถึงสิ้นเดือนเมษายน พ.ศ. 2555 ได้รับคำขอแล้วรวม 880 เรื่อง คาดว่าเมื่อสิ้นปีงบประมาณจะมีคำขอประมาณ 1500 เรื่อง ซึ่งใกล้เคียงกับสถิติของ ปี พ.ศ. 2553 สาเหตุของการก้าวกระโดดของคำขอในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 เนื่องจากมีกรณีการขอรับการสนับสนุนเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก เช่น กลุ่มเกษตรกรชาวนา กลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มจำเลยในคดีความขัดแย้งทางการเมือง และกลุ่มผู้ต้องขังคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ดังแสดงสถิติการขอรับทุนฯ ย้อนหลัง 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2555 ตามตารางที่ 3.1 - 3.3

ตารางที่ 3.1 แสดงสถิติการขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมย้อนหลัง
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 - 2555

เดือน/ปี	ปีงบประมาณ						รวม
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	
ตุลาคม	9	64	65	47	322	84	591
พฤศจิกายน	12	26	23	45	110	111	327
ธันวาคม	10	22	60	45	70	186	393
มกราคม	8	25	47	48	140	97	365
กุมภาพันธ์	11	33	64	117	160	135	520
มีนาคม	4	44	51	62	588	215	964
เมษายน	9	31	38	44	272	52	446
พฤษภาคม	16	27	56	333	411	-	843
มิถุนายน	10	51	42	407	281	-	791
กรกฎาคม	21	60	59	57	72	-	269
สิงหาคม	31	55	35	102	717	-	940
กันยายน	36	32	54	95	82	-	299
รวมทั้งสิ้น	177 (2.62)	470 (6.97)	594 (8.80)	1,402 (20.78)	3,225 (47.79)	880 (13.04)	6,748 (100.00)

จากตารางที่ 3.1 เมื่อพิจารณาการขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมย้อนหลัง 5 ปี พบว่า จำนวนผู้ขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม ในปีงบประมาณ

พ.ศ. 2554 มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.79 รองลงมา ปังบประมาณ พ.ศ. 2553 คิดเป็นร้อยละ 20.78 ในขณะที่ ปังบประมาณ พ.ศ. 2550 มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.62

การสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่าย หากแยกตามประเภทคำขอ พบว่า มีการให้ความช่วยเหลือไปแล้วทั้งสิ้น 8,035 ราย อันดับหนึ่งเป็นการสนับสนุนค่าใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม 2,772 ราย ตามตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แสดงสถิติการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมแยกตามประเภทคำขอ ปังบประมาณ พ.ศ. 2550 – 2555

ปังบประมาณ	ค่าธรรมเนียมศาล	ค่าทนายความ	ค่าประกันตัว	ตรวจพิสูจน์	ค่าพาหนะ	คุ้มครองพยาน	ค่าใช้จ่ายอันเกิดจากความผิดทางอาญา	ค่าใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์	รวม
2550	81	123	42	-	-	-	-	6	252
2551	293	349	70	-	-	-	-	19	731
2552	368	444	125	-	-	-	-	33	970
2553	499	645	188	5	5	1	5	622	1970
2554	521	920	461	54	56	7	1	2092	4112
2555	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวมทั้งสิ้น	1,762 (21.92)	2,481 (30.88)	886 (11.03)	59 (0.73)	61 (0.76)	8 (0.10)	6 (0.07)	2,772 (34.49)	8,035 (100.00)

ข้อมูล : ณ วันที่ 30 เมษายน 2554

ที่มา : กองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

จากตารางที่ 3.2 เมื่อพิจารณาเรื่องการขอรับการสนับสนุนเงินยุติธรรมแยกตามประเภทคำขอ ย้อนหลัง 5 ปี พบว่า เรื่องค่าใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.49 รองลงมา ค่าทนายความ คิดเป็นร้อยละ 30.88 .ในขณะที่ เรื่องค่าใช้จ่ายอันเกิดจากความผิดทางอาญา คิดเป็นร้อยละ 0.07 มีจำนวนน้อยที่สุด

ในทางทฤษฎี กองทุนยุติธรรม มีที่มาของรายรับตามที่กำหนดไว้ในระเบียบฯ รวม 4 ช่องทาง คือ เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณแผ่นดิน เงินอุดหนุน และเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้โดยไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขของกองทุน เงินอื่นที่กองทุนได้รับโดยชอบ และดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆที่เกิดจากกองทุนนี้ แต่ในความเป็นจริงตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กองทุนยุติธรรมมีรายรับเพียงทางเดียว คือจากเงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณแผ่นดิน ทั้งนี้ ยังมีการสนับสนุนเพิ่มเติมเป็นกรณีพิเศษ ผ่านรายจ่ายงบกลาง สำหรับการให้ความช่วยเหลือที่เป็นนโยบายของรัฐบาลเช่น การให้ความช่วยเหลือเป็นค่าประกันตัวจำเลยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากด้านวงเงินที่ให้การสนับสนุนตลอด 5 ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550-2554 พบว่า กองทุนยุติธรรมได้ให้ความช่วยเหลือประชาชนไปแล้วรวม 1,249 เรื่อง คิดเป็นวงเงินทั้งสิ้น 106 ล้านบาทเศษ โดยการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการประกันตัวมีวงเงินสูงสุดถึง 89 ล้านบาทเศษ รองลงมาคือการสนับสนุนค่าทนายความ เป็นเงิน 6.99 ล้านบาท การสนับสนุนค่าใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม เป็นเงิน 4.4 ล้านบาท และการสนับสนุนค่าธรรมเนียมศาล เป็นเงิน 4 ล้านบาท โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 แสดงสรุปผลการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 – 30 กันยายน 2554

รายการ	ปี 2549		ปี 2550 (ต.ค. 49 – ก.ย. 50)		ปี 2551 (ต.ค. 50 – ก.ย. 51)		ปี 2552 (ต.ค. 51 – ก.ย. 52)		ปี 2553 (ต.ค. 52 – ก.ย. 53)		ปี 2554 (ต.ค. 53 – ก.ย. 54)		รวม	
	เรื่อง	จำนวนเงิน	เรื่อง	จำนวนเงิน	เรื่อง	จำนวนเงิน	เรื่อง	จำนวนเงิน	เรื่อง	จำนวนเงิน	เรื่อง	จำนวนเงิน	เรื่อง	จำนวนเงิน
ได้รับเงินอุดหนุน จากรัฐบาล	-	20,000,000.00	-	-	-	20,000,000.00	-	30,000,000.00	-	-	-	30,000,000.00	-	100,000,000.00
รวมได้เงินอุดหนุน		20,000,000.00		-		20,000,000.00		30,000,000.00		-		30,000,000.00		100,000,000.00
เงินสนับสนุน														
ค่าประกันตัว (1)	-	-	3	12,183.02	11	1,283,000.00	39	3,955,000.00	68	14,703,000.00	158	69,925,000.00	279	89,878,183.02
ค่าทนายความ (2)	-	-	14	228,195.00	101	1,652,994.00	115	1,755,865.00	72	949,398.00	157	2,410,620.00	459	6,997,061.00
ค่าธรรมเนียมศาล (3)	-	-	11	337,277.43	59	766,521.00	113	996,553.75	73	402,576.00	145	1,499,512.00	401	4,002,440.18
ค่ารังวัด, ค่าตรวจ พิสูจน์ฯ (4)	-	-	-	-	-	-	-	-	9	22,000.00	8	99,805.00	17	121,805.00
ค่าพาหนะฯ (5)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	33,500.00	2	33,500.00
คุ้มครองพยาน (6)	-	-	-	-	-	-	-	-	1	434,400.00	-	-	1	434,400.00
อาญาเป็นกลุ่ม (7)	-	-	-	-	-	-	-	-	2	200,000.00	-	-	2	200,000.00
อื่นๆ (8)	-	-	-	-	-	-	-	-	79	2,304,139.00	9	2,168,058.00	88	4,472,197.00
รวมค่าใช้จ่ายใน การสนับสนุน	-	-	28	577,655.45	171	3,702,515.00	267	6,707,407.75	304	19,015,513.00	479	76,136,495.00	1,249	106,139,586.20
ค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินงาน	-	-	-	89,887.00	-	618,533.24	-	1,368,351.00	-	2,144,873.56	-	3,197,192.19	-	7,418,836.99
รวมค่าใช้จ่าย	-	-	28	667,542.45	171	4,321,048.00	267	8,075,758.75	304	21,160,386.56	479	79,333,687.19	1,249	113,558,423.19

- หมายเหตุ 1. (1) - (8) ตามวัตถุประสงค์ในระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553
2. การเบิกจ่ายเงินนับจากมีการสั่งจ่ายเช็ค

จากตารางที่ 3.3 ผลการศึกษา การสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 – 30 กันยายน 2554 พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2554 กองทุนยุติธรรม ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลมีจำนวนมากที่สุด คือ 30,000,000 บาท รองลงมา คือ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2551 ในขณะที่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2553 ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณแต่อย่างใด

3.1.3 คำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว

คำขอรับการช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมที่ยื่น ณ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว มีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับคำขอตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายของจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แม้ว่าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้วจะได้ประชาสัมพันธ์ภารกิจของกองทุนยุติธรรมให้ประชาชนได้รับทราบผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่น และการออกหน่วยประชาสัมพันธ์ตามโครงการจังหวัดเคลื่อนที่ร่วมกับส่วนราชการอื่นๆ ในจังหวัด สระแก้วเป็นประจำทุกเดือน รวมทั้งการเผยแพร่ภารกิจผ่านอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและเครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่กระทรวงยุติธรรมจัดตั้งไว้ในพื้นที่ทุกตำบลของจังหวัดสระแก้ว ดังแสดงให้เห็น สถิติตามตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 แสดงสถิติคำขอรับความช่วยเหลือตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และของกองทุนยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว

ปีงบประมาณ พ.ศ.	พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ			กองทุน ยุติธรรม (ราย)	หมายเหตุ
	จำเลย (ราย)	ผู้เสียหาย (ราย)	รวม (ราย)		
2549	4	43	47	-	
2550	9	49	58	-	
2551	15	14	29	-	
2552	1	6	7	-	
2553	5	31	36	2	
2554	4	36	40	-	
2555	3	24	27	1	นับถึงเดือน เม.ย. 2555
รวม	41	203	244	3	

ที่มา : สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว

จากตารางที่ 3.4 เมื่อพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 - 2555 พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 จำเลยมาขอรับการช่วยเหลือฯ มากที่สุด จำนวน 15 ราย รองลงมา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 จำนวน 9 ราย ในขณะที่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 มีจำนวนน้อยที่สุด คือ 1 ราย

สำหรับผู้เสียหาย พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ผู้เสียหายมาขอรับการช่วยเหลือฯ มากที่สุด จำนวน 49 ราย รองลงมา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 จำนวน 43 ราย ในขณะที่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 มีจำนวนน้อยที่สุด คือ 6 ราย ในขณะที่คำขอรับการช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 ถึงปัจจุบันมีเพียง 3 ราย เท่านั้น

3.2 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารกองทุนยุติธรรม และในการนำเสนอผลการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และใช้รูปแบบการนำเสนอแบบสรุปเฉพาะประเด็นสำคัญๆ โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และผู้รับผิดชอบในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว

3.2.1 ผลการศึกษาที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

การสัมภาษณ์ผู้บริหารกองทุนยุติธรรม กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผลการศึกษาสรุป ดังนี้

1. ด้านบุคลากร

กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพเป็นหน่วยงานในระดับกอง มีภาระหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย มีบริการให้คำปรึกษากฎหมายของคลินิกยุติธรรม มีบริการจัดหาทนายความผ่านกองทุนยุติธรรม โดยมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานกองทุนยุติธรรม จำนวน 12 คน ในจำนวนนี้เป็นข้าราชการตำแหน่งนักวิชาการยุติธรรมระดับชำนาญการ 1 คน ส่วน 11 คน ที่เหลือเป็นพนักงานจ้างเหมาบริการตำแหน่งนิติกร ซึ่งไม่มีสถานะเป็นข้าราชการหรือพนักงานราชการ แต่ทำงานตามสัญญาจ้างต่อสัญญาเป็นรายปี ขาดขวัญและกำลังใจเนื่องจากความมั่นคงในอาชีพต่ำ ไม่มีความก้าวหน้าและแรงจูงใจในการทำงาน แต่มีความรับผิดชอบและความเชี่ยวชาญในงานเช่นเดียวกับข้าราชการตำแหน่งนิติกร มีการสูญเสียบุคลากรในส่วนนี้สูงมากเนื่องจากลาออกไปประกอบอาชีพอื่น ต้องรับคนใหม่ที่ยังไม่มีทักษะมาฝึกงานใหม่อยู่ตลอดเป็นภาระในการสอนงานซ้ำซาก ที่สำคัญขาดความต่อเนื่องของงาน เนื่องจากนิติกรจะต้องรับผิดชอบสำนวน เมื่อพนักงานจ้างเหมาบริการตำแหน่งนิติกรลาออก ในขณะที่สำนวนบางสำนวนยังไม่แล้วเสร็จ ผู้ที่เข้ามา

ใหม่ที่ได้รับผิดชอบแทนจะต้องเริ่มศึกษาสำนวนใหม่ทั้งหมด ทำให้เกิดความยุ่งยาก ลำบาก โดยเฉพาะในการประสานงานกับส่วนที่เกี่ยวข้อง ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ทำให้การช่วยเหลือประชาชนของกองทุนยุติธรรมดำเนินไปอย่างไม่เต็มศักยภาพ

2. ด้านผู้ขอรับบริการ

ปกติจะมีผู้มาขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมทุกวันเฉลี่ยวันละ 3 - 4 ราย ยกเว้นกรณีที่มีความเสียหายเป็นกลุ่มใหญ่ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงาน จะมากันเป็นจำนวนมาก แต่ไม่บ่อยครั้งนัก เรื่องขอรับบริการมากที่สุดคือ ขอสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความ ผู้มาขอรับความช่วยเหลือมักเดินทางมาที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นที่สุดท้าย หลังจากเสียเวลาเดินทางไปขอรับความช่วยเหลือจากที่ต่างๆ มาแล้ว ทำให้คำขอเกิดขึ้นล่าช้าและส่วนใหญ่มักเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ผู้มาขอรับความช่วยเหลือเกือบทั้งหมดไม่ทราบว่ามีกองทุนยุติธรรมคอยให้ความช่วยเหลือประชาชนอยู่

3. ด้านการบริหารจัดการ

เมื่อมีคำขอรับความช่วยเหลือเกิดขึ้น จะมีการพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีนั้นๆว่าอยู่ในขอบเขตการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมหรือไม่ ถ้าไม่อยู่ในขอบเขตการให้ความช่วยเหลือ จะส่งยุติเรื่องโดยไม่ประวิงเวลา เพื่อให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือไปขอรับบริการจากหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่โดยตรงได้อย่างรวดเร็วทันการณ์ ในกรณีที่รับคำขอจะพิจารณาถึงระดับความเดือดร้อนและความเร่งด่วนของปัญหา หากจำเป็นต้องสืบเสาะข้อเท็จจริงเพิ่มเติม โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติการณ์ของผู้ขอรับความช่วยเหลือจะขอทราบข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ขอข้อมูลรายงานการสอบสวนของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ และข้อมูลประวัติอาชญากรรมจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ข้อมูลความประพฤติของผู้ร้องจากผู้ปกครองท้องที่หรือนายอำเภอท้องที่ เป็นต้น การขอทราบข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ เป็นแต่เพียงการขอความร่วมมือ ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่สามารถกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานได้อย่างชัดเจน ทำให้หลายกรณีมีความล่าช้าของสำนวน เมื่อนิติกรรวบรวมข้อเท็จจริงและความเห็นครบถ้วนจะนำเสนอให้คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมพิจารณา ซึ่งโดยปกติจะมีการประชุมเดือนละ 2 ครั้ง

ในกรณีคำขอที่อยู่นอกเหนือขอบเขตการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรม และไม่เป็นที่ชัดเจนว่าอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใด กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพจะพยายามให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างสุดความสามารถ เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าสามารถพึ่งพากระบวนการยุติธรรมหรือกระทรวงยุติธรรมได้ สำหรับคำขอที่เกิดขึ้นในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดต่างๆ ได้มีการมอบอำนาจให้หัวหน้าสำนักงานงานยุติธรรมจังหวัดส่งยุติเรื่อง เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเวลารอคอยความหวังการช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ขณะเดียวกัน ประชาชนผู้เดือดร้อนจะได้ไปขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงได้ทันที เช่น งานในอำนาจหน้าที่ของ

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ของสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นต้น

ในการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม จะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ข้อ 13 ดังนี้

1. พิจารณาผู้ขอรับการสนับสนุน เป็นผู้มิสิทธิขอรับการสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรม ตามความหมายของคำว่า “ผู้ขอรับการสนับสนุน” ที่กำหนดในข้อ 4 ของระเบียบการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้ “ผู้ขอรับการสนับสนุน” หมายความว่า ผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือได้รับความเดือดร้อน ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 หรือไม่

2. พิจารณากรณีของผู้ขอรับการสนับสนุน เป็นการขอรับการสนับสนุนตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม ที่กำหนดไว้ในข้อ 5 ของระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ซึ่งกำหนดว่า เพื่อให้มีการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดีหรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงผู้ที่กระทำการใดๆ เพื่อปกป้อง คุ้มครอง หรือรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือไม่

3. พิจารณาคำขอรับการสนับสนุน เป็นการขอรับความช่วยเหลือที่กองทุนยุติธรรมให้การสนับสนุนตามที่กำหนดไว้ใน ข้อ 6 ของระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 หรือไม่

4. พิจารณาหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการใช้จ่ายเงินกองทุนและการกำหนดคุณสมบัติของผู้มิสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน ให้คณะกรรมการคำนึงถึงหลักเกณฑ์หรือคุณสมบัติของผู้มิสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน ให้คณะกรรมการคำนึงถึงหลักเกณฑ์หรือคุณสมบัติแล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

4.1 ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือของกองทุน

4.2 พฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ขอรับการสนับสนุนต้องเป็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือปกป้อง รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน

4.3 ลักษณะของการกระทำผิดหรือการกระทำละเมิดที่มีผลกระทบต่อประชาชนให้ได้รับความเสียหายหรือเกิดภัยพิบัติต่อส่วนรวมหรือความมั่นคงของประเทศ

4.4 ลักษณะของการกระทำผิดหรือการกระทำละเมิดที่กระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนหรือกระบวนการยุติธรรมของประเทศ

4.5 เรื่องที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

4.6 พฤติกรรม ข้อเท็จจริงและเงื่อนไขอื่นๆ ตามสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่น การช่วยเหลือให้พ้นจากการกระทำผิดของผู้มีอิทธิพลหรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

4.7 ฐานะของผู้ขอรับการสนับสนุน

4.8 การสนับสนุนของกองทุนนี้ให้คำนึงถึงโอกาสที่ผู้ขอรับการสนับสนุนจะได้รับ การช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่นด้วย

ในการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนฯ นอกจากจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ตามที่กำหนด ในระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการสนับสนุน เงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 แล้ว ยังอาจพิจารณาได้ตามแนวทางที่คณะกรรมการบริหารกองทุน ยุติธรรมกำหนดไว้ ดังนี้

1. การคำนึงถึงโอกาสที่ผู้ขอรับการสนับสนุนจะได้รับตามกฎหมายอื่น

ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและ เงื่อนไขในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ข้อ 9 (8) กำหนดว่า ในการสนับสนุนของ กองทุนยุติธรรมจะต้องคำนึงถึงโอกาสที่ผู้ขอรับการสนับสนุนจะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทาความ เสียหายตามกฎหมายอื่นด้วย จึงต้องพิจารณาว่าข้อเท็จจริงของผู้ขอรับการสนับสนุนฯ มีกฎหมายหรือ หน่วยงานอื่นให้ความช่วยเหลืออยู่แล้วหรือไม่ เช่น

1.1 กรณีที่ผู้ขอรับการสนับสนุนเงิน หรือค่าใช้จ่ายเฉพาะความช่วยเหลือด้าน ทุนความ และเป็นกรณีที่ไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมศาลหรือค่าธรรมเนียมศาลไม่สูงนัก โดย ผู้ขอรับ การสนับสนุนฯ ยินดีจะชำระค่าธรรมเนียมศาลด้วยตนเอง อาจประสานส่งต่อไปยังสภาทนายความ หรือสำนักช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายแห่งนิติบัณฑิตยสภา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงใน การให้ความช่วยเหลือด้านทุนความแก่ประชาชน เป็นผู้พิจารณาในความช่วยเหลือจัดหาทุนความ ให้กับผู้ขอรับการสนับสนุนฯ ต่อไป

1.2 การขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายด้านทุนความในคดีอาญา จะต้อง พิจารณาถึงความช่วยเหลือที่มีอยู่แล้วตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็้นทุนความในชั้นสอบสวน ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 และทุนความในชั้นศาลตามมาตรา 173 ซึ่งกำหนดให้รัฐเป็นผู้จัดหาทุนความให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา เว้นแต่กรณีที่ผู้ขอรับการ สนับสนุนอ้างว่ามีเหตุพิเศษอื่นๆ เช่น เกรงว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือไม่เชื่อในตัวขอ ทุนขอ แรง โดยต้องแสดงเหตุผลประกอบ เป็นต้น

1.3 กรณีขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเป็นค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องคดี แพงเรียกค่าเสียหาย หากพิจารณาแล้วพบว่าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ต้องแนะนำให้ผู้ขอรับ การสนับสนุนฯ ใช้สิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งกำหนดให้ผู้เสียหายสามารถขอเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญา ได้ โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งใหม่ หากไม่มีทุนความดำเนินการนำสืบความเสียหายและค่าเสียหาย

ในทางแพ่ง เพื่อประกอบการพิจารณาของศาล ยังสามารถขอความช่วยเหลือด้านทนายความได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/2 ซึ่งกำหนดให้ศาลเป็นผู้จัดหาทนายความให้ เว้นแต่เป็นคู่กรณีที่ดีอาญายังไม่ได้ฟ้องร้องต่อศาล แต่คดีแพ่งจะขาดอายุความเป็นต้น

1.4 กรณีขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในกรณีที่กฎหมายกำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ซึ่งสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุด โดยกำหนดการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนทางกฎหมายในกรณีดังนี้

- 1.4.1 ร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก
- 1.4.2 ร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้รับบุตรบุญธรรม การเลิกรับบุตรบุญธรรม
- 1.4.3 ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ และร้องขอให้ศาลถอนผู้ปกครอง
- 1.4.4 ร้องขอให้ศาลถอนอำนาจปกครอง
- 1.4.5 ร้องขอให้ศาลสั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ และร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- 1.4.6 ร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลซึ่งมีจิตฟั่นเฟือนหรือกายพิการไม่สามารถประกอบการงานของตนเองเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ และการร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 1.4.7 ร้องขอให้ศาลอนุญาตให้ทำพรางตามที่จำเป็น เพื่อจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ไปจากภูมิลำเนา ถิ่นที่อยู่
- 1.4.8 ร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ที่ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นคนسابสุญ
- 1.4.9 ร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะ
- 1.4.10 เป็นโจทก์ฟ้องคดีที่กฎหมายห้ามมิให้ราษฎรฟ้อง เช่นประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562 ห้ามมิให้ฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทร้องขอ อัยการจะยกขึ้นว่ากล่าวก็ได้ เป็นต้น

2. พิจารณาความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลหรือไม่

หากเป็นกรณีที่ยังไม่จำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล หรือยังไม่สามารถใช้สิทธิทางศาลได้ จนกว่าจะได้ดำเนินการตามขั้นตอนในเรื่องนั้นๆ ให้ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ก่อน จะต้องแนะนำให้ผู้ขอรับการสนับสนุนฯ ไปดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว

3. พิจารณาว่าเป็นกรณีที่อยู่ในอำนาจศาลชำนาญพิเศษหรือไม่

เช่น ศาลแรงงาน ศาลปกครอง หรือคดีคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น ซึ่งสามารถฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องใช้ทนายความและบางกรณีที่ไม่ต้องวางเงินค่าธรรมเนียมศาล เจ้าหน้าที่ผู้ทำความเข้าใจจะต้องประสานสอบถามข้อมูล และขั้นตอนในการดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวว่า กรณีตามข้อเท็จจริงของผู้ขอรับการสนับสนุนฯ สามารถที่จะไปดำเนินการยังศาลชำนาญพิเศษต่างๆ นั้น ได้หรือไม่ และมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร เพื่อนำข้อมูลและขั้นตอนในการดำเนินการดังกล่าวมาแนะนำให้ผู้ขอรับการสนับสนุนฯ ไปดำเนินการต่อไป แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้ขอ รับการสนับสนุนฯ ที่จะยื่นยื่นการขอรับการสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรม

4. พิจารณาว่าผู้ขอรับการสนับสนุนฯ มีสิทธิได้รับการเยียวยาจากรัฐหรือจากทางอื่นได้หรือไม่

เพื่อเป็นการรักษาสีทธิของผู้ขอรับการสนับสนุนฯ ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับอำนาจความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม และการใช้อำนาจรัฐโดยไม่ถูกต้อง ดังนี้

4.1 การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) เช่น การได้รับความช่วยเหลือด้านกฎหมาย โดยการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย รับเรื่องราวร้องทุกข์ ประสานเนติบัณฑิตยสภาในการจัดหาทนายความ หรือให้การสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม เป็นต้น

4.2 การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) โดยหากไม่สามารถดำเนินการฟ้องเรียกร้องการชดเชยความเสียหายได้ด้วยตนเอง อาจให้การสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมในการฟ้องร้องคดี ให้คำแนะนำในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 44/1

4.3 การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation) ประสานส่งต่อสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

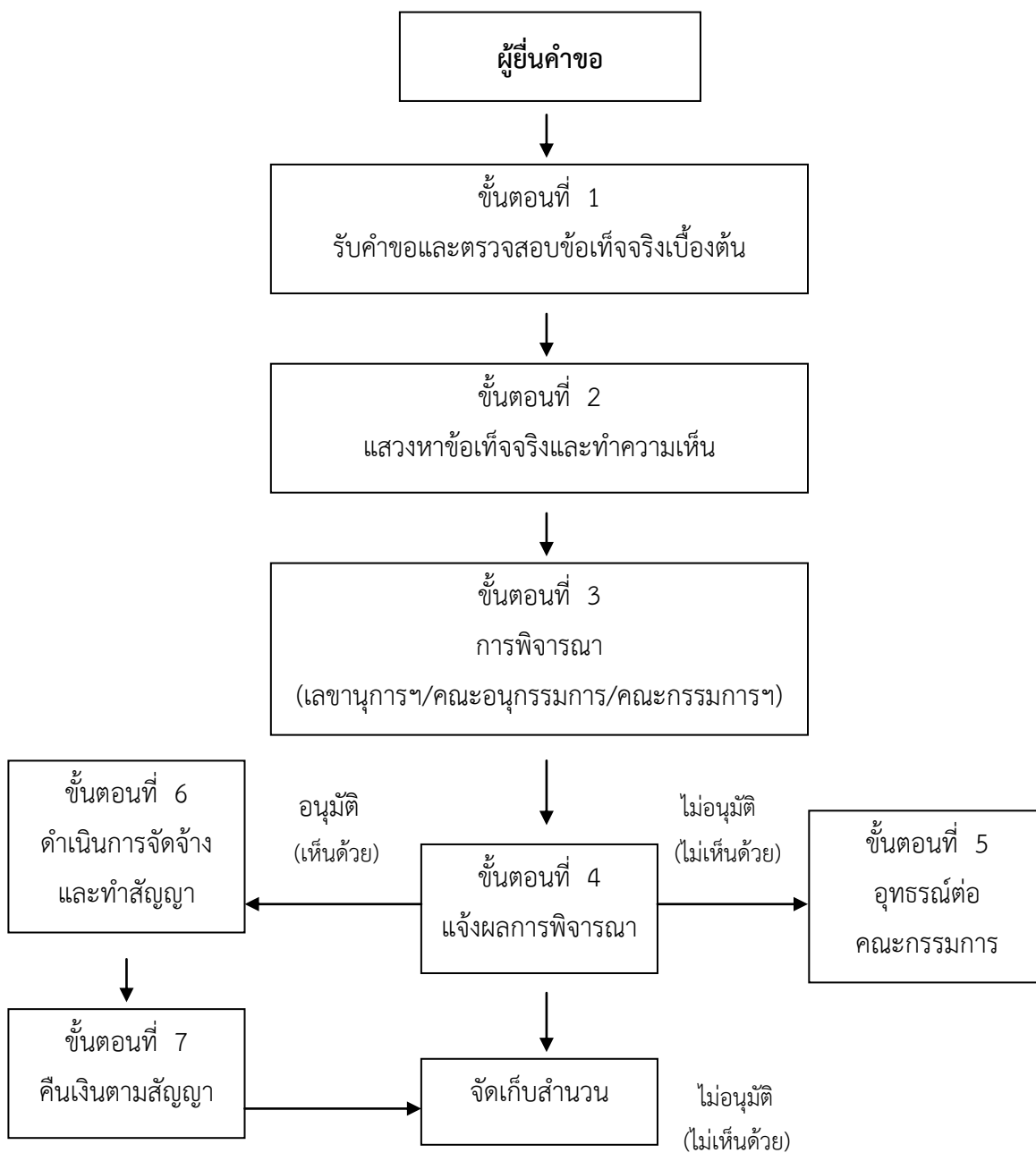
4.4 การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ (Assistance) ประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

ดังนั้น หากผู้ขอรับการสนับสนุนฯ เป็นผู้เสียหาย หรือจำเลยในคดีอาญาที่มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือเยียวยา ตามพระราชบัญญัติตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แต่หากข้อเท็จจริงเข้าหลักเกณฑ์ที่สามารถขอรับการสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรมได้ ก็ไม่ตัดสิทธิที่จะขอการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายจากกองทุนยุติธรรม เป็นต้น

สรุป ขั้นตอนในการดำเนินงานกองทุนยุติธรรม ได้กำหนดกระบวนการรับคำขอการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม มีทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนการรับคำขอและตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น
2. ขั้นตอนแสวงหาข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจ
3. ขั้นตอนการพิจารณา
4. ขั้นตอนการแจ้งผลการพิจารณา
5. ขั้นตอนการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม
6. ขั้นตอนการดำเนินงานตามคำวินิจฉัย
7. ขั้นตอนการคืนเงินตามสัญญา

โดยกระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอน มีความเกี่ยวเนื่องกัน เริ่มตั้งแต่การยื่นคำขอสนับสนุนฯ รวบรวมเอกสาร ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจ การพิจารณาและแจ้งผลการพิจารณา การดำเนินการจัดจ้าง ทำสัญญา การคืนเงินตามสัญญา ซึ่งรวมไปถึงขั้นตอนการดำเนินการในการจัดเก็บสำนวน ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3.2 กระบวนการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม

หมายเหตุ : การยุติคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม สามารถดำเนินการได้ในทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุแห่งการยุตินั้น

4. ด้านงบประมาณ

กองทุนยุติธรรมมีรายได้จากงบประมาณรายจ่ายประจำปี ปีละ 30 ล้านบาท ซึ่งยังเพียงพอในการบริหารงานในปัจจุบัน เนื่องจากมีการสะสมของกองทุนมาจากปีก่อนๆ ในลักษณะกองทุนหมุนเวียน สำหรับกรณีการให้ความช่วยเหลือใหญ่ๆ ที่เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล เช่น ค่าใช้จ่ายในการขอลปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง หรือจำเลยในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลจะสนับสนุนงบประมาณจากรายจ่ายงบกลางให้เพิ่มเติมเป็นกรณีพิเศษ โดยไม่กระทบกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนตามปกติ แต่หากมองไปในอนาคต โดยดูจากสถิติการขอรับความช่วยเหลือที่เพิ่มสูงขึ้นมากทุกๆ ปี และเริ่มมีกลุ่มคำขอที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก เช่น กรณีชานาชาญข้าวเปลือกแล้วถูกโรงสีโกงไม่จ่ายเงินค่าข้าวในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ต้องมีการเงินช่วยเหลือตามวัตถุประสงค์ของกองทุน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นจำนวนมาก จนเป็นที่น่าเป็นห่วงว่าในอนาคตอันใกล้เงินกองทุนยุติธรรมเท่าที่มีอยู่จะไม่สามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่ายินดีที่รัฐบาลปัจจุบันได้เล็งเห็นความสำคัญของกองทุนยุติธรรม จึงได้อนุมัติให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตั้งวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ไว้ถึง 72 ล้านบาท ซึ่งหากเป็นไปตามนี้ ข้อห่วงใยเรื่องงบประมาณจะคลี่คลายลงได้มาก

5. ปัญหาอุปสรรค

ในการบริหารกองทุนยุติธรรม มีปัญหาสรุป ดังนี้

1. ปัญหาในการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นเป็นกรณีการจัดหาทนายความ ซึ่งเป็นประเภทของคำขอที่มีผู้มาขอรับความช่วยเหลือมากที่สุด แต่เนื่องจากมีทนายความที่ขึ้นทะเบียนกับกองทุนยุติธรรมน้อยและไม่ครบทุกจังหวัด ทำให้มีความยุ่งยากในการจัดหาทนายความที่พร้อมรับว่าคดี และบางครั้งต้องจัดหาทนายความจากนอกพื้นที่ไปให้ความช่วยเหลือทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น สาเหตุหลักของปัญหาเกิดจากไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควรจากสภาทนายความ เนื่องจากสภาทนายความมีบริการในลักษณะเดียวกันนี้ให้กับประชาชนอยู่ด้วย หากร่วมมือกันในลักษณะการพึ่งพาทรัพยากรซึ่งกันและกันจะสามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากกองทุนยุติธรรมมีงบประมาณเป็นค่าจ้างทนายความที่มีอัตราค่าตอบแทนสูงตามมาตรฐานพร้อมให้การสนับสนุนอยู่แล้ว

2. เนื่องจากกองทุนยุติธรรมเกิดขึ้นโดยระเบียบกระทรวงยุติธรรม จึงไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการงานของตนเองได้โดยอิสระตามวัตถุประสงค์ ต้องอาศัยสถานะของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และกระทรวงยุติธรรมในการดำเนินการเรื่องต่างๆ เช่น การจัดทำคำของบประมาณ การขอรับการสนับสนุนงบประมาณรายจ่ายงบกลาง เป็นต้น และจากความพยายามในการปรับปรุงงานให้ความช่วยเหลือประชาชนของกองทุนยุติธรรมในบางเรื่อง พบว่า การไม่มีสถานะบุคคลของกองทุนยุติธรรมก็เป็นอุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่ง เช่น การขอทำความตกลงกับสำนักงานศาลยุติธรรมเกี่ยวกับการออกหนังสือค้ำประกันของกองทุนยุติธรรมในการขอลปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยแทนการวางหลักประกัน ซึ่งไม่สามารถทำได้เนื่องจากกองทุนยุติธรรมไม่มีสถานะบุคคล ต้องให้ปลัดกระทรวง

ยุติธรรมในฐานะต้นสังกัดของกองทุนยุติธรรมเป็นผู้ออกหนังสือรับรองดังกล่าวแทน ซึ่งในความเป็นจริงจะทำให้การช่วยเหลือประชาชนมีกระบวนการที่ยาวขึ้น ทำให้ขาดความคล่องตัวและใช้เวลามากขึ้น

3.2.2 ผลการศึกษาผู้รับผิดชอบและผู้ให้บริการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว

การสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบและผู้ให้บริการยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาสรุป ดังนี้

1. ผลจากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบ

ผู้รับผิดชอบในระดับปฏิบัติการ เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมแก่ประชาชนมีระยะเวลาในการพิจารณาล่าช้า เพราะเมื่อผู้ร้องมายื่นขอความช่วยเหลือที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด หัวหน้าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดไม่มีอำนาจในการตัดสินใจอนุมัติหรือไม่อนุมัติคำขอจากผู้ร้อง แต่มีอำนาจในการคัดกรองและส่งต่อหน่วยงาน ควรมีการมอบอำนาจในการตัดสินใจพร้อมกับการจัดสรรงบประมาณลงในพื้นที่ของแต่ละปีงบประมาณ เพื่อให้บริการประชาชนในพื้นที่

ในการอนุมัติคำขอการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม กรณีเงินใช้เป็นหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ขั้นตอนการโอนเงินมีความล่าช้า เห็นควรให้กระทรวงยุติธรรมประสานงานกับหน่วยงานศาลยุติธรรมในการใช้ชื่อหน่วยงานในการขอประกันตัว

2. ความเห็นของผู้ขอรับบริการ

2.1 นางสาวเสงี่ยม ลำภา ราษฎรหมู่ที่ 10 ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ยื่นคำขอต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2552 กรณีขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมเป็นค่าจ้างทนายความ เพื่อว่าความในคดีฟ้องขับไล่และฉ้อโกงแก่คู่กรณีที่เข้าครอบครองที่ดินมรดกของผู้ร้องอันเป็นที่ดินมือเปล่าไม่มีเอกสารสิทธิ์ การให้ความช่วยเหลือของกระทรวงยุติธรรมเป็นไปอย่างล่าช้า โดยได้รับอนุมัติวงเงินค่าจ้างทนายความ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2553 เป็นเงิน 25,700 บาท แต่ทนายความไม่สามารถฟ้องคดีให้ได้ เนื่องจากคดีขาดอายุความและทำให้ผู้ร้องต้องสูญเสียที่ดินที่พ่อแม่เคยทำกิน และเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมในส่วนของตนที่ควรจะได้รับ

2.2 นายสายชล เทพวงศ์ ราษฎรหมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งมหาเจริญ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ยื่นคำขอต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2553 กรณีขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวภรรยาของผู้ร้องจากศาลจังหวัดสระแก้ว หลังจากถูกขังระหว่างการพิจารณาคดีอยู่ในเรือนจำจังหวัดสระแก้ว มาแล้วประมาณ 3 เดือน ในความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติตามหน้าที่ กระทรวงยุติธรรมได้อนุมัติวงเงินประกันในการขอปล่อยตัวชั่วคราว เมื่อเดือนเมษายน 2553 เป็นเงิน 120,000 บาท ซึ่งผู้ร้องมีความพึงพอใจมากที่ภรรยาได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว เพราะครอบครัวของผู้ร้องมีฐานะยากจนไม่มีเงินหรือหลักทรัพย์อื่นที่จะประกันตัว และเห็นว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรู้จัก

ช่องทางการช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมหรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดให้มากกว่านี้ ชาวบ้านที่มีฐานะยากจนจะได้รับความช่วยเหลือเหมือนกับผู้ร้อง

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 : ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในกระบวนการยุติธรรมในระดับสากลและสภาพความเป็นจริงของกระบวนการยุติธรรมไทยในปัจจุบัน ศึกษาขอบเขต เงื่อนไข หลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติ รวมทั้งอุปสรรคข้อขัดข้องในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปรับปรุง ทบทวนหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ วิธีปฏิบัติ ในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ให้เป็นไปได้โดยทั่วถึง เป็นธรรมและเสมอภาค

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ด้านระเบียบ วิธีการ และหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางการเงินของกองทุนยุติธรรม สภาพปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินการของกองทุนยุติธรรมโดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรม โครงสร้างสำนักงานยุติธรรมจังหวัด การดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค การดำเนินการ ความสัมพันธ์กับการดำเนินการกับกองทุนยุติธรรม และการพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน รวมทั้งความพร้อมในการรองรับการกระจายอำนาจการพิจารณาสนับสนุนให้ความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนยุติธรรมสู่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด รูปแบบ วิธีการของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในต่างประเทศ ความพร้อมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในการรองรับและสนับสนุนภารกิจกองทุนยุติธรรม และศึกษาตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553

สำหรับวิธีการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความ วารสาร กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และจากผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและประกอบการศึกษาวิเคราะห์ของการวิจัย และศึกษาภาคสนามประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 จากผู้บริหารของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและผู้รับผิดชอบสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรม

1.1 ขอบเขตการให้ความช่วยเหลือ มีความกว้างขวางแทบทุกประเภทคดีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชน โดยในระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ได้นิยามคำว่า คดี หมายความว่า คดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีแรงงาน คดีคุ้มครองผู้บริโภค คดีเยาวชนและครอบครัวและคดีอื่น รวมทั้งการบังคับคดี

1.2 ประเภทของการให้ความช่วยเหลือครอบคลุม

1.2.1 สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราว

1.2.2 สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความว่าความในคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง หรือการบังคับคดี

1.2.3 สนับสนุนเงิน หรือค่าใช้จ่ายในการชำระค่าธรรมเนียมขึ้นศาล และค่าใช้จ่ายสำหรับค่าธรรมเนียมอื่นๆ ในคดีแพ่ง และคดีปกครอง

1.2.4 สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการพิสูจน์ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมเอกสาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินเผชิญสืบของศาล ค่าใช้จ่ายในการสอบแนวเขตรังวัดที่ดิน หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศหรือทางดาวเทียม และการอ่าน แปล ตีความ และวิเคราะห์ภาพถ่ายดังกล่าว

1.2.5 สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นของผู้ขอรับการสนับสนุน ได้แก่ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์กองทุน

1.2.6 สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่น เพื่อคุ้มครองช่วยเหลือให้ได้รับความปลอดภัยจากการก่ออาชญากรรมหรือการป้องกันการถูกข่มขู่ร้าย เพราะได้เข้าช่วยเหลือภารกิจของเจ้าหน้าที่รัฐหรือประชาชน

1.2.7 สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่าย อันเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา การกระทำโดยมิชอบทางปกครอง หรือการกระทำละเมิดในลักษณะที่มีผลกระทบต่อประชาชนหรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่สิบรายขึ้นไป หรือที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

1.2.8 สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม

1.3 ช่องทางการขอรับการช่วยเหลือ

ช่องทางการขอรับการช่วยเหลือหรือสนับสนุนเปิดกว้างหลายช่องทาง โดยผู้ยื่นคำขอรับการสนับสนุนหรือผู้ที่ยื่นแทนอาจยื่นคำขอด้วยตนเอง หรือยื่นทางไปรษณีย์ที่กรมคุ้มครองสิทธิ

และเสรีภาพ หรือยื่นผ่านสำนักงานยุติธรรมจังหวัดหรือส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดต่างๆ ได้ทุกแห่ง ซึ่งเมื่อหน่วยงานในส่วนภูมิภาคได้รับเรื่อง และดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในเบื้องต้นแล้ว จะส่งคำขอต่อไปยังกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเพื่อดำเนินการต่อไป ซึ่งนับว่าเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ยื่นคำขออย่างยิ่ง

2. ด้านการบริหารงาน

2.1 ประชาชนให้ความสนใจขอรับการสนับสนุนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเห็นได้จากสถิติการรับคำขอรับการสนับสนุนตลอด 6 ปีที่ผ่านมา จะมีเฉพาะในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นปีของการถ่ายโอนภารกิจจากสำนักงานกิจการยุติธรรมมายังกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเท่านั้น ที่มีอัตราการเติบโตของคำขอต่ำกว่า 100 เปอร์เซ็นต์

2.2 การให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนเป็นกลุ่มใหญ่ เริ่มมีมากขึ้นเรื่อยๆ และเป็นภาระกับกองทุนยุติธรรม เช่น การวางเงินหลักประกันการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) จากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง ตามข้อเสนอของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบ และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) จำนวนกว่า 150 คน ในเดือนพฤศจิกายน 2553 ต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน การให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเสียหายแก่กลุ่มผู้ใช้แรงงานจำนวน 757 ราย ที่ได้รับความเสียหายในชั้นบังคับคดี เนื่องจากการปิดงานด้างและไม่จ่ายเงินค่าจ้างของนายจ้าง หรือการประกันตัวราษฎรตำบลกันทรารมย์ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 31 ราย ซึ่งถูก อบต. กันทรารมย์ แจ้งความดำเนินคดีในข้อหาบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ที่ทำเลเลี้ยงสัตว์โคกหนองยาว เป็นต้น ซึ่งจำนวนผู้เสียหายหรือผู้ได้รับความเดือดร้อนเป็นกลุ่มใหญ่ดังกล่าวต้องใช้งบการเงินการช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก และการให้ความช่วยเหลือก็เป็นไปด้วยความยุ่งยาก ซับซ้อนเป็นเงาตามตัว

3. ผลจากการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้บริหารกองทุนยุติธรรมที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผลการศึกษาสรุปดังนี้

1. ด้านบุคลากร

เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานกองทุนยุติธรรม ส่วนใหญ่เป็นพนักงานจ้างเหมาบริการตำแหน่ง นิติกร ซึ่งไม่มีสถานะเป็นข้าราชการหรือพนักงานราชการ แต่ทำงานตามสัญญาจ้างต่อสัญญาเป็นรายปี เมื่อลาออกไปประกอบอาชีพอื่น ต้องรับคนใหม่ที่ยังไม่มีทักษะมาฝึกงานใหม่อยู่ตลอดเวลา ขาดความต่อเนื่องของงาน ทำให้เกิดความยุ่งยาก ลำบาก โดยเฉพาะในการประสานงานกับส่วนที่เกี่ยวข้อง การช่วยเหลือประชาชนของกองทุนยุติธรรมดำเนินไปอย่างไม่เต็มศักยภาพ

2. ด้านการประชาสัมพันธ์

ผู้มาขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมทุกวันเฉลี่ยวันละ 3 - 4 ราย ยกเว้นกรณีที่มีความเสียหายเป็นกลุ่มใหญ่ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงาน จะมากันเป็นจำนวนมาก แต่ไม่บ่อยครั้ง เรื่องขอรับบริการมากที่สุดคือ ขอสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความ ผู้มาขอรับความช่วยเหลือมักเดินทางมาที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นที่สุดท้าย หลังจากเสียเวลาเดินทางไปขอรับความช่วยเหลือจากที่ต่างๆ มาแล้ว ทำให้คำขอเกิดขึ้นล่าช้า และส่วนใหญ่มักเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว เนื่องจากผู้มาขอรับความช่วยเหลือเกือบทั้งหมดไม่ทราบว่ามีการกองทุนยุติธรรมคอยให้ความช่วยเหลือประชาชนอยู่

3. ด้านการบริหารจัดการ

เมื่อมีคำขอรับความช่วยเหลือเกิดขึ้น จะมีการพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีนั้นๆว่า อยู่ในขอบเขตการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมหรือไม่ ถ้าไม่อยู่ในขอบเขตการให้ความช่วยเหลือ จะส่งยุติเรื่อง เพื่อให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือไปขอรับบริการจากหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่โดยตรง ทันทกรณี ที่รับคำขอจะพิจารณาถึงระดับความเดือดร้อนและความเร่งด่วนของปัญหา หากจำเป็นต้องสืบเสาะข้อเท็จจริงเพิ่มเติม โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติการณ์ของผู้ขอรับความช่วยเหลือ จะขอทราบข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ขอข้อมูลรายงานการสอบสวนของพนักงานสอบสวนผู้รับชอบ และข้อมูลประวัติอาชญากรรมจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ข้อมูลความประพฤติของผู้ร้องจากผู้ปกครองท้องที่หรือนายอำเภอท้องที่ เป็นต้น การขอทราบข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ เป็นแต่เพียงการขอความร่วมมือ ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่สามารถกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานได้อย่างชัดเจน ทำให้หลายกรณีมีความล่าช้าของสำนวน เมื่อนิติกรรวบรวมข้อเท็จจริงและความเห็นครบถ้วนจะนำเสนอให้คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมพิจารณา

ในกรณีคำขอที่อยู่นอกเหนือขอบเขตการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรม และไม่เป็นที่ชัดเจนว่าอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใด กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพจะพยายามให้ความช่วยเหลือ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างสุดความสามารถ เพื่อให้ประชาชนเกิดความ รู้สึกว่าสามารถพึ่งพากระบวนการยุติธรรมหรือกระทรวงยุติธรรมได้ สำหรับคำขอที่เกิดขึ้นในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดต่างๆ ได้มีการมอบอำนาจให้หัวหน้าสำนักงานงานยุติธรรมจังหวัดส่งยุติเรื่องเพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเวลารอคอยความหวังการช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ขณะเดียวกัน ประชาชนผู้เดือดร้อนจะได้ไปขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงได้ทันที เช่น งานในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ของสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นต้น และในการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม จะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ข้อ 9 (8) และ ข้อ 13

4. ด้านงบประมาณ

กองทุนยุติธรรมมีรายได้จากงบประมาณรายจ่ายประจำปี ปีละ 30 ล้านบาท ซึ่งเพียงพอในการบริหารงาน เนื่องจากมีการสะสมของกองทุนมาจากปีก่อนๆ ในลักษณะกองทุนหมุนเวียน สำหรับกรณีการให้ความช่วยเหลือใหญ่ๆที่เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลรัฐบาลจะสนับสนุนงบประมาณจากรายจ่ายงบกลางให้เพิ่มเติมเป็นกรณีพิเศษ โดยไม่กระทบกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนตามปกติ แต่สถิติการขอรับความช่วยเหลือที่เพิ่มสูงขึ้นมากทุกๆ ปี และเริ่มมีกลุ่มคำขอที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ต้องมีเงินช่วยเหลือตามวัตถุประสงค์ของกองทุน จึงเป็นห่วงว่าในอนาคตเงินกองทุนยุติธรรมเท่าที่มีอยู่จะไม่สามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนได้อย่างทั่วถึง แต่รัฐบาลปัจจุบันได้เล็งเห็นความสำคัญของกองทุนยุติธรรม จึงได้อนุมัติให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตั้งวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ไว้ถึง 72 ล้านบาท ซึ่งไม่มีปัญหาด้านงบประมาณ

5. ปัญหาอุปสรรค

ปัญหาในการบริหารจัดการที่เกิดจากการจัดหาทนายความ ซึ่งเป็นประเภทของคำขอที่มีผู้มาขอรับความช่วยเหลือมากที่สุด แต่เนื่องจากมีทนายความที่ขึ้นทะเบียนกับกองทุนยุติธรรมน้อยและไม่ครบทุกจังหวัด ทำให้มีความยุ่งยากในการจัดหาทนายความที่พร้อมรับว่าคดี และบางครั้งต้องจัดหาทนายความจากนอกพื้นที่ไปให้ความช่วยเหลือทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ ปัญหาอันเนื่องมาจากกองทุนยุติธรรมไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการได้โดยอิสระตามวัตถุประสงค์ต้องอาศัยสถานะของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและกระทรวงยุติธรรมในการดำเนินการเรื่องต่างๆ เช่น การจัดทำ ค่าของงบประมาณ การขอรับการสนับสนุนงบประมาณรายจ่าย งบกลาง การออกหนังสือคำประกันของกองทุนยุติธรรมในการขอลปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยแทนการวางหลักประกัน ทำให้ขาดความคล่องตัวและใช้เวลามากขึ้น

3.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว พบว่า

1) การให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมแก่ประชาชน มีระยะเวลาในการพิจารณาล่าช้า เพราะเมื่อผู้ร้องมายื่นขอความช่วยเหลือ ณ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด หัวหน้าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดไม่มีอำนาจในการตัดสินใจอนุมัติหรือไม่อนุมัติคำขอจากผู้ร้อง แต่มีอำนาจในการคัดกรองและส่งต่อหน่วยงาน ควรมีการมอบอำนาจในการตัดสินใจพร้อมกับการจัดสรรงบประมาณลงในพื้นที่ของแต่ละปีงบประมาณ เพื่อให้บริการประชาชนในพื้นที่

2) ในการอนุมัติคำขอการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม กรณีเงินใช้เป็นหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ขั้นตอนการโอนเงินมีความล่าช้า เห็นควรให้กระทรวงยุติธรรมประสานงานกับหน่วยงานศาลยุติธรรมในการใช้ชื่อหน่วยงานในการขอประกันตัว

3.3 ผลการสัมภาษณ์ผู้ขอรับบริการ ณ ยุติธรรมจังหวัดสระแก้ว พบว่า

1) การขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมเป็นค่าบริการต่างๆ เช่น จ้างทนายความ เพื่อว่าความในคดีฟ้องขับไล่และฉ้อโกงแก่คู่กรณีที่เข้าครอบครองที่ดินมรดกของผู้ร้องอันเป็นที่ดินมือเปล่าไม่มีเอกสารสิทธิ์ การให้ความช่วยเหลือของกระทรวงยุติธรรมเป็นไปอย่างล่าช้า จนไม่สามารถฟ้องคดีให้ได้ เนื่องจากคดีขาดอายุความ ทำให้ผู้ร้องต้องสูญเสียที่ดินทำกิน และเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมในส่วนของตนที่ควรจะได้รับ

2) การขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว หลังจากถูกขังระหว่างการพิจารณาคดีอยู่ในเรือนจำ ในความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติตามหน้าที่ กระทรวงยุติธรรมได้อนุมัติวงเงินประกันในการขอปล่อยตัวชั่วคราว เป็นเงิน 120,000 บาท ซึ่งผู้ร้องมีความพึงพอใจมากที่ได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว เพราะครอบครัวของผู้ร้องมีฐานะยากจนไม่มีเงินหรือหลักทรัพย์อื่นที่จะประกันตัว

โดยสรุป การให้การสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมเป็นค่าบริการต่างๆ เช่น จ้างทนายความ ค่าประกันตัว มีทั้งการให้ความช่วยเหลือที่รวดเร็วและล่าช้าเกินกำหนด

4.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษา การให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 พบว่า ปัจจุบันกองทุนยุติธรรมไม่ได้เป็นนิติบุคคล ทำให้ไม่มีอำนาจในการอนุมัติเงินกองทุนด้วยตนเอง และการให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน คนยากจน คนด้อยโอกาสในสังคมอยู่ในวงจำกัด เช่น การให้ความช่วยเหลือค่าทนายความ ค่าขึ้นศาล หรือการประกันตัวผู้ยากไร้ แต่ไม่ได้รวมถึงการเยียวยาผู้เสียหายที่ไม่มีความสามารถ ที่จะไปใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำผิด ตลอดจนกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกศาลพิพากษาปล่อยตัวเพราะไม่ได้กระทำความผิด แต่ต้องถูกขังในเรือนจำระหว่างพิจารณาคดีด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ นี้ อาจมีเนื้อหาของกฎหมายบางส่วนไปทับซ้อนกับ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งควรรวมกันเป็นฉบับเดียว เพื่อจะได้รวบรวมการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในกระบวนการยุติธรรมไทยไว้ในกฎหมายเดียวกัน อันจะทำให้ลดความสับสนของประชาชนและความสับสนในหลักเกณฑ์และมาตรการการให้ความช่วยเหลือของกฎหมายแต่ละฉบับได้อีกด้วย สอดคล้องกับความเห็นของ นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์ กรรมการสมัชชาปฏิรูป ในคราวการประชุมระดมความคิดเห็น “การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารงานกองทุนยุติธรรม” ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2555 ณ โรงแรมทีเค พาเลส โดยนายแพทย์ชูชัยฯ ได้เสนอแหล่งที่มาของเงินกองทุนว่า อาจเสนอให้หักจากเบี้ยประกันภัยทุกประเภทจากบริษัทประกันภัย เพราะ

ผู้เอาประกันภัยมักมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีพอที่จะมีหลักประกันด้านต่างๆ เช่นเดียวกับในประเทศฝรั่งเศสที่ได้จัดให้มีกองทุนยุติธรรมเพื่อช่วยเหลืออำนวยความสะดวกความยุติธรรมมา 35 ปีแล้ว โดยหักเงินจากสัญญาประกันภัย สัญญาละ 3.3 ยูโร (ประมาณ 132 บาท) นอกจากนี้ ควรลดภาระค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรมโดยในการปล่อยตัวชั่วคราวทุกชั้น ไม่ควรดูที่หลักทรัพย์เป็นหลัก เพราะจะส่งผลให้คนรวยที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมได้รับการประกันตัวเสมอ แต่คนจนที่ไม่มีพฤติกรรมหลบหนีหรือเข้าไปยุ่งกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุร้ายไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัว แม้ไม่มีหลักทรัพย์หรือหากต้องใช้หลักทรัพย์บ้างบางส่วน ก็สามารถขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมที่มีทุนมากพอดังกล่าวข้างต้น หากทำได้เช่นนี้ จะทำให้คนยากคนจน คนด้อยโอกาส ได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น สังคมจะน่าอยู่น่าอาศัยมากขึ้น

ในด้านของแหล่งที่มาของเงินกองทุน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล บางครั้งเมื่อมีกรณีพิพาทกลุ่มใหญ่ๆ ที่มีผู้เสียหายหรือจำเลยจำนวนมาก อาจทำให้เงินสนับสนุนจากรัฐบาลอาจไม่เพียงพอ ดังนั้น แหล่งที่มาของเงินทุนจึงควรมาจากแหล่งต่างๆ เช่น แบ่งรายได้จากเงินค่าปรับ ค่าปรับเป็นโทษตามกฎหมายอาญา โดยทั่วไปเป็นผลจากการกระทำที่ละเมิดต่อบทบัญญัติของกฎหมายหรือไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ผู้มีอำนาจปรับอาจเป็นศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ เพื่อให้คดีอาญาเป็นอันระงับไป หรือเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว เพื่อให้คดีอาญาเป็นอันระงับ โดยปกติเงินค่าปรับตามกฎหมายใดๆจะถูกนำส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน แต่หากมีกฎหมายกำหนดให้หักบางส่วนจ่ายเป็นเงินสินบนรางวัลแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ ก็จะมีการหักส่วนที่เป็นเงินสินบนรางวัลดังกล่าวก่อน ส่วนที่เหลือจึงจะถูกนำส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดินหรือรายได้ของท้องถิ่นแล้วแต่กรณีต่อไป และเนื่องจากค่าปรับเป็นผลที่เกิดจากการละเมิด หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมายในทางอาญาดังนั้น การแบ่งหักบางส่วนของเงินรายได้แผ่นดินที่มาจากค่าปรับ เพื่อนำมาสนับสนุนกองทุนยุติธรรม โดยให้นำมาสมทบเพื่อใช้บริหารจัดการในลักษณะกองทุนหมุนเวียน เพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ยากไร้ รวมทั้งกรณีที่น่าจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความเชื่อมั่นต่อระบบงานยุติธรรมของประเทศ จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง โดยอาจเทียบเคียงกับกองทุนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเป็นเรื่องของความมั่นคงทางสุขภาพพลานามัย หรือกองทุนประกันสังคม ซึ่งเป็นกองทุนเพื่อความมั่นคงทางสวัสดิการสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ ควรพิจารณาแหล่งเงินทุนจากภาษีบาป (Sin Tax) เป็นชื่อเรียกอย่างไม่เป็นทางการของภาษีสุราและยาสูบ ซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่มีคุณค่า (Demerit Goods) และก่อให้เกิดผลกระทบภายนอกที่ไม่พึงปรารถนาต่อสังคม (Negative Externality) และเป็นกิจการที่รัฐไม่สนับสนุนและได้กำหนดมาตรการในการห้ามปรามอย่างอ่อน โดยกำหนดอัตราภาษีไว้สูงตามหลักการความแตกต่างของอัตราภาษี (Tax differentiation) เพื่อหวังปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคสุราและบุหรี่ของประชาชน ภาษีบาปอาจรวมความไปถึงภาษีสรรพสามิต หรือภาษีศุลกากรที่เก็บจากสินค้าหรือบริการที่มีผลกระทบต่อสุขภาพหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอื่นๆ เช่น ภาษีที่เก็บจากสถาน

บริการตาม พ.ร.บ. สถานบริการ อากรการพนันหรือแม้แต่ส่วนแบ่งรายได้จากสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นต้น แม้ว่าภาษีเหล่านี้จะเป็นแหล่งรายได้สำคัญของรัฐบาล แต่ต้องยอมรับว่ากิจการข้างต้นมีส่วนทำร้ายสังคมโดยรวม และบั่นทอนความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยเฉพาะผู้ยากจนที่ต้องการความช่วยเหลือทางกฎหมายอาจเคยถูกทำร้ายจากกิจการบางประเภทข้างต้นมาก่อน ดังนั้น การหักแบ่งบางส่วนของภาษีสรรพสามิต หรือภาษีศุลกากรบางประเภทที่เข้าข่ายภาษีบาปมาเป็นเงินบำรุงกองทุนยุติธรรมในลักษณะเดียวกับที่จัดเก็บให้กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 ซึ่งจัดเก็บเพิ่มในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีที่จัดเก็บจากสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ จึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมและจำเป็นเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ การจัดสรรเงินจากดอกเบี้ยอันเกิดจากเงินกลางของกระทรวงยุติธรรม เงินกลาง คือ ค่าธรรมเนียมความและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของหน่วยงานศาลยุติธรรมต่างๆ ซึ่งมีเฉพาะในกระทรวงยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม เป็นเงินที่บุคคลภายนอกนำมาวางตามคำสั่งศาล ซึ่งอาศัยอำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ เงินที่อยู่ภายใต้การดูแลและเก็บรักษา เมื่อนำไปฝากธนาคารไว้จะได้รับดอกเบี้ย ดอกเบี้ยจึงเป็นดอกผลในลักษณะผลพลอยได้จากการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของศาล ดังนั้น กระทรวง การคลังจึงได้อนุมัติให้สำนักงานศาลยุติธรรมและกระทรวงยุติธรรมนำเงินกลางที่คู่ความนำมาวางศาล ไปฝากกับธนาคารพาณิชย์ เพื่อหาผลประโยชน์ตอบแทนได้ ส่วนดอกผลที่เกิดขึ้นให้ถือว่าเป็นเงินที่ได้รับในลักษณะ ผลพลอยได้จากการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามนัยพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ.2502 มาตรา 24 วรรคสี่ หากจะนำไปใช้เพื่อกิจการใดขอให้วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินและขออนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ตามนัยกฎหมายวิธีการงบประมาณ ซึ่งปัจจุบันกระทรวงยุติธรรม ได้ออกระเบียบว่าด้วยการใช้จ่ายเงินดอกเบี้ยอันเกิดจากเงินกลางของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2526 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548 เพื่อวางหลักเกณฑ์และแนวทางการใช้จ่ายเงินดอกเบี้ยอันเกิดจากเงินกลาง เพื่อเสริมประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินงบประมาณปกติเพื่อประโยชน์ต่อราชการและประชาชน ภายใต้กรอบประมาณการกระแสเงินสดรับ-จ่าย เงินนอกงบประมาณ ประเภทเงินฝาก นำมาใช้จ่ายสนับสนุนการดำเนินการของส่วนราชการต่างๆในสังกัดประมาณปีละ 600 ล้านบาท โดยในการดำเนินการจะมีคณะกรรมการพิจารณาการใช้จ่ายเงินดอกเบี้ยอันเกิดจากเงินกลางของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งปลัดกระทรวงยุติธรรมแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาจัดทำแผนการใช้จ่ายเงินและตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ปัจจุบันคณะกรรมการดังกล่าวมีรองปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน ซึ่งหากกระทรวงยุติธรรมจะกำหนดนโยบายหรือออกระเบียบกระทรวงยุติธรรม ให้นำบางส่วนของเงินดอกเบี้ยดังกล่าวในอัตราที่แน่นอนสมทบเข้าเป็นรายได้ของกองทุนยุติธรรมเป็นประจำทุกปี ก็จะเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนที่ไม่เป็นภาระทางงบประมาณของรัฐบาลและยังแสดงให้เห็นถึงความจริงใจที่จะช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนได้อย่างชัดเจน

แหล่งเงินทุนอีกแหล่งหนึ่ง คือ รายได้จากการบริจาคของภาคธุรกิจในลักษณะ CSR (Corporate Social Responsibility) เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร โดยดำเนินธุรกิจภายใต้หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี อันจะนำไปสู่การพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืน ธุรกิจขนาดใหญ่มักจัดสรรงบประมาณจำนวนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะกิจกรรม CSR ในลักษณะ After Process คือ กิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขององค์กรโดยตรง เช่น การปลูกป่า การบริจาคทุนการศึกษา การรณรงค์สร้างจิตสำนึกและการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การศาสนาและการสาธารณประโยชน์ เป็นต้น โดยการใช้จ่ายดังกล่าวมีผลประโยชน์ด้านภาษีเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งนอกเหนือจากการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท และเป็นที่แน่นอนว่าธุรกิจมักเลือกทำกิจกรรมที่อยู่ในความสนใจของประชาชนและมีผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ หรือประชาสัมพันธ์ธุรกิจได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น หากกระทรวงยุติธรรมได้เผยแพร่ผลการดำเนินการกองทุนยุติธรรมที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้โอกาสให้อิสราภาพแก่ครอบครัวผู้เดือดร้อนอย่างหลากหลาย และแสดงสถานะของกองทุนที่มีอยู่อย่างจำกัดและไม่เพียงพอที่จะหยิบยื่นไปให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนอีกเป็นจำนวนมากในสังคมไทย และทำความเข้าใจกับกระทรวง การคลัง เพื่อสร้างแรงจูงใจด้านภาษีสำหรับผู้บริจาคเงินเพื่อสนับสนุนกองทุนยุติธรรม ก็เป็นที่เชื่อแน่ว่ารายได้จากการบริจาคจะเป็นอีกทางหนึ่งที่จะทำให้กองทุนยุติธรรมมีความมั่นคงและเข้มแข็งเพียงพอที่จะให้ความช่วยเหลือประชาชนได้อย่างถ้วนหน้าในลักษณะยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม (Justice for All , All for Justice)

4.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา การให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 คณะผู้ศึกษาขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ควรปรับสถานะกองทุนยุติธรรมเป็นพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ..... เพื่อให้มีสถานะเป็นนิติบุคคลและขยายภารกิจของทุนยุติธรรมให้กว้างขึ้น
- 1.2 ควรแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งจากเงินค่าปรับตามกฎหมายอาญา เพื่อนำมาสมทบหรือสนับสนุนกองทุนยุติธรรมในลักษณะกองทุนหมุนเวียน
- 1.3 ควรแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งจากภาษีสุราและยาสูบ ภาษีสรรพสามิต ภาษีศุลกากร ภาษีจากสถานบริการต่างๆ ตามพระราชบัญญัติสถานบริการ อាកการพนัน และจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อนำมาสมทบหรือสนับสนุนกองทุนยุติธรรมในลักษณะกองทุนหมุนเวียน

1.4 ควรจัดสรรเงินจากดอกเบี้ยอันเกิดจากเงินกลางของกระทรวงยุติธรรม เช่น ค่าธรรมเนียมความ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของหน่วยงานศาลยุติธรรมต่างๆ มาสนับสนุนกองทุนยุติธรรมในลักษณะกองทุนหมุนเวียน

1.5 ควรนำรายได้จากการบริจาคของภาคธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรม CSR ในลักษณะ After Process มาสนับสนุนกองทุนยุติธรรมในลักษณะกองทุนหมุนเวียน และกระทรวงยุติธรรมควรทำความเข้าใจกับกระทรวงการคลัง เพื่อสร้างแรงจูงใจด้านภาษีสำหรับผู้บริจาคเงินเพื่อสนับสนุนกองทุนยุติธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

2.1 การบริหารกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมควรให้ความช่วยเหลือประชาชนในรายจ่ายที่มีสิทธิได้รับคืนมากกว่าการจ่ายขาด เพราะสามารถนำเงินที่มีอยู่จำกัดกลับมาให้หมุนเวียนให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นได้อีก

2.2 ควรบริหารวงเงินด้วยวิธีการค้ำประกันเป็นหนังสือแทนการชำระเงินสด เช่น การวางเงินสดเป็นหลักประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพิจารณาคดีของศาล เป็นการสร้างระบบความร่วมมือและข้อตกลงทางเครดิตระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรม หรือสำนักงานศาลปกครองกับกระทรวงยุติธรรม ซึ่งต่างก็เป็นหน่วยงานของรัฐ

2.3 ควรมีการบริหารความเสี่ยงผ่านระบบการประกันภัย เฉพาะวงเงินช่วยเหลือที่มีความเสี่ยงและมีโอกาสได้คืน เช่น เงินหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว การลดความเสี่ยงของกองทุนยุติธรรม ด้วยการจัดให้มีการประกันความเสี่ยงผ่านระบบการประกันภัยในลักษณะการซื้อกรมธรรม์ประกันภัยอิสราภาพ

บรรณานุกรม

- จำเนียร จวงตระกูล และฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. (2553). รูปแบบและแนวทางการกระจาย
อำนาจการพิจารณาสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรมสู่สำนักงาน
ยุติธรรมจังหวัด. สถาบันเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ, สำนักกิจการยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม.
- ชาติชาย กริชชาญชัย. (2529) ระบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ยากจนในประเทศ
สหรัฐอเมริกา. ดุลพาห, (พฤศจิกายน-ธันวาคม).
- ณรงค์ ใจหาญ. (2540). สิทธิการมีทนายความของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาและการได้รับความ
ช่วยเหลือจากรัฐด้านทนายความของไทย. รพี 40 (2540) 44-55.
- เตือนใจ เจริญพงษ์. กองทุนยุติธรรม. <http://www.bloggang.com/> 22 กุมภาพันธ์ 2555.
- ทัศนีย์ แก้วพิลา. (2527). สิทธิการมีทนายในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2502). การช่วยเหลือทางกฎหมายในต่างประเทศ. ดุลพาห
(ธันวาคม 2502).
- ปกป้อง ศรีสนธิ. ปฏิรูปกองทุนยุติธรรม ลดเหลื่อมล้ำ ช่วยคนจนพันคูก. คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ <http://www.manager.co.th/Crime/> 22 กุมภาพันธ์
2555.
- ศิริศักดิ์ ตียะพรรณ. (2534). (แปล). Ministry of Justice , Civil liberties bureau of The
Ministry of Justice System of Civil Liberties Commissioners and Legal
Aid in Japan.
- สุนันทา เอมะอมร. (2533). ความพึงพอใจของผู้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักกิจการยุติธรรม. รายงานการประชุมคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ครั้งที่ 1/2549

วันอังคารที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2549

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2549). ความพึงพอใจของผู้ขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายจาก กองทุนยุติธรรม ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2549. สถาบันวิจัยและพัฒนา กระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม.

อนัญญา งามสิริพร. (2530). การจัดหาทนายโดยรัฐในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Britain : In Official Handbook,London. (1958). The Central Office of Information.

Trubek, Louise G. (2540). เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษระบบการให้ความช่วยเหลือทาง กฎหมายในสหรัฐอเมริกาและบทบาทของ Public Defendant.

Sweet and Maxell. (1995). Legal Aid Hardbook 1995. Prepared by The Legal Aid Board London.

_____ . [http :// www.legal services.gov.uk](http://www.legal_services.gov.uk), 21 มกราคม 2555.

ระเบียบกระทรวงยุติธรรม

ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม

พ.ศ. ๒๕๕๓

ตามที่ได้มีการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้นในกระทรวงยุติธรรม โดยได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณครั้งแรกตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เป็นไปด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งกองทุนดังกล่าวได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตามลำดับ โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกระทรวงยุติธรรมดังกล่าว เพื่อดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่ารัฐจะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ประชาชน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙

(๒) ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐

(๓) ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑

บรรดาระเบียบ หรือหนังสือสั่งการ หรือคำสั่งที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนยุติธรรม

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ข้อ ๕ ให้มีกองทุนยุติธรรมขึ้นในกระทรวงยุติธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงผู้ที่กระทำการใดๆ เพื่อปกป้อง คุ้มครอง หรือรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม

ข้อ ๖ การสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายจากกองทุนยุติธรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในข้อ ๕
 ดังให้หมายความถึง

- (๑) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการวางแผนประกันการปล่อยตัวชั่วคราว
- (๒) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความว่าความในคดีอาญา คดีแพ่ง
 คดีปกครอง หรือการบังคับคดี
- (๓) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการชำระค่าธรรมเนียมขึ้นศาลและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ
 ในคดีแพ่ง และคดีปกครอง
- (๔) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการพิสูจน์ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ
 ค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียม
 เอกสาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินเผชิญสืบของศาล ค่าใช้จ่ายในการสอบแนวเขตรังวัดที่ดิน หรือค่าใช้จ่าย
 เกี่ยวกับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศหรือทางดาวเทียม และการอ่าน แปล ตีความ และวิเคราะห์ภาพถ่าย
 ดังกล่าว
- (๕) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นของผู้ขอรับการสนับสนุน ได้แก่ ค่าพาหนะเดินทาง
 ค่าที่พัก ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์กองทุน
- (๖) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นเพื่อคุ้มครองช่วยเหลือให้ได้รับความปลอดภัยจาก
 การก่ออาชญากรรมหรือการป้องกันการถูกฟ้องร้ายเพราะได้เข้าช่วยเหลือภารกิจของเจ้าหน้าที่รัฐหรือ
 ประชาชน
- (๗) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิด
 ทางอาญา การกระทำโดยมิชอบทางปกครอง หรือการกระทำละเมิดในลักษณะที่มีผลกระทบต่อประชาชน
 หรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่สิบรายขึ้นไปหรือที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม
- (๘) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของข้อ ๕
 ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ ๗ รายรับของกองทุน ประกอบด้วย

- (๑) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณแผ่นดิน
- (๒) เงินอุดหนุน และเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ โดยไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์
 หรือเงื่อนไขของกองทุน
- (๓) เงินอื่นที่กองทุนได้รับโดยชอบไม่ว่ากรณีใด
- (๔) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุนนี้

ข้อ ๘ ในกรณีผู้บริจาคหรือผู้มอบตามข้อ ๗ (๒) ได้กำหนดวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขในการ
 บริจาคหรือมอบเงินหรือทรัพย์สิน ให้คณะกรรมการพิจารณาว่าวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขดังกล่าว
 อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่สามารถดำเนินการได้ตามระเบียบนี้หรือไม่

หากคณะกรรมการเห็นว่าสามารถดำเนินการได้ ให้รับเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวไว้ และต้อง
 ใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินนั้นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขดังกล่าว ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่า
 ไม่สามารถดำเนินการได้ ให้งดรับเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว

ข้อ ๙ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม”
ประกอบด้วย

(๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	ประธานกรรมการ
(๒) ปลัดกระทรวงยุติธรรม	รองประธานกรรมการ
(๓) รองปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านบริหารความยุติธรรม	
(๔) ผู้แทนกระทรวงการคลัง	กรรมการ
(๕) ผู้แทนสำนักงบประมาณ	กรรมการ
(๖) เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตในภาครัฐ	กรรมการ
(๗) ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม	กรรมการ
(๘) อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ	กรรมการ
(๙) อธิบดีกรมบังคับคดี	กรรมการ
(๑๐) ผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
แต่งตั้งจำนวนสามคน	กรรมการ
(๑๑) อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	กรรมการและเลขานุการ
(๑๒) ผู้อำนวยการกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ
กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(๑๓) ผู้อำนวยการกองคลัง
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๑๐) ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ
เพื่อบริหารกองทุนยุติธรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในข้อ ๔

ข้อ ๑๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปีบริบูรณ์
- (๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๔) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภา
ท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษา
พรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
- (๕) ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างถูกสั่งให้พักราชการ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- (๖) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ
รัฐวิสาหกิจ เพราะกระทำผิดวินัย
- (๗) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ
ความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
- (๘) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะ
ร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๙) ไม่เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและยังไม่พ้นกำหนด ๕ ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันแต่งตั้ง

ข้อ ๑๑ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งได้ไม่เกินสองวาระทั้งกรณีติดต่อกันหรือกรณีเว้นระยะเวลา นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๑๐
- (๔) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

ข้อ ๑๒ ให้คณะกรรมการ มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบาย แนวทาง มาตรการ ในด้านการบริหาร และการจัดการของกองทุน
- (๒) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้การสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายของกองทุน
- (๓) กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน
- (๔) พิจารณาเกี่ยวกับการจ่ายเงิน สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่าย ในกรณีที่เห็นสมควรให้คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาด
- (๕) พิจารณาวินิจฉัยคำขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม รวมถึงคำร้องขอความเป็นธรรม หรือคำร้องอุทธรณ์
- (๖) อนุมัติค่าใช้จ่ายในการดำเนินการหรือบริหารกองทุนยุติธรรม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
- (๗) ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการของกองทุนยุติธรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
- (๘) กำหนดระเบียบปฏิบัติ หรือดำเนินการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้
- (๙) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลเพื่อพิจารณาวินิจฉัยคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม หรือการดำเนินการใด ๆ ตามความจำเป็น โดยกำหนดให้มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๑๐

ข้อ ๑๓ การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการใช้จ่ายเงินกองทุนและการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน ให้คณะกรรมการคำนึงถึงหลักเกณฑ์หรือคุณสมบัติแล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (๑) ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือของกองทุน
- (๒) พฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ขอรับการสนับสนุนต้องเป็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือปกป้อง รักษาประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน
- (๓) ลักษณะของการกระทำผิดหรือการกระทำละเมิดที่มีผลกระทบต่อประชาชน ให้ได้รับความเสียหายหรือเกิดภัยพิบัติต่อส่วนรวมหรือความมั่นคงของประเทศ
- (๔) ลักษณะของการกระทำผิดหรือการกระทำละเมิดที่กระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนหรือกระบวนการยุติธรรมของประเทศ

(๕) เรื่องที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

(๖) พฤติกรรม ข้อเท็จจริงและเงื่อนไขอื่น ๆ ตามสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่น การช่วยเหลือให้พ้นจากการกระทำของผู้มีอิทธิพลหรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

(๗) ฐานะของผู้ขอรับการสนับสนุน

(๘) การสนับสนุนของกองทุนนี้ให้คำนึงถึงโอกาสที่ผู้ขอรับการสนับสนุนจะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่นด้วย

ข้อ ๑๔ ในการประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ให้ถือเอาเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๑๕ ให้สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ งานการเงินการบัญชี และดำเนินการอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมายเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๖ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๙ ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะกรรมการตามระเบียบนี้จะเข้ารับหน้าที่

ข้อ ๑๗ ในระหว่างที่ยังไม่มีระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือมติอื่นใดที่ต้องออกตามระเบียบนี้ ให้มีระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือมติที่ออกตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๙ มาใช้บังคับไปพลางก่อน เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ จนกว่าจะมีระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือมติตามระเบียบนี้

คำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ยื่นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๙ ให้ถือว่าเป็นคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ยื่นตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๘ ให้โอนกองทุนยุติธรรมตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๙ ทรัพย์สิน สิทธิเรียกร้อง หนี้สิน งาน และภาระติดพันที่เกิดจากกองทุนยุติธรรมตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๙ มาเป็นกองทุนยุติธรรมตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม
ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม

พ.ศ.๒๕๕๓

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒ ของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุน
ยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมว่าด้วย
หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

บรรดาระเบียบ หรือหนังสือสั่งการ หรือคำสั่งที่ขัด หรือแย้งกับระเบียบฉบับนี้
ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๓ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ และ
มีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ตลอดจนออกคำสั่ง
กำหนดวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนยุติธรรมตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย
กองทุนยุติธรรม

“เงิน” หมายความว่า เงินกองทุนยุติธรรมตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย
กองทุนยุติธรรม

“คดี” หมายความว่า คดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีแรงงาน คดีคุ้มครอง
ผู้บริโภค คดีเยาวชนและครอบครัว และคดีอื่น รวมถึงการบังคับคดี เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ข้อ ๕
ของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ตามระเบียบ
กระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้ง
เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

“ผู้ขอรับการสนับสนุน” หมายความว่า ผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือได้รับความเดือดร้อนตามที่กำหนดใน ข้อ ๕ ของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๑

หมวด ๒

การยื่นคำขอรับการสนับสนุน

ข้อ ๕ ผู้ขอรับการสนับสนุน อาจขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับความเดือดร้อน หรือ ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงอาจขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกระทำการใดๆ เพื่อปกป้อง คุ้มครอง หรือรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมจากกองทุน ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) การวางเงินค่าธรรมเนียมศาล
- (๒) การจ้างทนายความเพื่อว่าความในคดี
- (๓) การวางเงินเป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว
- (๔) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมเอกสาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินเผชิญสืบของศาล ค่าใช้จ่ายในการสอบแนวเขตรังวัดที่ดิน หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศหรือทางดาวเทียม และการอ่าน แปล ตีความ และวิเคราะห์ภาพถ่ายดังกล่าว

(๕) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นของผู้ขอรับการสนับสนุน ได้แก่ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์กองทุน

(๖) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นเพื่อคุ้มครองช่วยเหลือให้ได้รับความปลอดภัยจากการก่ออาชญากรรมหรือการป้องกันการถูกฟ้องร้ายเพราะได้เข้าช่วยเหลือภารกิจของเจ้าหน้าที่รัฐหรือประชาชน

(๗) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดจากการกระทำ ความผิดทางอาญา การกระทำโดยมิชอบทางปกครองหรือการกระทำละเมิดในลักษณะที่มีผลกระทบต่อประชาชนหรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่สิบรายขึ้นไปหรือที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

(๘) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการจ้างผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือ ทนายความเพื่อช่วยเหลือทางคดี หรือสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่าย เพื่อดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ ข้อ ๕ ของระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๑

ข้อ ๖ ผู้ขอรับการสนับสนุนหรือผู้ที่ยื่นแทนอาจยื่นคำขอด้วยตนเองหรือส่งคำขอทางไปรษณีย์

กรณีที่ยื่นผ่านส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม เมื่อส่วนราชการนั้นได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแล้ว ให้ส่งเรื่องต่อมายังกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเพื่อดำเนินการต่อไป

หมวด ๓

การพิจารณาคำขอรับการสนับสนุน

ข้อ ๗ ในการพิจารณาคำขอ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้พิจารณาคำขอแทนก็ได้

เมื่อคณะอนุกรรมการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาคำขอแล้ว ให้รายงานคณะกรรมการ โดยเร็ว

ข้อ ๘ การพิจารณาคำขอ ให้คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคำขอรับการสนับสนุน

ข้อ ๙ คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย อาจพิจารณาจ่ายเงินจากกองทุนเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายแก่ผู้ขอรับการสนับสนุนได้ โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

(๑) ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือของกองทุน

(๒) พฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ขอรับการสนับสนุนต้องเป็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพหรือปกป้องรักษาประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน

(๓) ลักษณะของการกระทำผิดหรือการกระทำละเมิดที่มีผลกระทบต่อประชาชน ให้ได้รับความเสียหายหรือเกื้อหนุนให้เกิดภัยพิบัติต่อส่วนรวมหรือความมั่นคงของประเทศ

(๔) ลักษณะของการกระทำผิดหรือการกระทำละเมิดที่มีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนหรือกระบวนการยุติธรรมของประเทศ

(๕) เรื่องที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

(๖) พฤติกรรมข้อเท็จจริงและเงื่อนไขอื่น ๆ ตามสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่น การช่วยเหลือให้พ้นจากการกระทำของผู้มีอิทธิพลหรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

(๗) ความสามารถทางเศรษฐกิจของผู้ขอรับการสนับสนุน

(๘) การสนับสนุนของกองทุนนี้ให้คำนึงถึง โอกาสที่ผู้ขอรับการสนับสนุน จะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่นด้วย

(๕) การสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรมแท้จริง อาจมีการกำหนดเงื่อนไขเป็นการเฉพาะเรื่องตามที่คณะกรรมการกำหนดได้

ข้อ ๑๐ คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย อาจมอบให้ผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ พิจารณาให้ความเห็นในข้อเท็จจริง ความคำขอ โดยได้รับค่าตอบแทนตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ ๑๑ ในการพิจารณาให้การสนับสนุน คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย อาจให้การสนับสนุนเต็มจำนวน หรือบางส่วนก็ได้

การจ่ายเงินค่าทนายความ ตามข้อ ๕ (๒) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการ กำหนด

ข้อ ๑๒ ให้เลขานุการแจ้งผลการพิจารณาของคณะกรรมการ ให้ผู้ขอรับการสนับสนุน ทราบภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการพิจารณา

ในกรณีที่อยู่ในการพิจารณาของคณะอนุกรรมการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ให้คณะอนุกรรมการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแจ้งผลการพิจารณาให้คณะกรรมการทราบโดยเร็ว

ในกรณีที่คณะอนุกรรมการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ไม่อนุมัติตามคำขอ ให้ผู้ขอรับการสนับสนุน อุตธรณ์ต่อคณะกรรมการ ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

การพิจารณาของคณะกรรมการ ให้เป็นที่สุด

ข้อ ๑๓ การพิจารณาสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ขอรับการสนับสนุน ของคณะกรรมการ ในเรื่องใด หากไม่มีหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ให้ใช้ระเบียบของทางราชการที่กำหนดไว้ในเรื่องนั้น ได้ โดยอนุโลม

หมวด ๔

การทำสัญญา

ข้อ ๑๔ ผู้ขอรับการสนับสนุนจะต้องทำสัญญาการรับเงินสนับสนุนจากกองทุน กับกองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัด แล้วแต่กรณี ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ทั้งนี้ ตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด

ถ้าผู้ขอรับการสนับสนุนไม่มาทำสัญญาภายในกำหนดเวลาที่ได้รับแจ้ง โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง ให้ถือว่าไม่ประสงค์จะขอรับการสนับสนุน เว้นแต่ เป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุอันสมควร

ข้อ ๑๕ คณะกรรมการอาจกำหนดให้มีข้อสัญญาที่เป็นเงื่อนไขให้ผู้ขอรับการสนับสนุน ให้การสนับสนุนการดำเนินการหรือการดำเนินคดีของกองทุนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีของผู้ขอรับการสนับสนุนได้

ข้อ ๑๖ ผู้ขอรับการสนับสนุนจะต้องคืนเงินที่ได้รับการสนับสนุนให้แก่กองทุน
ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินค่าธรรมเนียมศาล และค่าทนายความที่ได้ตามคำพิพากษาของศาล
- (๒) เงินหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว เมื่อความรับผิดชอบตามสัญญาประกันหมดไป
- (๓) เงินค้ำประกันที่ได้รับการชดใช้หรือได้รับการชำระหนี้หรือได้ตามคำพิพากษา
หรือคำสั่งศาล ที่ผู้ขอรับการสนับสนุนได้รับไปจากกองทุนแล้ว

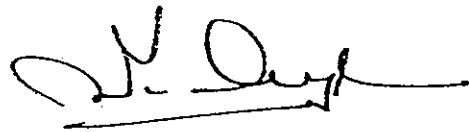
ข้อ ๑๗ ถ้าผู้ขอรับการสนับสนุนไม่ปฏิบัติตามสัญญา ให้เลขานุการแจ้งให้
คณะกรรมการทราบ เพื่อดำเนินการต่อไป

หมวด ๕

การจัดทำรายงาน

ข้อ ๑๘ ให้เลขานุการ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานการขอรับการสนับสนุน
เงินกองทุนประจำปี ภายใน ๖๐ วัน นับแต่สิ้นปีงบประมาณ พร้อมทั้งรายงานให้คณะกรรมการ
สำนักงานประมาณ และกรมบัญชีกลางทราบ

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายธีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม
ว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายเงินกองทุนยุติธรรม

พ.ศ. ๒๕๕๓

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒ (๘) ของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย
กองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม โดยความเห็นชอบ
ของกระทรวงการคลัง จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมว่าด้วย
การบริหารและการใช้จ่ายเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนยุติธรรม

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

“กองคลัง” หมายความว่า กองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

ข้อ ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ และ
มีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ตลอดจนออกคำสั่ง
กำหนดวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

ข้อ ๕ กองทุนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการ
ให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี
การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน หรือ ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม หรือ
การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงผู้ที่กระทำการใดๆ
เพื่อปกป้อง คุ้มครอง หรือรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม

ข้อ ๖ รายรับของกองทุน ประกอบด้วย

(๑) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณแผ่นดิน

(๒) เงินอุดหนุนและเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ โดยไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขของกองทุน

(๓) เงินอื่นที่กองทุนได้รับ โดยชอบไม่ว่ากรณีใด

(๔) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากกองทุนนี้

หมวด ๒

การเก็บรักษาเงิน

ข้อ ๗ ให้กองคลังเปิดบัญชีเงินฝากไว้ที่กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง เรียกว่า “บัญชีกองทุนยุติธรรม”

เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงาน ให้กองทุนสามารถเปิดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจเพื่อใช้จ่ายตามแผนงานประจำปีได้ ภายในวงเงินและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ข้อ ๘ ให้กองคลังนำเงินงบประมาณทั้งหมดที่ได้รับฝากเข้าบัญชีเงินฝากคลังที่กรมบัญชีกลาง

เงินที่ได้รับอุดหนุนจากภาคเอกชน เงินบริจาค หรือเงินอื่นที่กองทุนได้รับให้นำฝากเข้าบัญชีเงินฝากคลังที่กรมบัญชีกลางภายใน ๓ วันทำการ นับแต่วันที่ได้รับเงิน หากได้รับเงินในวันเดียวเกินกว่า ๑๐,๐๐๐ บาทให้นำฝากเข้าบัญชีดังกล่าว ภายในวันที่รับเงินนั้น หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป

ข้อ ๙ ให้กองคลังมีเงินสำรองจ่ายในวงเงินไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท

หมวด ๓

การจ่ายเงิน

ข้อ ๑๐ การใช้จ่ายเงินกองทุนให้ใช้จ่ายภายในกรอบวัตถุประสงค์ โดยให้จ่ายได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เงินหรือค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนตามที่คณะกรรมการอนุมัติ

(๒) ค่าเบี้ยประชุมของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานที่คณะกรรมการมอบหมาย และผู้ช่วยเลขานุการ โดยให้จ่ายในอัตราที่กำหนดตามพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมกรรมการ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(๓) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานหรือบริหารกองทุน และค่าใช้จ่ายอื่นในการดำเนินการตามที่คณะกรรมการอนุมัติ

ข้อ ๑๑ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ให้จัดทำประมาณการรายจ่ายในการบริหารกองทุนประจำปี เพื่อเสนอคณะกรรมการให้ความเห็นชอบ

ข้อ ๑๒ การส่งจ่ายเงินกองทุนจะต้องมีผู้ลงลายมือชื่อในเช็คร่วมกัน ๒ คน โดยมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) การส่งจ่ายเงินตั้งแต่ ๕๐๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ให้อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และผู้อำนวยการกองคลัง ลงลายมือชื่อร่วมกัน

(๒) การส่งจ่ายเงินไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ให้ผู้อำนวยการกองคลังและหัวหน้าฝ่ายการเงิน กองคลัง ลงลายมือชื่อร่วมกัน

หมวด ๔

เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๑๓ เงินและดอกผลที่กองทุนยุติธรรมได้รับ ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

ข้อ ๑๔ การบัญชีของกองทุนให้เป็นไปตามหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ศักดิ์บัญญัติมาตรฐาน และมาตรฐานรายงานการเงินสำหรับหน่วยงานภาครัฐตามที่กระทรวงการคลังประกาศกำหนด

ให้ปิดบัญชีและจัดทำงบการเงินของกองทุนประจำปีให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันสิ้นปีงบประมาณ และส่งงบการเงินดังกล่าวให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อตรวจสอบและรับรอง พร้อมทั้งส่งสำเนางบการเงินของกองทุนเสนอคณะกรรมการและกรมบัญชีกลางทราบ

เมื่อสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบและรับรองงบการเงินของกองทุนแล้วให้นำเสนอคณะกรรมการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทราบ พร้อมทั้งส่งสำเนาให้กรมบัญชีกลางและสำนักงานประมาณเพื่อทราบต่อไป

ให้นำข้อมูลเกี่ยวกับการบัญชีของกองทุนเข้าระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ตามระยะเวลาที่กรมบัญชีกลางกำหนด

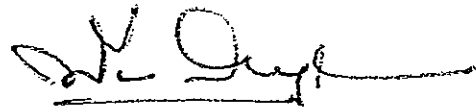
ข้อ ๑๕ ให้กองคลังจัดให้มีระบบการตรวจสอบภายในที่ดี และให้หน่วยตรวจสอบภายในกระทรวงยุติธรรมดำเนินการตรวจสอบเกี่ยวกับการเงินตามระเบียบนี้ แล้วรายงานให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทราบ อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ข้อ ๑๖ การปฏิบัติเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินหรือการปฏิบัติอื่นใดที่มีได้กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการว่าด้วยการนั้น โดยอนุโลม

ข้อ ๑๑ ในกรณีที่ไม่อาจปฏิบัติตามข้อกำหนดใดในระเบียบนี้ ให้ขอ
ให้ความตกลงกับกระทรวงการคลัง

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่กองทุนมีเงินรายรับคงเหลือเกินความจำเป็น กระทรวงการคลัง
จะกำหนดให้นำเงินกองทุนดังกล่าวส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินตามจำนวนที่เห็นสมควรได้

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพิเชษฐ์ สาลีรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม
ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสนับสนุนหลักทรัพย์เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว
พ.ศ. ๒๕๕๔

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒ ของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม จึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการสนับสนุนหลักทรัพย์เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๔”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

บรรดาระเบียบ หรือหนังสือสั่งการ หรือคำสั่งที่ขัด หรือแย้งกับระเบียบฉบับนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๓ ให้ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ตลอดจนออกคำสั่งกำหนดวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนยุติธรรม ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓

“หลักทรัพย์” หมายความว่า หนังสือรับรองของกองทุนยุติธรรม เพื่อชำระเบี้ยปรับแทนในกรณีผิดสัญญาประกัน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓

“คณะอนุกรรมการ” หมายความว่า คณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ และระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

“ผู้ร้อง” หมายความว่า บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลท้องที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาขอให้ปล่อยชั่วคราว ได้แก่ ผู้ถูกคุมขังเอง สามเณร ภรรยา หรือญาติของผู้นั้น และให้หมายความรวมถึงพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ผู้บัญชาการเรือนจำหรือพักดี หรือบุคคลอื่นใด เพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขัง

หมวด ๒

การพิจารณาคำร้องขอสนับสนุนหลักทรัพย์เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว

ข้อ ๕ ในการพิจารณาคำร้องขอสนับสนุนหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราว ให้คณะกรรมการพิจารณาว่าบุคคลที่ขอให้ปล่อยชั่วคราว เป็นผู้ถูกคุมขังในคดีอาญา หรือในกรณีอื่นใด โดยพิจารณาจากหลักฐานเบื้องต้น มีมูลน่าเชื่อว่า ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพบุคคลที่ไม่มีเงินหรือหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราว

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการอาจมอบหมายให้เลขานุการ คณะกรรมการ พิจารณาคำร้องขอสนับสนุนหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราวแทน ก็ได้

ข้อ ๖ ในการดำเนินการตามข้อ ๕ คณะกรรมการหรือเลขานุการคณะกรรมการ อาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย ตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุ และพฤติการณ์ของผู้ถูกคุมขัง ตลอดจนอุปสรรค ความเสียหายต่อการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่หรือศาล เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ ก็ได้

ข้อ ๗ ให้กำหนดมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันในกรณีผิดสัญญาประกันเป็นจำนวน เงินที่แน่นอน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หรือตามคำสั่งศาล

หมวด ๓

หลักทรัพย์ของกองทุนและการทำสัญญา

ข้อ ๘ ให้คณะกรรมการ เลขานุการคณะกรรมการ หรือผู้ที่คณะกรรมการมอบหมาย เป็นผู้มีอำนาจลงนามในหนังสือรับรอง ตามแบบท้ายระเบียบนี้

ข้อ ๙ ให้ผู้มีอำนาจลงนามในหนังสือรับรอง ตามข้อ ๘ เป็นนายประกัน หรืออาจมอบหมายให้บุคคลอื่นเป็นนายประกันแทนตน ก็ได้

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลที่ได้รับ มอบหมาย พิจารณาให้การสนับสนุนหลักทรัพย์ให้ผู้ร้องทำสัญญารับการสนับสนุนหลักทรัพย์ จากกองทุนยุติธรรม ทั้งนี้ คณะกรรมการอาจกำหนดให้มีข้อสัญญาที่เป็นเงื่อนไขหรือมาตรการ ให้ผู้ร้องต้องปฏิบัติในกรณีที่ศาลมีคำสั่งปล่อยชั่วคราวแล้ว ก็ได้

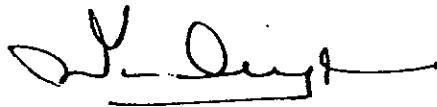
ข้อ ๑๑ ในกรณีที่ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและกำหนดเงื่อนไขอื่นใด บังคับให้นายประกันหรือผู้ร้องปฏิบัติในสัญญาประกันด้วยนั้น ให้ถือว่า การกำหนดเงื่อนไข ตามสัญญาประกันดังกล่าวของศาลนั้น เป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติตามสัญญา ตามข้อ ๑๐ ด้วย

คณะกรรมการต้องจัดให้ผู้ร้องหรือผู้ค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญา ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ตามคำสั่งศาลและสัญญาตามข้อ ๑๐ หรือนัดหมาย ให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวไปรายงานตัวตามระยะเวลาที่กำหนด

ข้อ ๑๒ ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาลและได้วางหลักทรัพย์เป็นประกัน ให้นำเงินกองทุนไปชำระตามคำสั่งศาลภายในวงเงินไม่เกินที่กำหนดไว้ในหนังสือรับรองนั้น

ข้อ ๑๓ หากผู้ร้องได้ปฏิบัติตามสัญญาประกัน และหรือศาลมีคำสั่งให้คืนหลักทรัพย์ แก่ผู้ประกัน ให้ถือว่าสัญญารับการสนับสนุนหลักทรัพย์จากกองทุนเป็นอันสิ้นสุด

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

หนังสือรับรอง

สัญญาเลขที่...../.....

คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

วันที่.....

หนังสือรับรองฉบับนี้กองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ออกให้เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัว (ปล่อยชั่วคราว) ผู้ต้องหา หรือจำเลยต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาล หรือผู้มีอำนาจในการปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาสุดแต่ว่าเป็นการปล่อยชั่วคราวในชั้นใด

กองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม โดย.....

ผู้ออกหนังสือรับรองฉบับนี้ ขอให้คำรับรองว่า หากนาย/นาง/นางสาว/เด็ก..... ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งได้รับการประกันตัว (ปล่อยชั่วคราว) อันเนื่องมาจากการวางหลักประกันนี้ ไม่ไปพบพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาล หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราว ได้มีคำสั่งบังคับตามสัญญาประกัน ข้าพเจ้าตกลงชำระเงินให้แก่พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการหรือศาล หรือผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราว ในวงเงิน.....บาท ()

ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ แจ้งให้ชำระค่าปรับดังกล่าว

หนังสือรับรองฉบับนี้มีผลผูกพันกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม และใช้เป็นหลักประกันสำหรับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ในฐานความผิด.....

คดีที่.....ของ.....

จนกว่าศาล.....มีคำพิพากษา

โดยไม่อาจถอนหนังสือรับรองนี้ก่อนกำหนดดังกล่าว

ลงชื่อ.....ผู้มีอำนาจลงนาม

(.....)

ข้อสังเกตสำหรับเจ้าพนักงาน

๑. ชื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องตรงกับที่ระบุไว้ในหนังสือรับรอง
๒. หนังสือรับรองฉบับนี้ใช้เป็นหลักประกันได้ภายในวงเงินที่ระบุในหนังสือรับรองนี้
๓. ควรตรวจฐานความผิดหลักและรายละเอียดของคดีให้ตรงกับหนังสือรับรอง
๔. หากมีข้อสงสัยประการใด โปรดตรวจสอบไปยังกองทุนยุติธรรมที่เป็นผู้ออกหนังสือรับรองทันที ตามหมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๑๔๑ ๒๙๑๕ - ๒๐
๕. หนังสือรับรองฉบับนี้ใช้เป็นหลักประกันต่อเนื่องในชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ และชั้นศาลได้ตลอดระยะเวลาคุ้มครอง

ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม
เรื่อง การสนับสนุนเงินหรือค่าตอบแทนทนายความ หรือผู้ประกอบวิชาชีพ
หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ และที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย
หรือในการดำเนินการทางคดี

พ.ศ.๒๕๕๓

โดยที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๖(๒) และ
ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสนับสนุน
เงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๕(๒) (๘) และข้อ ๑๐ กำหนดให้มีการสนับสนุนเงิน
หรือค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความ หรือผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ
และที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี เพื่อช่วยเหลือประชาชน
ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒(๘) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมพ.ศ.๒๕๕๓
คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม จึงออกประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม
เรื่อง การสนับสนุนเงินหรือค่าตอบแทนทนายความ หรือผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
เป็นพิเศษ และที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือ ในการดำเนินการทางคดี พ.ศ.๒๕๕๓ ไว้
ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้ คำว่า

“ทนายความ” หมายถึง ทนายความที่ได้รับใบอนุญาตให้เป็นทนายความ
ตามพระราชบัญญัติทนายความพ.ศ.๒๕๒๘ ที่สามารถว่าความได้ทั่วราชอาณาจักร และกองทุน
ยุติธรรมได้ขึ้นทะเบียนไว้

“ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ” หมายถึง ผู้ใดโดยอาชีพ หรือมิใช่ก็ตาม
มีความเชี่ยวชาญในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือ
กฎหมายต่างประเทศ และความเห็น หรือผลการวินิจฉัย หรือผลตรวจพิสูจน์ของผู้นั้น มีประโยชน์ในการ
ช่วยเหลือประชาชน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ข้อ ๕ ของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุน
ยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓

/“ที่ปรึกษา...

“ที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี” หมายถึง ผู้มีความรู้ ประสบการณ์ ในการช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดีให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ข้อ ๕ ของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓

ข้อ ๒ ในการแต่งตั้งทนายความเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี ให้เลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม หรือประธานกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด พิจารณาคัดเลือกจากทะเบียนทนายความของกองทุนยุติธรรม

• ในคดีที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนหรือมีผลกระทบต่อประชาชน หรือกลุ่มบุคคล ตั้งแต่สิบรายขึ้นไป หรือที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม กรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม จะเสนอทนายความที่มีความรู้ ประสบการณ์ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม พิจารณานุมัติแต่งตั้งก็ได้ แม้ทนายความผู้นั้นจะไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับกองทุนยุติธรรม

ข้อ ๓ การปฏิบัติงานของทนายความให้เป็นไปตามจรรยาบรรณและบันทึกข้อตกลง หากพบมีการประพฤติผิดให้รายงานเพื่อเพิกถอนได้

ข้อ ๔ ค่าตอบแทนทนายความได้รับตามค่าวิชาชีพ ดังต่อไปนี้

(๑) รายคดีในศาลชั้นต้น

๑.๑ คดีแพ่ง คดีละ ๕,๐๐๐-๓๐,๐๐๐ บาท

๑.๒ คดีอาญา คดีละ ๕,๐๐๐- ๕๐,๐๐๐ บาท

๑.๓ คดีในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษต่าง ๆ เช่น คดีปกครอง คดีแรงงาน คดีภาษีอากร และคดีอื่น ๆ คดีละ ๕,๐๐๐- ๒๐,๐๐๐ บาท

๑.๔ คดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คดีละ ๕,๐๐๐- ๔๐,๐๐๐ บาท

๑.๕ การบังคับคดี คดีละ ๕,๐๐๐-๓๐,๐๐๐ บาท

(๒) รายคดีในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา ให้ทนายความได้รับค่าตอบแทนวิชาชีพ คดีละ ๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท

ในคดีที่มีลักษณะเป็นการกระทำของผู้มีอิทธิพล หรือเป็นการกระทำที่มีเครือข่ายองค์กรอาชญากรรม หรือคดีที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน หรือมีผลกระทบต่อประชาชน หรือกลุ่มบุคคล ตั้งแต่สิบรายขึ้นไป หรือที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม หรือคดีที่มีคู่ความรายเดียวกันโดยเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วม หรือบุคคลเหล่านั้นมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี ซึ่งต้องใช้ทนายความที่มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ หากเห็นควรจ่ายค่าตอบแทนทนายความนอกเหนือจากใน (๑) และ (๒) ให้เลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม เสนอขออนุมัติค่าตอบแทนต่อคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมได้

/ข้อ ๕ ...

ข้อ ๕ ค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจากค่าตอบแทนตามข้อ ๔ ได้แก่ ค่าพาหนะ ค่าที่พัก ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามความเป็นจริง มีสิทธิได้รับตามพระราชกฤษฎีกาค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๒๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๕๐ และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่รัฐจัดหาให้ผู้ต้องหาในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๕๐ มาใช้โดยอนุโลม

ข้อ ๖ ในคดี ตามข้อ ๔ วรรคสอง จะแต่งตั้งให้ผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ ที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี ให้การสนับสนุนช่วยเหลือก็ได้

ในการเสนอแต่งตั้งทนายความ หรือผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ และที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี ให้เสนอ โดยบุคคลต่อไปนี้

(๑) คณะกรรมการ หรือ

(๒) ผู้ขอรับการสนับสนุน หรือ

(๓) ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือผู้มีส่วนได้เสียในคดี

ให้ผู้เสนอส่งเรื่องให้เลขาธิการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมทราบก่อนวันประชุมอย่างน้อย ๓ วันทำการ และให้เลขาธิการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมนำเรื่องเข้าสู่วาระการประชุมคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

ข้อ ๗ ค่าตอบแทนผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ และที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี ให้นำระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนที่ปรึกษาคดีพิเศษแห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.๒๕๔๗ มาตรา ๓๐ พ.ศ.๒๕๔๗ มาใช้โดยอนุโลม

ข้อ ๘ ค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจากค่าตอบแทนตามข้อ ๗ ของผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ และที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือในการดำเนินการทางคดี ได้แก่ ค่าพาหนะ ค่าที่พัก ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามความเป็นจริง มีสิทธิได้รับตามพระราชกฤษฎีกาค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๒๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๕๐ มาใช้โดยอนุโลม

ข้อ ๙ ให้เลขาธิการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม หรือประธานกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง และผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม (ผู้อำนวยการกองคลัง) หรือประธานกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ลงนามในบันทึกข้อตกลงค่าตอบแทนทนายความ หรือผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ และที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี โดยให้มีการติดตามตรวจสอบประเมินผล เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ข้อ ๑๐ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เกี่ยวกับการจ่ายเงินค่าตอบแทนทนายความ ที่ใช้บังคับ
ก่อนประกาศนี้ ให้ยกเลิกและใช้ประกาศนี้แทน
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพิระพันธ์ สาทิรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม
เรื่อง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการพิสูจน์
และค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน

พ.ศ.๒๕๕๓

โดยที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๖ (๔) และระเบียบ
คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม
พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๕ (๔) (๘) กำหนดให้มีการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการพิสูจน์
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการ
จัดเตรียมเอกสาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินเสฉงสืบของศาล ค่าใช้จ่ายในการสอบแนวเขตรังวัดที่ดิน หรือค่าใช้จ่าย
เกี่ยวกับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศหรือทางดาวเทียม และการอ่าน แปล ตีความ และวิเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศ
เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ข้อ ๕ ของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุน
ยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๕ ข้อ ๖ (๔) และข้อ ๑๒ (๘) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย
กองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม เรื่อง ค่าใช้จ่ายในการ
ดำเนินคดีเกี่ยวกับการพิสูจน์ และค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน พ.ศ.๒๕๕๓”

ข้อ ๒. ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓. ในประกาศนี้

“คดี” หมายถึง คดี ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ
และเงื่อนไขในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓

“การพิสูจน์” หมายถึง การตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ หรือของผู้ประกอบวิชาชีพ หรือ
ปราชญ์เฉพาะด้านเป็นพิเศษ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้ง หรือการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานทุกชนิด
ที่จะสามารถทำได้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์

ข้อ ๔. ผู้ปฏิบัติหน้าที่ความประศาสน์ หมายถึง บุคคลที่คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมเห็นสมควรมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายรวมถึง ทนายความ ผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้ง ที่ปรึกษา หรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี หรือผู้ที่ร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ได้รับมอบหมายหรือได้รับการร้องขอ

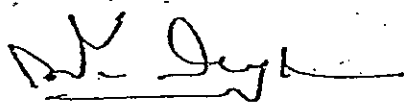
ในการปฏิบัติหน้าที่ความประศาสน์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่อาจเป็นคนเดียว หรือหลายคน หรือคณะกรรมการ หรือคณะทำงาน ก็ได้

ข้อ ๕. ค่าใช้จ่ายให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ความประศาสน์ มีสิทธิเบิกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการพิสูจน์ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ ค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมเอกสาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินเผชิญสืบของศาล ค่าใช้จ่ายในการสอบแนวเขตรังวัดที่ดิน หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศหรือทางดาวเทียม และการอ่าน แปล คีความ และวิเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศ โดยให้จ่ายตามความเป็นจริงที่ใช้จ่ายไป

ข้อ ๖. การสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ปฏิบัติหน้าที่ความประศาสน์ ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ระเบียบคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม เรื่อง การสนับสนุนเงิน หรือค่าตอบแทนทนายความ หรือผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ และที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี พ.ศ.๒๕๕๓ และระเบียบหรือ ประกาศอื่นที่คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมกำหนด สำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางสำหรับผู้ปฏิบัติหน้าที่ความประศาสน์ ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่ายานพาหนะ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามความเป็นจริง ให้นำพระราชบัญญัติค่าจ้าง ในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๒๖ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๕๐ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติมมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพิระพันธ์ ตาสีรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

บัญชีอัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการพิสูจน์

และค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน

ลำดับที่	รายการ	อัตราไม่เกิน
๑.	ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ หรือการพิสูจน์ของผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้ง	ให้จ่ายตามความเป็นจริงที่ใช้จ่ายไป
๒.	ค่าตอบแทนที่จ่ายให้แก่บุคคลที่คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม เห็นสมควรมอบหมายให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ ที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี ให้คิดเป็นรายชั่วโมง	๕๐๐ - ๑,๐๐๐ บาท ต่อชั่วโมง ไม่เกินวันละ ๘ ชั่วโมง และในกาจ่ายค่าตอบแทนแต่ละครั้ง ต้องจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐๐ บาท
๓.	<p>กรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ ที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี ที่เลขาธิการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมแต่งตั้ง มีสิทธิได้รับค่าพาหนะเดินทางและค่าเช่าที่พัก ดังนี้</p> <p>๓.๑ ข้าราชการ ลูกจ้างของทางข้าราชการ พนักงานของรัฐ หรือพนักงานราชการ</p> <p>๓.๒ ผู้ที่เป็นบุคคลภายนอก</p>	<p>ใช้สิทธิเบิกค่าใช้จ่ายตามพระราชกฤษฎีกาค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๒๖ และระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๕๐</p> <p>มีสิทธิในการเบิกจ่ายได้ตามพระราชกฤษฎีกาค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๒๖ และระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๕๐ โดยเทียบตำแหน่งที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในการดำเนินการทางคดี ตามระเบียบของทางราชการ</p>

ลำดับที่	รายการ	อัตราไม่เกิน (บาท)
๔.	ค่าเช่ารถยนต์เพื่อใช้ในการปฏิบัติราชการเป็นค่าเช่ารถ รวมค่าน้ำมัน	๒,๐๐๐ บาท / วัน
๕.	ค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าพัฒนาความสัมพันธ์หรือประสานงานสำหรับกรณีที่หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือ บุคคล ที่ได้ให้ความร่วมมือในการสนับสนุน แลกเปลี่ยนข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองดูแลรวมถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารโดยตรงหรือการเชื่อมข้อมูลข่าวสารหรือความร่วมมือในการสนับสนุนอื่นใดเพื่อใช้ในการทำงาน	๕,๐๐๐ บาท / ครั้ง

คำสั่งกระทรวงยุติธรรม

ที่ ๒๕๔/๒๕๕๓

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย กองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๕ (๑๐) กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคน เป็นคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม โดยให้แต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ เพื่อบริหารกองทุนยุติธรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ นั้น

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๕ (๑๐) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ จึงแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ดังต่อไปนี้

๑. ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๒. ดร.ชนิตา รักภัยพลเมือง	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. นายแพทย์คำวิน นารุลา	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

คำสั่งกระทรวงยุติธรรม

ที่ ๗ /๒๕๕๔

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ ๔๙/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม แต่งตั้งศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม บัดนี้ ศาสตราจารย์ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ได้ขอลาออกจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมแล้ว นั้น

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๙ (๑๐) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ จึงแต่งตั้งให้ นายชุมพล กาญจนะ เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมแทนต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ที่ ๑ /๒๕๕๓

เรื่อง มอบอำนาจให้เลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมีอำนาจพิจารณา

คำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม

ด้วยระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย กองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๑๒ (๕) กำหนดให้ คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมีอำนาจดำเนินการแต่งตั้งบุคคลเพื่อพิจารณาวินิจฉัยคำขอรับ การสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมหรือการดำเนินการใด ๆ ตามความจำเป็นและมติที่ประชุมคณะกรรมการ บริหารกองทุนยุติธรรม ครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๓ ได้อนุมัติให้เลขานุการ คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมีอำนาจอนุมัติ/ไม่อนุมัติคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒ (๕) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ จึงมอบอำนาจให้เลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาและอนุมัติ หรือไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม และให้มีดุลพินิจส่งเรื่องให้คณะอนุกรรมการ ฯ พิจารณาต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมฯ

คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ที่ ๒ / ๒๕๕๓

เรื่อง มอบอำนาจให้ประธานกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด

มีอำนาจอนุมัติยุติการพิจารณา

ด้วยระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย กองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๑๒ (๕) กำหนดให้คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมีอำนาจดำเนินการแต่งตั้งบุคคลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย คำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมหรือการดำเนินการใด ๆ ตามความจำเป็นและมติที่ประชุม คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๓ ได้มีมติ มอบอำนาจให้ประธานกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด มีอำนาจพิจารณาและยุติการพิจารณา คำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมนั้น

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒ (๕) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ จึงมอบอำนาจให้ประธานกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีอำนาจพิจารณาและยุติ การพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมกรณีที่ผู้ขอรับการสนับสนุน ฯ ไม่ประสงค์ขอรับการ สนับสนุนต่อไป หรือกรณีที่มีโอกาสได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่น

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพิระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ที่ ๖ /๒๕๕๓

เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๑

ตามคำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ ๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๑ เพื่อให้ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง พิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติหรือยุติคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ยื่นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๔๕ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการที่ได้รับการส่งต่อจากฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม โดยพิจารณาตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ นั้น

เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมได้มอบหมายให้อุทธรณ์การ ๑ พิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ยื่นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ดังนั้น เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๑ มีอำนาจในการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนดังกล่าวได้ อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒ (๕) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ จึงยกเลิกคำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ ๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๓ และแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๑ ขึ้นใหม่ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

๑. อธิบดีกรมบังคับคดี		ประธานอนุกรรมการ
๒. นายสัจจา เขมะจารุ	รองอธิบดีกรมบังคับคดี	อนุกรรมการ
๓. นายสมภพ เจริญรักษ์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านบังคับคดีแห่ง	อนุกรรมการ
๔. นางรสพร สุขสมพร	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านบังคับคดีล้มละลาย	อนุกรรมการ
๕. นางศศิวิมล ธนสานติ	ผู้ตรวจราชการ	อนุกรรมการ
๖. นายพีระ อัครวัตร	ผู้อำนวยการสำนักงานวางทรัพย์กลาง	อนุกรรมการ
และเลขานุการ

/๑. นายไกรสร...

คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ที่ ๗ /๒๕๕๓

เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๒

ตามคำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ ๔/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๒ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง พิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติหรือยุติคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ยื่นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๔๕ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการที่ได้รับการส่งต่อจากฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม โดยพิจารณาตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ นั้น

เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมได้มอบหมายให้อนุกรรมการ ฯ พิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ยื่นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ดังนั้น เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๒ มีอำนาจในการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนดังกล่าวได้ อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒ (๕) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ จึงยกเลิกคำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ ๔/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๓ และแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๒ ขึ้นใหม่ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

๑. อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ		ประธานอนุกรรมการ
๒. นายสรรเสริญ ปาลวัฒน์วิไชย รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ		อนุกรรมการ
๓. นายชำนาญ ฉันทวิทย์	ผู้อำนวยการสำนักคดีภาษีอากร	อนุกรรมการ
๔. พ.ต.ท.วรรณพงษ์ คชรักษ์	พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ	อนุกรรมการ
	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ (๕)	
๕. พ.ต.ท. เบญจพล จันทวรรณ	พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ	อนุกรรมการ
	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ (๕)	

/๖.นางสุวิมล...

๖.นางสุวิมล สายสุวรรณ	พนักงานสอบสวนคดีพิเศษชำนาญการพิเศษ	อนุกรรมการ และเลขานุการ
๗.นายประวีณ อักษรศิริ	พนักงานสอบสวนคดีพิเศษชำนาญการ	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๘.นางวรภัตรา กมรศิริ	เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการ	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๙.นางสาวชุตติกาญจน์ ชมบุญ	เจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติการ	อนุกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. ตรวจสอบ แสวงหาข้อเท็จจริง และพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ยื่นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๕ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการที่ได้รับการส่งต่อจากฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม โดยพิจารณาตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓

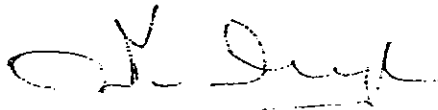
๒. ตรวจสอบ แสวงหาข้อเท็จจริง และพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ยื่นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓

๓. รายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

๔. ดำเนินการอื่นใดตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ที่ ๘ /๒๕๕๓

เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๓

ตามคำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ ๕/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๓ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง พิจารณานุมัติหรือไม่อนุมัติหรือยุติคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ยื่นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๔๕ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการที่ได้รับการส่งต่อจากฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม โดยพิจารณาตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ นั้น

เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมได้มอบหมายให้อนุกรรมการ ๑ พิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ยื่นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ ดังนั้น เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๓ มีอำนาจในการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนดังกล่าวได้ อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒ (๕) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ จึงยกเลิกคำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ที่ ๕/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๓ และแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม คณะที่ ๓ ขึ้นใหม่ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

๑. เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ประธานอนุกรรมการ
๒. นายอำพล วงศ์ศิริ อนุกรรมการ
รองเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ
๓. ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต อนุกรรมการ
เขตพื้นที่ ๒ หรือผู้แทน
๔. ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต อนุกรรมการ
เขตพื้นที่ ๓ หรือผู้แทน

/๕. ผู้อำนวยการ...

๕. ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต
เขตพื้นที่ ๕ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
๖. ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต
เขตพื้นที่ ๘ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
๗. นายวิสาร ททัษธรรม
ผู้อำนวยการสำนักงานปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ	อนุกรรมการ
และเลขานุการ
๘. นางสาวณัฐพร ลิทธิชัย
นักสืบสวนสอบสวนชำนาญการ	อนุกรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ
๙. นางสาวจุฑารัตน์ วงศ์สรรพสาคร
นักสืบสวนสอบสวนชำนาญการ	อนุกรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. ตรวจสอบ แสวงหาข้อเท็จจริง และพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับการสนับสนุน
ของกองทุนยุติธรรมที่ขึ้นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งอยู่ระหว่าง
การดำเนินการที่ได้รับการส่งต่อจากฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม โดยพิจารณา
ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓
 ๒. ตรวจสอบ แสวงหาข้อเท็จจริง และพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับการ
สนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมที่ขึ้นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓
 ๓. รายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม
 ๔. ดำเนินการอื่นใดตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ กำหนดให้
เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมอบหมาย
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ที่ ๙/๒๕๕๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่าย
ในการวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ได้มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายในการวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อตรวจสอบข้อมูลและพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายในการวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีความมั่นคง นั้น

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒ (๕) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายในการวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

๑. ที่ปรึกษา

๑.๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ที่ปรึกษา

๑.๒ ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ที่ปรึกษา

๒. คณะกรรมการด้านอำนวยการ

๒.๑ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม

ประธานกรรมการ

(พ้นดำรงเอกทวิ สอดส่อง)

๒.๒ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

อนุกรรมการ

๒.๓ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

อนุกรรมการ

๒.๔ อธิบดีกรมราชทัณฑ์

อนุกรรมการ

๒.๕ พ.ต.ท.ประวูธ วงศ์สินิล

อนุกรรมการ

๒.๖ นายวีรพันธ์ พวงเพชร

อนุกรรมการ

๒.๗ นางสาวรรณา เอื้อศิริพันธ์

อนุกรรมการ

๒.๘ นางอุดมสิน ธรรมสุวิชัย

อนุกรรมการและเลขานุการ

/๒.๕ นางสาวอัญญาณี...

คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ที่ ๑๐ /๒๕๕๓

เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาค่าขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายในการวางประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (เพิ่มเติม)

เลขานุการ

การ/

มประกาศ

มการ

ตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๓ ได้มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาค่าขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายในการประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อตรวจสอบข้อมูลและพิจารณาค่าขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายในการวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีความมั่นคง นั้น

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาค่าขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายในการวางประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาค่าขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายในการวางประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในส่วนของคณะกรรมการด้านอำนวยการ ดังต่อไปนี้

ระเลขา

มการ

มประกาศ

มการ

๑. พันตำรวจโทพงษ์ธร ธัญญศิริ	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์อนุกรรมการ
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	
๒. นางสาวสุพรรณิ ประเสริฐทองกร	ผู้อำนวยการกองคลัง
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	อนุกรรมการ
๓. นางสาวโสภี สุพรเลิศวงศ์	หัวหน้าฝ่ายการเงิน กองคลัง
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	อนุกรรมการ

อำนาจหน้าที่

๑. ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาและอนุมัติหรือไม่อนุมัติ หรือยุติค่าขอรับการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายในการวางประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ระหว่างกระบวนการประกันการปล่อยตัวชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพิจารณาตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓

๒. ตรวจสอบ...

บันทึก

๒. ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาและอนุมัติหรือไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับการสนับสนุน
เงินกองทุนยุติธรรมที่ขึ้นตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓

๓. ดำเนินการอื่นใดตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ กำหนดไว้
เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพิระพันธุ์ สาทิรัฐวิภาค)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

คำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ที่ ๑๑ /๒๕๕๓

เรื่อง การแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีปัญหาที่ดินชายฝั่งอันดามัน

ตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม ในการประชุมครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๕๓ ได้มีมติให้แต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีปัญหาที่ดินชายฝั่งอันดามัน เพื่อให้คณะทำงานลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง พิสูจน์สิทธิและตรวจสอบการออกเอกสารสิทธิที่ดินชายฝั่งอันดามัน ประกอบการพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อน นั้น

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๒ (๔) แห่งระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓ จึงแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีปัญหาที่ดินชายฝั่งอันดามัน โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

๑. ที่ปรึกษา

๑.๑ พันตำรวจเอกทวี สอดส่อง

ที่ปรึกษา

รองปลัดกระทรวงยุติธรรม

๑.๒ นางสาวมา สุวรรณจตุระ

ที่ปรึกษา

อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

๒. คณะทำงาน ประกอบด้วย

๒.๑ คณะทำงาน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

๒.๑.๑ นายอำพล วงศ์ศิริ

ประธานคณะทำงาน

รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

๒.๑.๒ นายวิสาร หทัยธรรม

คณะทำงาน

ผู้อำนวยการสำนักงานปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ๑

๒.๑.๓ นายวิภาส ตรีประทีป

คณะทำงาน

นักสืบสวนสอบสวนชำนาญการพิเศษ

๒.๑.๔ นายสันติ ดันคชสาร

คณะทำงาน

นักสืบสวนสอบสวนชำนาญการ

๒.๒ คณะทำงาน กรมสอบสวนคดีพิเศษ

๒.๒.๑ พันตำรวจโทประวุธ วงศ์สินิล

คณะทำงาน

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ

๒.๒.๒ ร้อยตำรวจเอกวิชฌุ ฉิมตระกูล

คณะทำงาน

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษชำนาญการพิเศษ (๘)

/๒.๒.๓ ร้อยตำรวจเอก ...

๒.๒.๓ ร้อยตำรวจเอกธรรมวิทย์ แต่งภูมิ
เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการ (๖)	คณะกรรมการ
๒.๒.๔ นางสาวกาญจนา พิทักษ์ธรรม
เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการ (๖)	คณะกรรมการ
๒.๒.๕ นายประวิทย์ พงษ์ดี
เจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติการ (๓)	คณะกรรมการ
๒.๒.๖ นายสุทธิธรรม พงศ์วินทร์
เจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติการ (๓)	คณะกรรมการ
๒.๓ คณะทำงาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	
๒.๓.๑ นางนงกรณ์ รุ่งเพ็ชรวงศ์
ผู้อำนวยการกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ	คณะกรรมการและเลขานุการ
๒.๓.๒ นางสาวอัญญาณี วิชัยกุล
นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒.๓.๓ นางสาวปัทมา ช่างต่อ
นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. รวบรวมและตรวจสอบข้อเท็จจริง ดำเนินการพิสูจน์สิทธิ และตรวจสอบการออกเอกสารสิทธิที่ดินชายฝั่งอันดามัน เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมพิจารณา

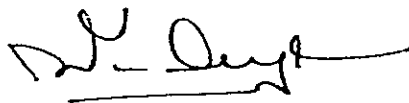
๒. เชิญผู้แทนส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคล เข้าชี้แจงให้ข้อเท็จจริง ให้ข้อมูลรวมทั้งจัดส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อน

๓. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมมอบหมาย

สำหรับค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ พ.ศ.๒๕๕๐ ตลอดจนระเบียบ ประกาศของกองทุนยุติธรรม และระเบียบของทางราชการอื่นที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น โดยให้เบิกจ่ายจากเงินกองทุนยุติธรรม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ประธานกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรม

ประวัติผู้จัดทำรายงานทางวิชาการ

1. ชื่อ - สกุล นางปทุมรัตน์ พงศ์ภัสสร
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
ที่ทำงาน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
2. ชื่อ - สกุล นายกิตติพัฒน์ เดชะพหุล
ตำแหน่ง ผู้ตรวจราชการกรม
ที่ทำงาน กรมราชทัณฑ์
3. ชื่อ - สกุล นายตุลยวัต พรหมพันธ์ใจ
ตำแหน่ง รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง
ที่ทำงาน สำนักงานศาลยุติธรรม
4. ชื่อ - สกุล พันตำรวจเอก สุคุณ พรหมายน
ตำแหน่ง รองผู้บังคับการตำรวจนครบาล 5
ที่ทำงาน กองบัญชาการตำรวจนครบาล
5. ชื่อ - สกุล พลตรี กীরติพงศ์ เดชวงศ์สุทัศน์
ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่ทำงาน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
6. ชื่อ - สกุล นางสาวศรีประภา ถมกระจำง
ตำแหน่ง นักพัฒนาระบบราชการเชี่ยวชาญ
ที่ทำงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
7. ชื่อ - สกุล นายปรีชา มงคลหัตถ์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
ที่ทำงาน กรมธนารักษ์
8. ชื่อ - สกุล ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
ตำแหน่ง ประธานสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา

9. ชื่อ - สกุล นายเกรียงไกร พันธุ์สายเชื้อ
ตำแหน่ง นายกเทศมนตรี
ที่ทำงาน เทศบาลเมืองยโสธร
10. ชื่อ - สกุล นางสาวสุดาวรรณ สมใจ
ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ
ที่ทำงาน บริษัท ยูโรเซีย 2003 (ประเทศไทย) จำกัด